

РЕШЕНИЕ

«11» декабря 2020 г.

г. Альметьевск

КАРАР

№ 18

Татарстан Республикасы Әлмәт муниципаль районы Яңа Никольский авыл җирлегенең шәһәр тезелеше проектлауның җирле нормативларын раслау турында

Россия Федерациясе Шәһәр тезелеше кодексы, «Россия Федерациясендә җирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон, «Татарстан Республикасында җирле үзидарә турында» 2004 елның 28 июлендәге 45-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы законы, Татарстан Республикасы Әлмәт муниципаль районы уставы нигезендә,

Әлмәт муниципаль районы Советы КАРАР БИРӘ:

1. Татарстан Республикасы Әлмәт муниципаль районының Яңа Никольский авыл җирлеген шәһәр тезелешен проектлауның җирле нормативларын расларга (1 нче кушымта).
2. Район Башкарма комитетының хокук идарәсенә (Ханнанова Ә.Б.) өлеге карарны «Альметьевский вестник» газетасында бастырып чыгарырга, Татарстан Республикасы хокукый мәгълүматының рәсми порталында (PRAVO.TATARSTAN.RU) һәм Әлмәт муниципаль районы сайтында урнаштырырга.
3. Өлеге карар рәсми басылып чыкканнан соң үз кеченә керә.
4. Өлеге карарның үтөлешен контрольдә тотуны Әлмәт муниципаль районы башлыгы урынбасары А.А. Зиминга йөкләргә.

Муниципаль район Башлыгы

Т.Д. Нагуманов

Татарстан Республикасы Әлмәт
муниципаль район Советының
2020 елның 11 декабрендәге
18 номерлы карарына
1 нче кушымта

Татарстан Республикасы Әлмәт муниципаль районының Яңа Никольский авыл
жирлеген шәһәр тезелешен проектлауның жирле нормативлары

МИНИСТЕРСТВО СТРОИТЕЛЬСТВА, АРХИТЕКТУРЫ
И ЖИЛИЩНО-КОММУНАЛЬНОГО ХОЗЯЙСТВА
РЕСПУБЛИКИ ТАТАРСТАН
ГОСУДАРСТВЕННОЕ УНИТАРНОЕ ПРЕДПРИЯТИЕ
РЕСПУБЛИКИ ТАТАРСТАН
ГОЛОВНАЯ ТЕРРИТОРИАЛЬНАЯ
ПРОЕКТНО-ИЗЫСКАТЕЛЬСКАЯ
НАУЧНО-ПРОИЗВОДСТВЕННАЯ ФИРМА

"ТАТИНВЕСТГРАДПРОЕКТ"

Заказ	№ 5736	
Заказчик	<i>Исполнительный комитет Альметьевского муниципального района РТ</i>	
Комплекс		
Объект	<i>Местные нормативы градостроительного проектирования Новоникольского сельского поселения Альметьевского муниципального района РТ</i>	
Часть		
Обозначение	5736-ПЗ	
Стадия	МНГП	2020г.

420043 г. Казань, ул. Чехова, 28
тел.: (843) 236-08-12, ФАКС: (843) 236-06-61
www.tigp.ru E-mail: tigp@mi.ru

Татарстан Республикасы
дәүләт унитар предприятиесе
«ТАТИНВЕСТГРАЖДАНПРОЕКТ»
баш территориаль проект-тикшеренү
фәнни-житештерү фирмасы

Заказ бирүче - Әлмәт муниципаль районы
Башкарма комитеты

Заказ № 5736

Инв. №

Татарстан Республикасы Әлмәт муниципаль районы
Яңа Никольский авыл җирлегенең шәһәр төзелешен
проектлауның җирле нормативлары

Аңлатма язуы

АЯ

2020 ел.

Шәһәр тезелешен проектлауның җирле нормативларын эшләүдә катнаштылар:

АПМ-5 башлыгы

А.З. Валидова

Торак төзелеше, социаль инфраструктура объектлары, рекреация объектлары, транспорт инфраструктурасы объектлары, ритуаль хезмәт күрсәтү объектлары буенча нормативлар

Проектның баш инженеры
вазифаларын башкаручы

Р.Р. Ханова

II категорияле икътисадчы

Г.Р.Хәмитова

Инженерлык инфраструктурасы объектлары буенча нормативлар

1 категорияле инженер

В.В.Красильникова

2 категорияле инженер

А.Р.Сәйфетдинова

2 категорияле инженер

И.И.Хәйретдинова

Әйләнә-тирә мохитне саклауга норматив таләпләр

Проектның баш инженеры, к.г.н.

Ю.С. Рысаева

Табиғый һәм техноген характердагы гадәттән тыш хәлләрне кисәтү буенча гражданнар оборонасы объектлары буенча нормативлар

Проектның баш инженеры

В.Е. Кузнецов

Эчтәлек

I кисәк. Авыл жирлегенең жирле әһәмияттәге объектлары белән тәэмин ителешнең рөхсәт ителә торган минималь дәрәжәсенең исәп күрсәткечләре һәм мондый объектларның авыл жирлеге халкы ечен максималь мемкин булган территория белән тәэмин ителешенең исәп-хисап күрсәткечләре.....	8
1. Гомуми нигезләмәләр.....	8
2. Исәп-хисап күрсәткечләре исемлеге.....	9
2.1. Торак тезелешен (торак зоналарны) шәһәр тезелеше проектлаштыру нормативлары.....	10
2.2. Социаль инфраструктура объектларын шәһәр тезелеше проектлары нормативлары.....	11
2.2.1. Белем бирү оешмалары.....	11
2.2.2. Медицина оешмалары.....	12
2.2.3. Спорт объектлары.....	13
2.2.4. Мәдәни-ял итү учреждениеләре.....	14
2.3. Рекреация объектларын шәһәр тезелеше проектлары нормативлары.....	15
2.3.1. Гомуми файдаланудагы яшелләндерелгән территорияләрнең норматив параметрлары.....	15
2.3.2. Халык күпләп ял итә торган зоналарның норматив параметрлары.....	15
2.4. Инженерлык инфраструктурасы объектларын шәһәр тезелеше проектлары нормативлары.....	16
2.4.1. Электр белән тәэмин итү объектлары.....	16
2.4.2. Жылылык белән тәэмин итү объектлары.....	25
2.4.3. Газ белән тәэмин итү объектлары.....	32
2.4.4. Су белән тәэмин итү объектлары.....	36
2.4.5. Су бүлү объектлары.....	42
2.4.6. Элемтә объектлары.....	46
2.5. Транспорт инфраструктурасының шәһәр тезелеше проектлаштыру нормативлары.....	50
2.5.1. Урам-юл челтәре.....	50
2.5.2. Транспортка хезмәт күрсәтү объектлары.....	51
2.5.3. Автомобиль кую урыннары.....	52
2.6. Зиратларны шәһәр тезелеше проектлау нормативлары.....	53
2.7. Гражданнар оборонасы чараларын, табигый һәм техноген характердагы гадәттән тыш хәлләрне кискәтү чараларын оештыру өчен кирәкле объектларны шәһәр тезелеше проектлары нормативлары.....	53
2.7.1. Янгын куркынычсызлыгын тәэмин итү өчен кирәк булган объектларны шәһәр тезелеше проектлары нормативлары.....	53
2.7.2. Халыкны һәм авыл жирлеге территориясен геологик процесслардан һәм табигый күренешләрдән саклау өчен кирәкле объектларны шәһәр тезелеше проектлары нормативлары.....	54
2.7.3. Һәлакәттән коткару хезмәтләрен һәм (яисә) авария-коткару формированиеләрен тезү, тоту һәм оештыру, су объектларында кешеләрнең куркынычсызлыгын тәэмин итү буенча чаралар күрү өчен кирәкле объектларны шәһәр тезелешен проектлау нормативлары.....	55
2.7.4. Гражданнар оборонасы буенча чараларны оештыру һәм гамәлгә ашыру өчен кирәк булган объектларны шәһәр тезелеше проектлары нормативлары.....	56
2.7.5. Гражданнар оборонасы буенча, табигый һәм техноген характердагы гадәттән тыш хәлләр турында хәбәр итү һәм хәбәр итү объектларын шәһәр тезелеше проектлары нормативлары.....	56
2.8. Әйләнә-тирә мохитне саклауга норматив таләпләр.....	57
II кисәк. Шәһәр тезелешен проектлау нормативларының төп өлешендә булган исәп-хисап күрсәткечләрен нигезләү буенча материаллар.....	65

3. Яңа Никольский авыл жирлегенең хәзерге торышы һәм үсеш фаразлары.....	65
4. Шәһәр тезелешен проектлаштыру нормативларының төп елешендә булган исәп-хисап күрсәткечләрен нигезләү.....	67
4.1. Торак тезелеше.....	72
4.1.1. Гомуми торак мәйданы белән исәпләнгән минималь тәэмин ителешне билгеләү..	72
4.1.2. Социаль наем шартнамәләре буенча, шулай ук социаль файдаланудагы торак фондының наем шартнамәләре буенча торак урыны мәйданын билгеләү.....	73
4.2. Социаль инфраструктура объектлары.....	73
4.2.1. Мәгариф объектларын шәһәр тезелеше проектлары нормативларын билгеләү.....	73
4.2.2. Медицина оешмаларының шәһәр тезелешен проектлаштыру нормативларын билгеләү.....	77
4.3. Транспорт инфраструктурасы.....	74
4.3.1. Исәпләү гомуми дәрәжәдәге автомобильләштерү исәп-хисап срогы.....	74
4.3.2. Автомобильләрне саклау өчен машина урыннарының гомуми санын исәпләү.....	74
4.4. Гражданның оборонасы чараларын, табигый һәм техноген характердагы гадәттән тыш хәлләрне кисәтү чараларын оештыру өчен кирәкле объектлар.....	755
4.4.1. Янгын куркынычсызлыгын тәэмин итү өчен кирәкле объектларны шәһәр тезелешен проектлау нормативлары.....	75
4.4.2. Халыкны һәм авыл жирлеген геологик процесслардан һәм табигый күренешләрдән яклау өчен кирәкле объектларны шәһәр тезелешен проектлау нормативлары.....	76
4.4.3. Гражданның оборонасы чараларын оештыру һәм гамәлгә ашыру өчен кирәкле объектларны шәһәр тезелешен проектлау нормативлары.....	77
4.4.4. Гражданның оборонасы буенча мәгълүмат бирү һәм хәбәр итү объектларын шәһәр тезелешен проектлау нормативлары, табигый һәм техноген характердагы гадәттән тыш хәлләр турында.....	77
III кисәк. Шәһәр тезелешен проектлау нормативларының төп елешендә булган исәп-хисап күрсәткечләрен куллану кагыйдәләре һәм елкәсе.....	78
5. Исәп-хисап күрсәткечләрен куллану кагыйдәләре.....	78
6. Исәп-хисап күрсәткечләрен куллану елкәсе.....	79
1 нче кушымта.....	90
2 нче кушымта.....	92
3 нче кушымта.....	94

I бүлек. Төп елеш. Авыл җирлегенең җирле әһәмияттәге объектлары белән тәэмин ителешнең рәхсәт ителә торган минималь дәрәжәсенең исәп күрсәткечләре һәм мондый объектларның авыл җирлеге халкы өчен максималь мөмкин булган территория белән тәэмин ителешенең исәп-хисап күрсәткечләре.

1. Гомуми нигезләмәләр.

Нормативлар «Россия Федерациясендә җирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрдәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон, «Татарстан Республикасында шәһәр тезелеше эшчәнлегенә турында» 2010 елның 25 декабрдәге 98-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы таләпләренә нигезендә эшләнгән.

Җирлекне шәһәр тезелешен проектлау нормативлары җирлекнең җирле әһәмияттәге объектлары, территорияне тезекләндерү объектлары белән тәэмин итүнең рәхсәт ителә торган минималь дәрәжәсенең исәп күрсәткечләренә һәм җирлек халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максималь күләмнең исәп-хисап күрсәткечләре җыелмасын билгели.

Нормативларның төп максаты - шәһәр тезелешен планлаштыру белән территорияне үстерүне социаль-иқтисадый планлаштыруның үзара бәйләнешен, килештерелүен тәэмин итү. Нормативлар шулай ук территориаль планлаштыру документларының, шәһәр тезелешен зоналаштыру документларының һәм территорияне планлаштыру документларының сыйфатын бәяләү критерие булып тора.

Нормативларда кеше эшчәнлегенең уңайлы шартларын тәэмин итүнең минималь исәп-хисап күрсәткечләре бар (шул исәптән социаль һәм коммуналь-көнүреш билгеләнешендәге объектлар, мондый объектларның халык өчен үтемлелеге, инженер-транспорт инфраструктурасы объектлары, территорияне тезекләндерү).

Әлеге нормативлар исәп-хисап срогына 2040 елга кадәр эшләнә һәм, оештыру-хокукий рәвешенә бәйсез рәвештә, Татарстан Республикасы Әлмәт муниципаль районының Яңа Никольский авыл җирлеге территориясендә үз эшчәнлеген гәмәлгә ашыручы шәһәр тезелеше мөнәсәбәтләренә барлык субъектлары өчен мәҗбүри булган таләпләренә билгели.

Шәһәр тезелешен проектлауның җирле нормативларын әзерләү түбәндәгеләрне исәпкә алып гәмәлгә ашырыла:

- 1) муниципаль берәмлек территориясендә халыкның социаль-демографик составы һәм тыгызлыгын;
- 2) муниципаль берәмлекнең комплекслы социаль-иқтисадый үсеш планнары һәм программаларын;
- 3) җирле үзидарә органнарының һәм кызыксынган затларның тәкъдимнәрен.

Әлеге нормативларда билгеләнә торган авыл җирлеге халкының җирле әһәмияттәге объектлары белән тәэмин ителешенең рәхсәт ителә торган минималь дәрәжәсенең исәп күрсәткечләре Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2013 елның 27 декабрдәге 1071 номерлы карары белән расланган Татарстан Республикасын шәһәр тезелешен проектлауның республика нормативларында билгеләнгән минималь мөмкин булган тәэмин ителешнең иң чик күрсәткечләренән түбәнрәк кабул ителмәгән.

Авыл җирлеге халкы өчен әлеге нормативларда билгеләнә торган җирле әһәмияттәге объектларның территориаль яктан файдалана алу мөмкинлегенең максималь мөмкин булган дәрәжәсенең исәп-хисап күрсәткечләре Татарстан Республикасын шәһәр тезелешен проектлауның республика нормативларында

билгеленгөн максималь рехсәт ителә торган территориаль файдалану дәрәжәсенәң иң чик күрсәткечләреннән югарырак күтәрелмәгән.

2. Исәп-хисап күрсәткечләре исемлеге.

Шәһәр тезелешен проектлауның әлеге нормативларында карала торган нормалаштыру өлкәләре буенча исәп-хисап күрсәткечләре исемлеге 2.1 нче таблицада китерелгән.

Таблица 2.1

Исәп-хисап күрсәткечләре исемлеге

Нормалаштыру өлкәсе	Исәп-хисап күрсәткеч	Объектлар исемлеге
1	2	3
Торак инфраструктурасы	Торак белән тәэмин ителеш	Индивидуаль һәм күпфатирлы аз катлы йортлар
Социаль инфраструктура	Социаль инфраструктура объектлары белән тәэмин ителеш	Гомуми белем бирү мәктәпләре, балалар бакчалары, авыл клублары, китапханәләр, фельдшер-акушерлык пунктлары, даруханәләр, спорт заллары, спорт яссы корылмалары
Ритуаль эшчәнлек	Зиратлар белән тәэмин ителеш	Зират
Транспорт инфраструктурасы	Урам-юл челтәренең исәп-хисап параметрлары. Хезмәт күрсәтү объектлары белән тәэмин итү. Автомобиль стоянкалары белән тәэмин итү.	Автомобиль хәрәкәте полосалары, тротуарлар. Техник хезмәт күрсәтү станцияләре, автозаправка станцияләре, автобус тукталышлары. Тукталышлар, парковка.
Рекреация	Гомуми файдаланудагы яшелләндерелгән территорияләр, массакуләм ял зоналары белән тәэмин итү	Парклар, скверлар, бәйрәмнәр үткөрү урыннары, пляжлар
Инженерлык инфраструктурасы	Халыкны инженер инфраструктурасы белән тәэмин итү ечен йөкләнешнең хисап параметрлары.	Трансформатор подстанцияләр, скважиналар, блок-модульле котельныйлар, газ редуцияләү пунктлары.
Янгын саклау объектлары (янгын сүндерү депосы, ДПО)	Халыкны янгыннан саклау объектлары (янгын депосы) белән тәэмин итү	Янгын сүндерү депосы
Янгынга каршы су белән тәэмин итү объектлары	Халыкны янгынга каршы су белән тәэмин итү объектлары белән тәэмин итү	Янгынга каршы тышкы су белән тәэмин итү чыганаклары
Авария-коткару хезмәтләре	Халыкны авария-коткару хезмәтләре	Аерым биналар, махсус жиһазландырылган

1	2	3
(формированиеләр) эшчәнлеген оештыру ечен биналар	(формированиеләр) белән тәэмин итү	биналар
Су объектларында санитар постлар	Су объектларында халыкны санитар постлар белән тәэмин итү	Санитар пост
Су объектларында коткаручылар һәм Гадәттән тыш хәлләр министрлығы хезмәткәрләре постлары	Су объектларында коткаручылар һәм Гадәттән тыш хәлләр министрлығы хезмәткәрләре постлары белән халыкның тәэмин ителеше	Коткаручылар һәм Гадәттән тыш хәлләр министрлығы хезмәткәрләре посты
Гражданның оборонасының саклау корылмалары	Халыкны гражданның оборонасының яклау корылмалары белән тәэмин итү	Качу һәм качу урыннары
Матди-техник, азык-төлек, медицина һәм башка чаралар складлары	Халыкны матди-техник, азык-төлек, медицина һәм башка чаралар белән тәэмин итү	Складлар
Куркыныч геологик процесслардан инженерлык яклавын булдыру	Халыкны куркыныч геологик процесслардан яклау объектлары белән тәэмин итү	Сезәк процесслардан саклау, эрозия процессларыннан яклау корылмалары
Су басудан һәм су басудан инженерлык яклавы кораллары	Халыкны су басудан һәм су басудан яклау объектлары белән тәэмин итү	Су басудан, су басудан саклау (территориянең (грунтны сибү) дәрәжәсен ясалма күтәрү), үзәнне яшерү, еске агым катламын кейләү корылмалары
Халыкка хәбәр итү системалары	Территорияне хәбәр итү системалары белән тәэмин итү	РСЧС хәбәр итү системалары, сейләм сиреналы установкалары, локаль хәбәр итү системалары

2.1. Торак тезелешен (торак зоналарын) шәһәр тезелеше проектлау нормативлары.

Торак зоналар торак пунктлар чикләрендә урнашырга тиеш.

Торак тезелеше (торак зоналар) майданчыкларының планлаштыру структурасын, территориянең шәһәр тезелеше һәм табигый-экологик үзенчәлекләрен исәпкә алып, торак пунктның зоналаштыру һәм планлаштыру структурасы белән үзара бәйләнештә формалаштырырга кирәк.

Торак зоналарны планлаштыру производство һәм авыл хужалыгы объектларын урнаштыру белән бәйләү рәвештә, аларның үзара ярашуы таләпләрен үтәгәндә билгеләнергә тиеш.

Торак зоналар I, II һәм III категория юллары, шулай ук авыл хужалыгы машиналары хәрәкәте ечен билгеләнгән юллар белән кисешергә тиеш түгел.

Яңа торак төзелеше майданчылары ечен, шул исәптән икенче торак төзелеше ечен социаль, транспорт һәм инженерлык инфраструктураларын үстерүне киләчәктә даими яшәү мөмкинлеген тәэмин итүче күләмнәрдә күздә тотарга кирәк.

Яңа Никольский авыл жирлегендә, нигездә, усадьба тибындагы торак йортларны күздә тотарга кирәк, азкатлы күпфатирлы торак йортлар, йортларда (фатирларда) жир участкалары белән блокланган торак йортлар рехсәт ителә.

Торак төзелеше күләме барлыкка килгән һәм фаразланган демографик хәлне, халыкның гомуми майданы белән тәэмин ителешен, шулай ук гомуми торак майданы белән минималь тәэмин ителешне исәпкә алып билгеләнә (2.1 таблица). Халыкның гомуми майданы белән минималь тәэмин ителеше Әлмәт муниципаль районының социаль-икътисади үсеш стратегиясендә кабул ителгән үсешенең база сценариен исәпкә алып исәпләнә (1 нче кушымта).

Таблица 2.1

Халыкны торак белән тәэмин итү күрсәткечләре

Күрсәткеч исеме	2017 (гамәлдәге нигезләмә)	2025 (фараз)	2040 (фараз)
Бер кешегә исәпләгәндә торакның гомуми майданы белән тәэмин ителеш, кв. метр	37,0	42,9	45,1
Муниципаль торак фондының торак урыннары майданы белән тәэмин итү*	жирле үзидарә органнарының норматив актларында билгеләнгән торак урыны майданын бирү нормалары нигезендә **		

* Социаль наем шартнамәләре буенча, шулай ук социаль файдаланудагы торак фондына наем шартнамәләре буенча гражданның бирелә торган муниципаль торак фонды биналары.

** Социаль наем шартнамәсе буенча бирелә торган торак урынның гомуми майданы күләме билгеләнә торган торак урын майданының минималь күләме Татарстан Республикасы Әлмәт муниципаль районы Советының «Гражданның социаль наем һәм дүләт торак программалары буенча исәпкә куелганда һәм торак майданы нормалары турында» 2013 елның 19 апрелендәге 295 номерлы карары белән 1 кешегә 18 кв. метр- ялгыз яшәүчеләр өчен, 33 кв. метр - икәү бергә яшәүчеләр өчен 42 кв. метр билгеләнгән.

2.2. Социаль инфраструктура объектларын шәһәр төзелешен проектлау нормативлары.

Урнаштыруга тәкъдим ителә торган социаль инфраструктура объектларының санын, составын һәм сыйдырышлылыгын билгеләгәндә естәмә рәвештә зонада урнашкан башка торак пунктлардан килүче халыкны 30 минуттан да артык булмаган урынга күчерү вакыты белән исәпкә алырга кирәк.

2.2.1. Беләм бирү оешмалары.

Авил жирлеге территориясендә урнашкан мәгариф объектлары (шул исәптән мәктәпкәчә беләм бирү оешмалары, гомуми беләм бирү оешмалары, балаларга естәмә беләм бирү оешмалары) Әлмәт муниципаль районының жирле үзидарә органнары вәкаләтләренә керә.

Мәгариф объектлары белән тәэмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә һәм авыл жирлеге халкы өчен өлеге объектларның территориаль яктан файдалана алырлык максималь дәрәжәдә булу дәрәжәсенә исәп

күрсәткечләре, шулай ук Татарстан Республикасының шәһәр төзелешен проектлауның тебәк нормативларында билгеләнгән жир кишәрлекләре күләмнәре 2.2.1 нче таблицада китерелде.

Таблица 2.2.1

Мәгариф объектларын шәһәр төзелешен проектлауның хисап күрсәткечләре

Объект исеме	Исәп-хисап күрсәткеч		Жир участогының күләме*
	тәэмин ителешнең минималь рехсәт ителгән дәрәжәсе	Территория мөмкинлегенең максималь мөмкин булган дәрәжәсе	
1	2	3	4
Мәктәпкәчә мәгариф оешмалары	халыкның демографик структурасына бәйләлектә билгеләнә, ләкин 1-6 яшьлек балалар санының кимендә 85 %ы; якинча: 1000 кешегә 71 урын	жәяүлеләр йери алырлык радиус - 500 м	Сыйдырышлылыгы, квадрат метр/урын: 100 урынга кадәр - 44, 100 дән артык - 38; реконструкция шартларында 20%ка кимергә мөмкин.
Гомуми белем бирү оешмалары	7-18 яшьлек балаларны колачлау - 100%; якинча: 1000 кешегә 258 урын	башлангыч белем бирү объектлары өчен: жәяүлеләр өчен 2 километр һәм транспорт белән барып житү өчен 15 минут (бер якка); урта гомуми белем бирү объектлары өчен жәяүлеләр өчен - 4 чакрымнан артык булмаган һәм транспорт белән барып житү мөмкинлегенә 30 минуттан да артмаган.***	Сыйдырышлылыгы, кв. метр/урын: 400 урынга кадәр - 55, урын 400-500 урын ***** - 65; реконструкция шартларында 20%ка кимергә мөмкин
Балаларга естәмә белем бирү оешмалары	120 % мәктәп укучыларының гомуми саны	*****	проектлауга бирем буенча

* Жир кишәрлегенең күләме - СП 42.13330.2016 нигезендә.

** Халык саны 200дән кимрәк булган торак пунктлар өчен башлангыч сыйныфлар белән берләшкән аз сыйдырышлы мәктәпкәчә белем бирү оешмаларын күз алдында тотарга кирәк. Мондый оешмаларның минималь тәэмин ителешен һәм аларның сыйдырышлылыгын проектлауга бирем буенча жирле шартларга бәйлә рәвештә кабул итәргә кирәк.

*** Оешмадан 1 чакрым ераклыкта яшәүче укучылар транспорт хезмәте күрсәтелергә тиеш. Укучыларны ташу балаларны йөртү өчен билгеләнгән транспортта башкарыла. Укучыларның жыелу урынына иң чик жәяүле килүе тукталышта 500 метрдан артмаска тиеш.

**** Гамәлдәге һәм фаразланган демографик структураны исәпкә алып, сыйдырышлырак объектлар төзү максатка ярашлы түгел.

***** Балаларга естәмә белем бирү оешмалары өчен урыннарны гомуми белем бирү мәктәпләре биналарында да карарга тәкъдим ителә.

Мәктәпкәчә белем бирү оешмасы һәм гомуми белем бирү оешмасы территориясен яшелләндерү, төзелештән азат булган территориянең кимендә 50 процентын исәпләп чыгаруны күздә тоту.

2.2.2. Медицина оешмалары.

Авил жирлегенә территориясендә урнашкан медицина оешмалары Әлмәт

муниципаль районының жирле үзидарә органнары вәкаләтләренә керә.

Медицина оешмалары белән тәэмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә һәм авыл жирлегә халкы ечен әлегә объектларның территориаль яктан файдалана алырлык максималь дәрәжәдә булу дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре, шулай ук Татарстан Республикасының шәһәр тезелешен проектлауның тебәк нормативларында билгеләнгән жир кишәрлекләре күләмнәре 2.2.2 нче таблицادا китерелде.

Таблица 2.2.2

Медицина оешмаларын шәһәр тезелешен проектлауның исәп күрсәткечләре

Объект исеме	Исәп-хисап күрсәткеч		Жир участогының күләме
	тәэмин ителешнең минималь рәхсәт ителгән дәрәжәсе	Территория мөмкинлегенәң максималь мөмкин булган дәрәжәсе	
1	2	3	4
Амбулатор-поликлиника чөлтәре	Сәламәтлек саклау органнары билгеләгән проектлауга бирем буенча, әмма кимендә сменага 1000 кешегә 18,15 килу	жәяүлеләр-транспорт белән тәэмин ителеш 30 минуттан артык түгел	сменага 100 йерешкә 0,1 га, әмма объектка кимендә 0,3 га
Аптека	1 объект		1 объектка 0,2-0,3 га яисә тезелгән-кушып тезелгән
Сет кухнясының тарату пунктлары	1 яшькә кадәр 1 балага гомуми майданның 0,3 кв. метры	800 метрга жәяүле барып житү радиусы *	Кушып тезелгән
Медицина ярдәменә күчмә пункты	нормалашмый **	махсус автомобильдә 30 минуттан да артмый	Бер автомобильгә 0,05 га, әмма 0,1 га ким булмаган күләмдә

* СНиП 2.07.01-89 нигезендә

** шәһәр тезелешенәң региональ нормативлары буенча норматив 5000 кешегә исәпләнгән, Яңа Никольский авыл жирлегенәң демографик хәле буенча объектка ихтыяж юк

2.2.3. Спорт объектлары.

Спорт объектлары белән тәэмин ителешнең минималь рәхсәт ителгән дәрәжәсе һәм әлегә объектларның территориаль дәрәжәсе-авыл жирлегә халкы ечен максималь рәхсәт ителгән дәрәжәсенә исәп-хисап күрсәткечләре, шулай ук жир кишәрлекләре чаралары 2.2.3 таблицасында китерелгән.

Таблица 2.2.3

Расчетные показатели градостроительного проектирования объектов спорта

Объект исеме	Исәп-хисап күрсәткеч		Жир участогының күләме
	тәэмин ителешнең минималь рәхсәт ителгән дәрәжәсе	территория мөмкинлегенәң максималь мөмкин булган дәрәжәсе	
1	2	3	4
Яссы спорт корылмалары	1000 кешегә 1950 кв. метр	жәяүлеләр - транспорт белән	проектлауга бирем буенча

1	2	3	4
территориясе (стадионнар, кортлар, спорт мәйданчыклары һ.б.)		тәэмин ителеш радиусы 30 минут	
Спорт заллары, шул исәптән:	1000 кешегә исәпләнгән залның идән мәйданы 350 кв. метр		
Көндөлек хезмәт күрсәтү спорт- тренажер залы	1000 кешегә исәпләнгән залның идән мәйданы 70-80 кв. метр		
Физкультура- савыктыру комплекслары	нормалашмый	нормалашмый	

Гомуми файдаланудагы физкультура-спорт корылмаларын гомуми файдаланудагы мөгариф оешмаларының һәм башка уку йортларының, ял һәм мәдәният учреждениеләренең спорт объектлары белән берләштерергә кирәк.

2.2.4. Мәдәни-ял итү учреждениеләре.

Мәдәни-ял итү учреждениеләре белән тәэмин ителешнең минималь рехсәт ителгән дәрәжәсенең һәм әлеге объектларның авыл жирлегә халкы өчен мөмкин булганның максималь дәрәжәдә үтемле булуын исәпләү күрсәткечләре, шулай ук жир кишәрлекләре күләме 2.2.4 таблицасында китерелгән.

Таблица 2.2.4

Мәдәни-ял итү учреждениеләрен шәһәр төзелеше проектлауның исәп-хисап күрсәткечләре

Объект исеме	Исәп-хисап күрсәткеч		Жир участогының күләме
	тәэмин ителешнең минималь рехсәт ителгән дәрәжәсе	территория мөмкинлегенең максималь мөмкин булган дәрәжәсе	
Авыл клублары яки авыл мәдәният йортлары	150-200 урын- халык саны 500-1000 кеше; 1000 кешегә исәпләнгән 150 урын (халык саны-1000-2000 кеше) *	жөяүлеләр - транспорт белән тәэмин ителеш радиусы 30 минут	проектлауга бирем буенча
Ачык китапханәләр	1 кешегә 7-9 данә		
Мәдәни- массакуләм эш, ял һәм һәвәскәрләр эшчәнлегә ечен	1000 кешегә 50- 60 кв. метр		

бүлмөлөр			
Мәдени-ял итү үзеге	нормалашмый	нормалашмый	

2.3. Рекреация объектларының шәһәр төзелеше проектлары нормативлары.

2.3.1. Гомуми файдаланудагы яшелләнделерелгән территорияләрнең норматив параметрлары.

Гомуми файдаланудагы яшелләнделерелгән территорияләр белән тәэмин ителешнең минималь рөхсәт ителгән дәрәжәсә һәм әлеге объектларның авыл жирлегә халкы өчен мөмкин булган максималь дәрәжәдә үтемле булуы дәрәжәсенә исәп-хисап күрсәткечләре, шулай ук жир кишәрлекләре күләме 2.3.1 таблицасында китерелгән.

Таблица 2.3.1

Гомуми файдаланудагы яшелләнделерелгән территорияләрне шәһәр төзелеше проектлаштыруның исәп-хисап күрсәткечләре

Объект исеме	Исәп-хисап күрсәткеч		Жир участогының күләме
	тәэмин ителешнең минималь рөхсәт ителгән дәрәжәсә	территория мөмкинлегенең максималь мөмкин булган дәрәжәсә	
Гомуми файдаланудагы яшелләнделерелгән территорияләр майданы	1 кешегә 12 кв. метр	жәяүлеләр - транспорт белән тәэмин ителеш радиусы 20 минут	проектлауга бирем буенча
Парк майданы	нормалашмый		15 га
Сквер майданы			0,5 га

* урманнар әйләнәсендә урнашкан жирлек өчен кимендә 20%ка кимүне исәпкә алмыйча

2.3.2. Халыкның күпләп ял итү зоналарының норматив параметрлары.

Халык күпләп ял итә торган урыннар (масса күләм бәйрәмнәр үткөрү урыннары, пляжлар) белән тәэмин итүнең минималь рөхсәт ителгән дәрәжәсенә һәм әлеге объектларның авыл жирлегә халкы өчен мөмкин булган максималь дәрәжәдә территориаль үтемлелегә дәрәжәсенә исәп-хисап күрсәткечләре, шулай ук жир кишәрлекләре күләме 2.3.2 таблицада китерелгән.

Таблица 2.3.2

Халык күпләп ял итә торган зоналарны шәһәр төзелеше проектлауның исәп-хисап күрсәткечләре

Объект исеме	Исәп-хисап күрсәткеч		Жир участогының күләме
	тәэмин ителешнең	территория мөмкинлегенең	

	минималъ рехсәт ителгән дәрәжәсе	максималъ мемкин булган дәрәжәсе	
1	2	3	4
Ял итү зонасы территориясенең күләме, шул исәптән:	1 кешегә 500 кв. метр	жәмәгать транспортында тәэмин ителеш радиусы 1,5 сәгать	Кимендә 50 га
актив ял төрләре өчен кулланыла торган территориянең күләме	1 кешегә 100 кв. метр		
Пляж территориясенең күләме	1 кешегә 8 кв. метр*	нормалашмый	проектлауга бирем буенча
Пляжның яр буе полосасы озынлыгы	1 кешегә 0,25 метр		проектлауга бирем буенча

* пляжларда бер талкыр бирелә торган килүчеләр саны бер үк вакытта 0,2 коэффициентын исәпкә алып исәпләнәи

2.4. Инженерлык инфраструктурасы объектларының шәһәр төзелеш проектлары нормативлары.

Авил җирлеге чикләрендә халыкны электр, жылылык, газ белән тәэмин итүне һәм су бүлеп бирү белән тәэмин итүне оештыру җирле әһәмияттәге мәсьәләләргә кертелгән, алар Әлмәт муниципаль районы составына керүче авыл җирлекләре территорияләрендә, Әлмәт муниципаль районының җирле үзидарә органнары тарафыннан хәл ителә.

Шулай итеп, авыл җирлеге территориясендә урнашкан халыкны электр, жылылык, газ һәм су белән тәэмин итү, су бүлеп бирү объектлары Әлмәт муниципаль районының җирле үзидарә органнары вәкаләтләренә керә.

2.4.1. Электр белән тәэмин итү объектлары.

Генераль планны әзәрләгәндә эреләндерелгән күрсәткечләрне исәпләп чыгару.

2.4.1.1. Электр энергиясе җитештерү объектлары куәтенә ихтыяҗны билгеләгәндә электр энергиясе чыгымының эреләндерелгән күрсәткечләренән файдалану рехсәт ителә (2.4.1.1 табл. кара).

Таблица 2.4.1.1.

Чагыштырмача исәп-хисап коммуналь-кенкүреш йекләнешенең эреләнгән күрсәткечләре

Проектлау чираты	Торак пункт	
	табигый газдагы плитәләр белән, кВт/кеше.	стационар электр плитәләре белән
Гамәлдәге нигезләмә	0,5	0,61

Беренче чират	0,58	0,71
Исәп-хисап вакыты	0,61	0,75

Искәрмә:

– Таблицада китерелгән күрсәткечләр йөкләнешне исәпкә ала:
– торак һәм ижтимагый биналар (административ, уку, фәнни, дөвәләу, сәүдә, тамаша, спорт), Коммуналь предприятиеләр, транспорт хезмәте күрсәтү объектлары (гаражлар һәм автомобильләргә саклау ечен ачык мөйданчыклар), тышкы яктырту.

таблицада төрле вак сәнегәт кулланучылары (алдагы искәрмәдә санап үтелгән искәрмәләрдән тыш), кагыйдә буларак, шәһәр бүлү чөлтөрләргә буенча туклана торган кулланучылар исәпкә алынмаган.

Эксперт бәяләүләргә буенча бу кулланучыларны исәпкә алу өчен таблицаның күрсәткечләргә буенча түбәндәгә коэффициентларны кертергә кирәк:

газ плитәләргә белән торак пункт районнары өчен 1,2-1,6;

электр плитәләргә белән торак пункт районнары өчен 1,1-1,5.

Таблица 2.4.1.2

Коммуналь-көнкүреш кулланучыларының электр энергиясә чыгымының һәм электр йөкләнешен максимум куллану сәгатъләргә еллык санының эреләнгән күрсәткечләргә

Объектларның исеме	Шәһәрләр/ торак пунктлар			
	стационар электр плитәләргәнән башка		стационар электр плитәләргә белән	
	электр энергиясәнең чагыштырма чыгымы, кВт.сәг./кешә елга	электр йөкләнешен ең максимумын куллануның еллык сәгатә саны	электр энергиясәнең чагыштырма чыгымы, кВт.сәг./кешә елга	электр йөкләнешен ең максимумын куллануның еллык сәгатә саны
Электр белән тәэмин итү объектлары	2170	5300	2750	5500

Искәрмә:

1. Китерелгән күрсәткечләр электр куллануны торак һәм жәмәгәт биналары, коммуналь-көнкүреш хезмәте күрсәтү предприятиеләргә, транспорт хезмәте күрсәтү объектлары, тышкы яктыртуны күздә тотта.

2. Китерелгән мәгълүматлар торак биналарда кондиционерлар, электр жылыткычлары һәм электр су жылыткычларын куллануны исәпкә алмый.

3. Электр йөкләнешенәң максимумын куллану сәгатъләргә еллык саны 10 (6) кВ ЦП шиннарына китерелгән.

Планлаштыру проектын эерләгәндә эреләндерелгән күрсәткечләргә исәпләү.

2.4.1.2. Авыл жирлегә торак пунктлары территорияләргән планлаштыру проектларында электр белән тәэмин итүне проектлаганда, электр чыганакларының электр йөкләнешен билгеләгәндә РД 34.20.185-94 таләпләргәнә туры китереп башкарырга кирәк.

Исәп-хисап электр йөкләнешләргән билгеләү тәртибә 2.4.1.3 нчә таблицадә китерелгән.

Таблица 2.4.1.3

Биналар типлары	Исәп-хисап электр йөкләнешләргән билгеләү тәртибә
Күпфатирлы йортлар	Фатирларның һәм торак йортның көч электр кабул итү үзәкләргәнәң исәп-хисап электр йөкләнешә суммасы буларак билгеләнә. Торак йортның (лифт жайланмалары, башка көч электр жһаазлары (электр-двигательләргә, су белән тәэмин итү насослары, вентиляторлар һәм башка санитар-техник жайланмалар) электр үткәргечләргәнәң исәп-хисап электр йөкләнешә, 0,38 кВ тукландыру линияләргәнәң куәтнә югалту исәпләүләр белән

	билгеленө. Торак йортны файдалануга тапшыруга китерелгөн фатирларның исәп-хисап электр йөкләнеше фатирлар санына электр кабул итүче фатирларның исәп-хисап электр йөкләнеше белән билгеленө. Торак биналарның фатирларында электр кабул итү үзәкләренең электр кабул итү урыннарының чагыштырма исәпләү йөкләнеше күрсәткечләре - әлеге нормативлар 2.4.1.4 нче таблицасы буенча.
Шәхси торак йортлар төркемнәре	Индивидуаль торак йортларның электр кабул итү үзәкләренең электр тапшыргычларының чагыштырма исәпләү йөкләнеше күрсәткечләре - әлеге нормативлар 2.4.1.5 нче таблицасы буенча
Ижтимагый биналар	Ижтимагый биналарның (биналарның) исәп-хисап электр йөкләнешен әлеге биналарның электр жиһазлары проектлары буенча кабул итәргә кирәк.

2.4.1.3. Торак биналарның фатирларында электр кабул итү жайланмаларының чагыштырма электр йөкләнеше күрсәткечләре 2.4.1.4 нче таблицادا китерелгән.

Таблица 2.4.1.4

Электр энергиясен кулланучылар	Фатирлар саны					
	1-3	6	9	12	15	18
Плиталы фатирлар *:						
- табиғый газда	4,5	2,8	2,3	2	1,8	1,65
- сыекландырылган газда (шул исәптән теркем жайланмаларында) һәм каты ягулыкта	6	3,4	2,9	2,5	2,2	2
электр куәте 8,5 кВт	10	5,9	4,9	4,3	3,9	3,7
Бакчачылык ширкәтләре участокларындагы йортлар	4	2,3	1,7	1,4	1,2	1,1

* типик проектлар буенча биналарда

Искәрмә: 1. Фатирларның арадаш саны ечен исәп-хисап йөкләнеше интерполяция белән билгеленө.

2. Фатирларның исәп-хисап йөкләнеше гомумйорт биналарын (баскыч күзәнәкләре, идән асты, техник катлар, чормалар һ.б.) яктырту йөкләнешен үз эченә ала.

3. Исәп-хисап йөкләнешләре гомуми майданы 70 м² булган фатирлар өчен (35 тән 90 м² га кадәр булган фатирлар) типлаштырылган проектлар буенча биналарда китерелгән.

4. Билгеленө торган приборлар жыелмасына һәм аларның эш режимына бәйле рәвештә, фатирның (бинаның) эчке электр жиһазлары проекты буенча уңайлыктары югары булган фатирларның исәп-хисап электр йөкләнешен билгеләргә рехсәт ителә, бу аларның уртача керү ихтималы (сорау коэффиценты) һәм фатирда хужалык эшләренең туры килмәве белән характерлана.

5. Исәп-хисап йөкләнешләре гаиләләренең фатирда ял итеп урнашуын исәпкә алмыйлар.

6. Исәп-хисап йөкләнешләре жәмәгать билгеләнешендәге (кушып төзелгән) биналарның гомуми йорт йөкләнешен, жәмәгать билгеләнешендәге (кушып куелган) биналарның йөкләнешен, реклама йөкләнешен исәпкә алмый, шулай ук фатирларда электр жылыткычларын, электр жылыткычларын һәм кенкүреш кондиционерларын (элиталы фатирлар өчен кондиционерларның йөкләнеше исәпкә алына) куллану.

7. Иртәнге яисә көндезге максимум кирәк булганда йөкләнешне билгеләү өчен түбәндәге коэффицентларны кулланырга кирәк:

0,7 - электр плиталары булган торак биналар өчен;

0,5 - сыекландырылган газда плиталы торак биналар һәм каты ягулык өчен.

8. Таблицада китерелгән исәп-хисап күрсәткечләренә, жирле шартларны исәпкә алып, конкрет куллану өчен төзәтмәләр кертеләргә мөмкин. Документаль һәм расланган эксперименталь мәгълүматлар булганда, йөкләнешне исәпләүне алар буенча башкарырга кирәк.

2.4.1.5. Индивидуаль торак йортларның электр кабул итү бүлмәләрендә электр энергиясенә чагыштырма исәпләү йөкләнеше күрсәткечләре 2.4.1.5 нче таблицادا китерелгән.

Таблица 2.4.1.5

Коттеджларның электр кабул итү жайланмаларының чагыштырма электр йөкләнеше, кВт/коттедж

Электр энергиясен кулланучылар	Коттеджлар саны									
	1-3	6	9	12	15	18	24	40	60	100
Коттеджи белән плита бу табигый газ	11,5	6,5	5,4	4,7	4,3	3,9	3,3	2,6	2,1	2,0
Табигый газда плитәләре булган коттеджлар һәм электр сауна егәрлеге 12 кВт кадәр	22,3	13,3	11,3	10,0	9,3	8,6	7,5	6,3	5,6	5,0
Коттеджлар белән электр плита егәрлеге 10,5 кВт кадәр	14,5	8,6	7,2	6,5	5,8	5,5	4,7	3,9	3,3	2,6
10,5 кВт кадәр егәрлекле электр плитәләре һәм 12 кВт кадәр электр сауна егәрлеге булган коттеджлар	25,1	15,2	12,9	11,6	10,7	10,0	8,8	7,5	6,7	5,5

Искәрмә*.

1. Гомуми мәйданы 150 дән 600 м² га кадәр булган коттеджлар ечен чагыштырмача исәп-хисап йөкләмәләре китерелгән.

2. Коттеджлар ечен гомуми мәйданы 150 м² кадәр булган электр саунасыннан башка коттеджлар ечен чагыштырма исәп-хисап йөкләмәләре 2.4.1.4 таблицасы буенча табигый яки сыекландырылган газдагы плитәләре булган типик фатирлар ечен яисә электр плитәләре белән билгеләнә.

3. Чагыштырмача исәп-хисап йөкләмәләре коттеджларда электр жылылыгы һәм электр жылыткычларын куллануны исәпкә алмый.

2.4.1.6. Ижтимагый биналарның (уриннарның) чагыштырма исәп-хисап электр йөкләнеше күрсәткечләре 2.4.1.5 нче таблицادا китерелгән.

Таблица 2.4.1.5

№ п. п.	Ижтимагый биналар	Үлчәү берәмлеге	Чагыштырма йөкләнеш	Исәп-хисап коэффициентлары	
1	2	3	4	5	
I	МЭГАРИФ УЧРЕЖДЕНИЕЛӘРЕ.				
	Гомуми белем бирү мәктәпләре:				
1.	- электрлаштырылган ашханәләр һәм спортзаллар белән	кВт/укучылар	0,25	0,95	0,38
2.	- электрлаштырылган ашханәләр һәм спортзалларсыз	шулай ук	0,17	0,92	0,43

1	2	3	4	5	
3.	- буфетлар белән спорт залларыннан башка	-"	0,17	0,92	0,43
4.	- буфетларсыз һәм спортзалларсыз	-"	0,15	0,92	0,43
5.	Һөнәри-техник училищелар белән ашханә	-"	0,46	0,8-0,92	0,75-0,43
6.	Мәктәпкәчә балалар учреждениеләре	кВт/ урын	0,46	0,97	0,25
II	СӘҮДӘ ПРЕДПРИЯТИЕЛӘРЕ				
	Азык-төлек кибетләре:				
7.	- һаваны кондицияләштермичә	кВт/м2 сәүдә залы	0,23	0,82	0,7
8.	- һаваны кондицияләштереп	шулай ук	0,25	0,8	0,75
	Азык-төлек булмаган кибетләр				
9.	- һаваны кондицияләштермичә	-"	0,14	0,92	0,43
10.	- һаваны кондицияләштереп	-"	0,16	0,9	0,48
III	ЖӘМӨГАТЬ ТУКЛАНУЫ ПРЕДПРИЯТИЕЛӘРЕ				
	Утырту урыннары саны белән тулысынча электрлаштырылган:				
11.	- 400 к кадәр	кВт/урын	1,04	0,98	0,2
12.	- 500 дән югарырак 1000 гә кадәр	кВт/ урын	0,86	0,98	0,2
13.	- 1100 югарырак	шулай ук	0,75	0,98	0,2
	Утырту урыннары саны белән өлешчә электрлаштырылган (газ ягулыгындагы плителәр белән):				
14.	- 100 кадәр	-"	0,9	0,95	0,33
15.	- 100 дән 400 гә кадәр	-"	0,81	0,95	0,33
16.	- 500 дән югарырак 1000 гә кадәр	-"	0,69	0,95	0,33
17.	- 1100 югарырак	-"	0,56	0,95	0,33
IV	КОММУНАЛЬ-КӨНКҮРЕШ ХЕЗМӨТЕ КҮРСӨТҮ ПРЕДПРИЯТИЕЛӘРЕ				
18.	Химик чистарту фабрикасы һәм кер юу үз-үзенә хезмәт күрсөтү	кВт/кг эйбер	0,075	0,8	0,75
19.	Чөчтараш	кВт/эш урыны	1,5	0,97	0,25
V	МӘДӘНИЯТ ҺӘМ СӘНГАТЬ УЧРЕЖДЕНИЕЛӘРЕ				
	Кинотеатрлар һәм киноконцерт заллары:				
20.	- һаваны кондицияләштермичә	кВт/урын	0,12	0,95	0,33
21.	- һаваны кондицияләштереп	шулай ук	0,14	0,92	0,43
22.	Клублар	кВт/урын	0,46	0,92	0,43
VI	ИДАРӘ ИТҮ УЧРЕЖДЕНИЕЛӘРЕ, ПРОЕКТ ҺӘМ КОНСТРУКТОРЛЫК ОЕШМАЛАРЫ, КРЕДИТ-ФИНАНС УЧРЕЖДЕНИЕЛӘРЕ ҺӘМ ЭЛЕМТӨ ПРЕДПРИЯТИЕЛӘРЕ БИНАЛАРЫ ЯКИ БҮЛМӨЛӘРЕ:				
23.	- һаваны кондицияләштермичә	кВт/м2 гомуми	0,043	0,9	0,48

1	2	3	4	5	
		мөйданнан			
24.	- һаваны кондицияләштереп	Шулай ук	0,054	0,87	0,57
VII	СƏЛАМƏТЛƏНДЕРУ ҺƏМ ЯЛ УЧРЕЖДЕНИЕЛƏРЕ				
25.	Кондицияләштермәгән ял йортлары һәм пансионатлар	кВт/урын	0,36	0,92	0,43
26.	Балалар лагерьлары	кВт/м ² торак урыннарын нан	0,023	0,92	0,43
VIII	ТОРАК-КОММУНАЛЬ ХУЖАЛЫК УЧРЕЖДЕНИЕЛƏРЕ				
	Кунаханәләр:				
27.	- һаваны кондицияләштермичә (рестораннарсыз)	кВт/урын	0,34	0,9	0,48
28.	- һаваны кондицияләштереп	Шулай ук	0,46	0,85	0,62

Искөрмәләр:

1. 5,6 п.п. чагыштырма йөкләнештә бассейннарның һәм спортзалларның йөкләнеше исәпкә алынмаган.
2. 11-17 п.п. чагыштырма йөкләнеш кондиционерлар булуга бәйле түгел.
3. Азык- телек блогының 23-26 п. чагыштырма йөкләнеше исәпкә алынмаган. Азык-телек блогының чагыштырма йөкләнешен жәмәгать туклануы предприятиеләре өчен тиешле биналар ечен СНИП тәкъдим иткән утырту урыннары санын исәпкә алып кабул итәргә кирәк.
4. 27 п.п. кунаханәләрдә ресторанның чагыштырма йөкләнешен ачык типтагы жәмәгать туклануы предприятиеләре ечен кабул итәргә кирәк.
5. Жәмәгать туклануы предприятиеләре өчен урыннар арадаш санда булганда, чагыштырма йөкләнеш интерполяция белән билгеләнә.

2.4.1.7. Авыл жирлеген электр белән тәэмин итүнең шәһәр тезелешен проектлау чөлтөрлөрөнөң норматив параметрлары 2.4.1.6 таблицасында китерелгән.

Таблица 2.4.1.6

Күрсәткечләрнең аталышы	Норматив параметрлар
Электр белән тәэмин итү чөлтөрлөрөн киеренкелекне сайлау	Энергия системасында исәп-хисап срогы һәм киеренкелек системасы чикләрендә аларның үсеш концепциясен исәпкә алып гамәлгә ашырыла. Электр белән тәэмин итү системасы киеренкелеге энергия трансформациясе баскычларының иң аз булуын исәпкә алып сайлануыга тиеш.
Чөлтөрлө резервлау	Бүленүче электр чөлтөрә бер тапкыр чөлтөр резервлау шартларын үтәгән килеш формалаштырылуыга тиеш. 35 - 110кВ кеченешле электр чөлтөрә бер подстанциядәге төрле трансформатор подстанцияләр яисә төрле системалар (секцияләр) шиннарына тоташтырылган электр пердачасының үзара резервланган линиясен тезергә тиеш. Электр белән тәэмин итүне езеклекләргә юл куймый торган жаваплы кулланучылар өчен чөлтөр резервлау белән бергә автоном (резерв яки авария) туклану чыганагынан резервлау кулланылуыга тиеш. Аның сыйфатында дизель, газ поршеньнәре, газ турбиналы электростанцияләр яки башка типтагы электростанцияләр, шулай ук өзлексез туклану агрегатлары кулланылуыга мөмкин.
Бирелгән юнәлешләрдә электр тапшыру линияләрен салу	Махсус коммуникация коридорларында гамәлгә ашырыла, алар үзара кисешкән урыннарны төшереп калдыру яисә минимальләштерү максатында башка инженерлык коммуникацияләрен салу мөһфәгатьләрен исәпкә алалар.
220кВ кеченешле һәм	Резерв территорияләрдән тыш, авыл жирлегенөң торак пунктлары

югарырак кечәнешле электр линияләрен урнаштыру	чикләре чикләрендә рехсәт ителми.
Гомуми энергетика системаларына керүче электр тапшыру линияләрен урнаштыру	Житештерү зоналары территориясендә, шулай ук авыл хужалыгы предприятияләренең житештерү зоналары территориясендә рехсәт ителми.
35кВ кечәнешле һәм югарырак кечәнешле электр линияләрен урнаштыру	Электр тапшыруларының һава линияләрен торак һәм ижтимагый-эшлекле зоналардан читтә урнаштыру рехсәт ителә. Торак һәм ижтимагый-эшлекле зоналар чикләрендә тирән файдалануга 110кВ кечәнешле электр тапшыру линиясенә проектлана торган линиясен электр белән тәэмин итүче оешма белән килештереп, кабель линияләрен күздә тотарга кирәк.
Торак зоналар территориясендә электр тапшыру линияләренә карата таләпләр	үтәлгә тиеш: - 4 катлы һәм аннан да югарырак - жир асты башкаруында кабельле биналар төзүдә; - 3 катлы һәм аннан да түбәнрәк - һава яки кабельле линияләр белән тезелештә
Электр тапшыру линияләрен урнаштыру шартлары	Әлеге бүлекнең «Линия объектларын (челтәрләрен) инженерлык тәэминаты урнаштыру» бүлекчәсе нигезендә

2.4.1.8. Унификацияләнган һәм типлаштырылган терәкләрдә төзелә торган электр үткәргечләрнең һава линияләрен төзү чорына бирелә торган жир полосаларының киңлегенә 2.4.1.7 нче таблицада китерелгән зурлыктардан артык булмаган күләмнәрне кабул итәргә кирәк.

Таблица 2.4.1.7

Электр тапшыруның һава линияләре төрө	Бирелә торган жирләрнең полосалары киңлегенә, м, линия киеренкелегендә, кВ			
	0,38 - 10	35	110	220
1. Тимер бетон				
1.1. Берчылбырлылар	8	9(11)	10(12)	12(16)
1.2. Икечылбырлылар	8	10	12	24(32)
2. Корыч				
2.1. Берчылбырлылар	8	11	12	15
2.2. Икечылбырлылар	8	11	14	18
3. Агач				
3.1. Берчылбырлылар	8	10	12	15
3.2. Икечылбырлылар	8	-	-	-
Искәрмә: 1) жәяләрдә жир полосаларының киңлегенә чыбыктарның горизонталь урнашуы белән билгеләнган; 2) 500 полосаның киңлегенә 15 м булган полосаның гомуми киңлегенә 5 м лы өч аерым полосаның суммар киңлегенә була. 3) полосаларның киңлеген төзү шартларын һәм ысулларын исәпкә алып, кырый фазаларны озату арасындагы ераклык (яки терәк кәүсәсеннән ераграк булган фазалар) плюс һәр якка ике метр дигән проект белән билгеләнергә мөмкин.				

2.4.1.9. Тапшырылган һәм типлаштырылган электр линияләрен (нормаль биеклеген) монтажлау өчен вакытлыча файдалануга бирелә торган жир кишәрлекләре мөйданчыклары аларны урнаштыру урыннарында (әлеге нормативларның 2.4.4.7 нче таблицасында күрсәтелгән жир полосасына өстәмә рәвештә) электр үткәргечләрнең һава линияләрен (нормаль биеклеген) 2.4.1.8 таблицасында китерелгән зурлыктарны кабул итәргә кирәк.

Таблица 2.4.1.8

Электр тапшыруның нава линияләре терәге	Жир участокларының линия киеренкелегендә терәкләрне монтаждау өчен бирелә торган м2 майданнары, кВ			
	0,38 - 10	35	110	220
1. Тимер бетон				
1.1. Вертикаль урнашу белән ирекле торучы үткәргечләр	160	200	250	400
1.2. Горизонталь урнашу белән ирекле торучы үткәргечләр	-	-	400	600
1.3. Ирекле торучы күптерәүле	-	-	-	400
1.4. тарттырылган (1 белән тарттырылган)	-	500	550	300
1.5. тарттырылган (5 белән тарттырылган)	-	-	1400	2100
2. Корыч				
2.1. Ирекле торучы арадагы	150	300	560	560
2.2. Ирекле торучы анкер-почмаклы	150	400	800	700
2.3. тарттырылган арадагы	-	-	2000	1900
2.4. тарттырылган анкер-почмаклы	-	-	-	-
3. Агач	150	450	450	450

Тезелеш шартларын һәм ысулларын исәпкә алып, бу майданнарны заказчы тарафыннан билгеләнгән тәртиптә расланган проект белән билгеләргә мөмкин.

Заказ бирүче тарафыннан билгеләнгән тәртиптә расланган проект шулай ук унификацияләнгән һәм типик булмаган терәкләр өчен югарыда аталган майданнар билгеләнә.

Тезелеш чорына кабельле электр линияләре өчен вакытлыча кыска вакытлы файдалануга бирелә торган 35 кВ га кадәр көчәнешле жир полосаларының киңлегенә 6 метрга кадәр, 110 кВ көчәнешле линияләр өчен һәм аннан да югарырак көчәнешле линия өчен 10 метрдан артмаска тиеш.

Кабельле линияләр өстендә һәм нава линияләре үткәргечләре астында жирләрдән файдалану "Электр челтәрләрен саклау кагыйдәләре" үтәлгән килеш, жир хужалары һәм жирдән файдаланучылар тарафыннан гамәлгә ашырылырга тиеш.

2.4.1.10. Генераль планы, авыл жирлегенә территориясен планлаштыру документларын һәм кертемнәрне әзерләгәндә үлчәмнәре 2.4.1.9 таблицадә китерелгән электр тапшыру линияләренәң саклау зоналарын исәпкә алырга кирәк.

Таблица 2.4.1.9

кВ, киеренкелекнең проект номиналь классы	Ераклык, м
1гә кадәр	2
1 - 20	10 (5 - торақ пунктлар чикләрендә урнашкан үзе алып баручы яисә изоляцияләнгән үткәргечләр булган линияләр өчен)
35	15
110	20
220	25

Электр тапшыруның жир асты кабельле линияләре буйлап - кырый кабельләрдән электр тапшыру линиясенәң ике ягында да 1 метр ераклыкта (кабельле линияләр узганда тротуарлар астындагы шәһәрләрдә 1 киловольтка кадәр киеренкелек белән - биналар һәм корылмалар ягына 0,6 метрга һәм урамның машина юлы ягына 1 метрга кадәр) параллель вертикаль яссылыклар белән чикләнган жир асты байлыклары (кабельле электр линияләрен салу тирәнлегенә туры килә торган тирәнлектә) кишәрлегенәң параллель вертикаль яссылыклар белән чикләнган елеше рәвешендә.

2.4.1.11. Энергия системаларында электр энергиясен үзгәртеп кору һәм бүлү жайланмаларын шәһәр төзелешен проектлауның норматив параметрлары 2.4.1.10 таблицасында китерелгән.

Таблица 2.4.1.10

Күрсәткечләрнең аталышы	Норматив параметрлар
1	2
Трансформатор подстанцияләр, бүлү һәм секцияләү пунктлары ечен жир кишәрлекләренәң күләмнәре	ВСН 14278тм-т1 таләпләре нигезендә билгеләнә
Электр станцияләре ечен санитар-саклау зоналары күләмнәре	Атмосфера һавасына физик йогынты исәпләүләре нигезендә, теренә (ачык, ябык), куәтенә карап, шулай ук натуралы үлчәүләр нәтижәләренә карап билгеләнә,
Бүлү пунктларынан һәм трансформатор подстанцияләреннән ераклык	Аерым бүлү пунктларын урнаштырганда һәм трансформаторлар саны һәрберсенәң ике егәрлегеннән 100кВга кадәр булган 10(6)кВ көчәнешле трансформалы подстанцияләр торак йортлар урнаштырганда һәм жәмәгать биналары төрәзәләренә кадәр араны тавыштан саклау буенча чараларны үтәгәндә, тавышның һәм вибрациянең рехсәт ителгән дәрәжәсен, әмма кимендә 10 м, исәпкә алып кабул итәргә кирәк
Подстанцияләренәң сак зоналары	Поданцияләр тирәсендә жир участогы өслеге һәм подстанциянең киеренкелеге югары классына карата өлеге нормативларның 2.4.4.9 нчы таблицасында күрсәтелгән ераклыктагы периметр буенча подстанциянең барлык якларынан артта кала торган вертикаль яссылыклар белән чикләнган һава киңлегә өлешендә (подстанциянең иң югары ноктасына туры килә торган биеклеккә) урнаштырыла
Торак төзелеше территориясендә урнаштырылган трансформатор подстанцияләр, бүлү жайланмалары тибын сайлау	ябык типта - 16 мең кВА егәрлеге һәм аннан да югарырак трансформаторлар булган түбәнәйтелгән подстанцияләр, торак төзелеше территориясендә урнаштырылган кабельләргә һава линияләрен күчерү жайланмалары һәм пунктлары проектларга кирәк. Ачык типтагы гамәлдәге подстанцияләрдә торак һәм мәдәни-кенкүреш биналарында тавыш дәрәжәсен норматив биналарга кадәр киметүне тәэмин итә торган тавыштан саклана торган чаралар һәм халыкны электр магнит йогынтысыннан яклау чараларын гамәлгә ашырырга кирәк.
Төзелгән (встроенный) трансформатор подстанцияләренә урнаштыру	- рехсәт ителә - ПУЭ таләпләрен, тиешле санитария һәм янгынга каршы нормаларны, 256.1325800.2016 таләпләрен үтәгән очракта, жәмәгать урыннарында; - торак биналарда (фатир йортлары һәм тулай торакларда), хастаханә, санитар-курорт, дөваханә оешмаларының йокы корпусларында, ял йортларында, социаль тәэминат учреждениеләрендә, шулай ук аналар һәм балалар учреждениеләрендә, эшче һәм башка хезмәткәрләренә әзерләү һәм квалификацияләрен күтәрү буенча гомуми белем бирү оешмаларында, урта һөнәри белем бирү оешмаларында н.б.

2.4.2. Жылылык белән тээмин итү объектлары.

2.4.2.1. Жылылык һәм ягулыкка ихтыяжыны исәпләү түбәндәге күрсәткечләрне исәпкә алып башкарыла:

- Россия Дәүләт төзелешенең Энергия ресурсларын сак тоту үзәгенең Фәнни-техник советы тарафыннан хупланган ягулык, электр энергиясе һәм су чыгымнарын жылылык эшләп чыгаруга ягулык котельныйлары коммуналь жылылык-энергетика предприятиеләренең жылылык энергиясен эшләүгә чыгымнарын билгеләү буенча методик күрсәтмәләр (4 нче басма) (12.02.2002 № 5 протоколы).

Жылылык нагрукасы жылылык, вентиляция һәм кайнар су белән тээмин итү ихтыяжларын үз эченә ала. Аз егәрлектәге жылыту котельныйларында су жылыну температурасы 95-70°C, 105-70°C, котельныйларда зур егәрлектә 130-70°C, 150-70°C тәшкил итә.

Жылылык сезоны башлану һәм азагы торак һәм ижтимагый биналар өчен хакимият органнары белән килештерелергә тиеш. Жылыту чорының озынлыгы тотрыклы (3-5 тәүлек) көннәр саны буенча уртача тәүлеклек температура 8°C һәм аннан да түбәнрәк билгеләнә. Жылылык чоры – көз, ахыры – яз 5 тәүлек дәвамында уртача температура 8°C СТАН артык булганда башлана.

Исәпләүләр ечен күрсәткечләр 131.13330.2012 "Төзелеш климатологиясе СНИП 23-01-99" нигезендә 2 нче үзгәреш кабул ителде:

- Жәйге чорда салкын (суүткәргеч) суның температурасы $t_x = +15^\circ\text{C}$;
- кышкы һәм күчеш чорында салкын (суүткәргеч) суның температурасы $t_{x.з.} = +5^\circ\text{C}$;
- кайнар су белән тээмин итү системасында кайнар су температурасы $t_r = +55^\circ\text{C}$.

Ягулык, электр энергиясе һәм су чыгымнарын жылылык эшләүгә ягулык, коммуналь жылылык-энергетика предприятиеләренең чыгымнарын билгеләү буенча методик күрсәтмәләр нигезендә (4 нче басма):

- 30°C температурасында жылыту характеристикасы зурлыгын үзгәртүгә карата төзәтмә коэффициенты α ; - ягулык чорына карата жылыту чорында ягулык белән тээмин итүнең (кайнар су белән тээмин итүнең) уртача сәгатьлек йекләнешенең кимүен исәпкә алуы коэффициент β , предприятиеләр ечен - 1,0, торак - коммуналь сектор өчен - 0,8;

- кайнар су белән тээмин итү системасы торбаүткәргечләреннән торакка жылылык бирүне исәпкә ала торган k коэффициенты: 1,1 - предприятиеләр ечен һәм 1,2 - торак - коммуналь сектор өчен;

- кайнар су белән тээмин итүдә уртача сәгатьлек жылылык тотуга карата кайнар су белән тээмин итүдә жылылык тотуны мөмкин кадәр күбрәк исәпкә ала торган b коэффициенты тигез итеп кабул ителә: 2,4 - торак секторы өчен, 2,0 - башка объектлар өчен;

- c – суның чагыштырма жылылык белән тээмин ителеше 4,187 кДж/ (кг·°C) тигез;

- Ягу чоры дәвамлылыгы Пот - регион ечен тәүлекләр саны;
- кайнар су белән тээмин итү системасының эшләү озынлыгы Пгв. = 350 сут.;
- табигый газның жылылык сәләте $Q_{н.р.н.т.} = 8000$ ккал/нм³;
- котелларның КПД $\eta = 0,9$.

Жылылыкка максимал сәгатьлек жылылык сарыф итү күрсәткече $Q_{от.мах.}$ формуласы буенча билгеләнә:

$$Q_{от.мах.} = \alpha \cdot V \cdot q_{от.} \cdot (t_{вн.} - t_{н.}) \cdot 10^{-6}, \text{ Гкал/сәг,}$$

монда:

α - 30°C тан аермалы температурада биналарга жылылык бирү характеристикасы күләмен үзгәртүгә төзәтмәләр коэффициенты;

V – бина күләме, m^3 ;

$q_{от.}$ - бинаның чагыштырма жылыту характеристикасы, $ккал/(m^3 \cdot ч \cdot ^\circ C)$;

$t_{вн.}$ - эчке һаваның исәп-хисап температурасы, $^\circ C$ (от +5 до +20)*;

$t_{н.}$ - тышкы һаваның исәп-хисап температурасы, $^\circ C$ (СП 131.13330.2012 «СНИП 23-01-99* Тезелеш климатологиясе» 2 нче үзгәреш белән)

* $t_{вн.}$ - в соответствии с:

- СП 60.13330.2012 «СНИП 41-01-2003 «Жылылык, вентиляция һәм кондиционерлау»;

- СП 54.13330.2016 «СНИП 31-01-2003 «Күп фатирлы йортлар»;

- СП 50.13330.2012 «СНИП 23-02-2003 «Биналарны жылылык белән тәэмин итү»;

- СП 131.13330.2012 «СНИП 23-01-99* «Тезелеш климатологиясе»;

- СП 44.13330.2012 «СНИП 2.09.04-87* «Административ һәм көнкүреш биналары»;

- СП 118.13330.2012 «СНИП 31-06-2009 «Ижтимагый биналар һәм корылмалар»;

- һ. б. профильле СП (СНИП).

V - ТЭП нигезендә һәр конкрет очрак ечен.

$q_{от.}$ Россия Дәүләт Тезелеш министрлығының энергоресурсларны саклау үзәгенең фәнни-техник советы тарафыннан хупланган ягулык, электр энергиясе һәм су чыгымнарын билгеләү буенча Методик күрсәтмәләр нигезендә (4 нче басма). (12.07.2002 №5 беркетмәсе).

Жылылту өчен уртача сәгәтлек жылылык чыгымы $Q_{от.ср.}$ түбәндәге формула буенча билгеләнә:

$$Q_{от.ср.} = Q_{от.мах.} \cdot \frac{(t_{вн.} - t_{ср.от.})}{(t_{вн.} - t_{н.})}, \text{ Гкал/сәг,}$$

монда:

$Q_{от.мах.}$ - жылылык ечен максималь-сәгәтлек жылылык чыгымы, Гкал/сәг.;

$t_{ср.от.}$ - ягу чорында тышкы һаваның уртача температурасы, $^\circ C$ (СП 131.13330.2012 «СНИП 23-01-99* Тезелеш климатологиясе» 2 нче үзгәреш белән);

$t_{вн.}$ – эчке һаваның исәп-хисап температурасы, $^\circ C$ (от +5 до +20);

$t_{н.}$ – тышкы һаваның исәп-хисап температурасы, $^\circ C$ (СП 131.13330.2012 «СНИП 23-01-99* Тезелеш климатологиясе» 2 нче үзгәреш белән).

Вентиляция өчен максималь- сәгәтлек жылылык чыгымы $Q_{в.мах.}$ түбәндәге формула буенча билгеләнә

$$Q_{в.мах.} = V \cdot q_{в.} \cdot (t_{вн.} - t_{н.}) \cdot 10^{-6}, \text{ Гкал/ч,}$$

монда:

V – бина күләме, m^3 ;

$q_{в.}$ - бинаның чагыштырмача вентиляция характеристикасы, $ккал/(m^3 \cdot ч \cdot ^\circ C)$;

$t_{вн.}$ – эчке һаваның исәп-хисап температурасы, $^\circ C$;

$t_{н.}$ – тышкы һаваның исәп-хисап температурасы, $^\circ C$.

V - һәр конкрет очрак өчен ТЭП нигезендә.

$q_{от.}$ Россия Дәүләт тезелешен энергия ресурсларын саклау үзәгенең фәнни-техник советы тарафыннан хупланган ягулык, электр энергиясе һәм су чыгымнарын жылылык эшләп чыгару өчен жылылык энергиясен һәм суны билгеләү буенча методик күрсәтмәләр (4 нче басма) нигезендә, (12.07.2002, № 5 беркетмәсе).

Вентиляциягә уртача сәгәтлек жылылык тоту $Q_{в.ср.}$ формуласы буенча билгеләнә:

$$Q_{в.ср.} = Q_{в.мах.} \cdot \frac{(t_{вн.} - t_{ср.от.})}{(t_{вн.} - t_{н.})}, \text{ Гкал/сәг,}$$

монда:

$Q_{в.мах.}$ - вентиляциягә максималь -сөгатылек жылылык тоту, Гкал/сөг;
 $t_{ср.от.}$ - жылыту чорында тышкы һаваның уртача температурасы, °С (СП 131.13330.2012 «СНИП 23-01-99* Тезелеш климатологиясе» 2 нче үзгәреш белән);
 $t_{вн.}$ – эчке һаваның исәп-хисап температурасы, °С (от +5 до +20);
 $t_{н.}$ – тышкы һаваның исәп-хисап температурасы, °С (СП 131.13330.2012 «СНИП 23-01-99* Тезелеш климатологиясе» 2 нче үзгәреш белән).

Торак һәм ижтимагый биналарны кайнар су белән тәэмин итүгә уртача сөгатылек жылылык тоту жылыту $Q_{гв.ср.от.}$) һәм жылыту чоры булмаган чор өчен $Q_{гв.ср.неот.}$ формулалар буенча билгеләнә:

$$Q_{гв.ср.от.} = \frac{k \cdot a \cdot n \cdot (t_{г.} - t_{х.э.})}{T_{гв.}}, \text{ Гкал/сөг.},$$

$$Q_{гв.ср.неот.} = Q_{гв.ср.от.} \cdot \frac{(t_{г.} - t_{х.л.})}{(t_{г.} - t_{х.э.})} \cdot \beta, \text{ Гкал/сөг.},$$

монда:

k – кайнар су белән тәэмин итү системасы торбаүткәргечләреннән бинаның жылылык бирүен исәпкә ала торган коэффициент (1,2) СП 41-104-2000;

a – абонентны кайнар су белән тәэмин итү нормасы, л/берәм. тәүлеккә үлчәүләр нормасы;

a – СП 30.13330.2016 СНиП 2.04.01-85* «Эчке суүткәргеч һәм биналарны канализацияләү» нигезендә һәр конкрет очрак өчен;

n – тәүлеккә кертелгән үлчәү берәмлекләре саны, халык саны, уку йортында укучылар саны һ.б.);

n – һәр конкрет очрак өчен ТЭП нигезендә;

$T_{гв.}$ – тәүлегенә кайнар су белән тәэмин итү системасының эш озынлыгы, сөг. (350 тәү. 24 сөг. булганда);

β – ягулык, электр энергиясе һәм су чыгымнарын жылылык белән тәэмин итү буенча методик күрсәтмәләр нигезендә жылыту чоры булмаган чорында йекләнешкә карата (0,8) тизләтелгән чорда кайнар су белән тәэмин итүнең уртача сөгатылек йекләнешен киметүне исәпкә ала торган коэффициент, Россия Дәүләт тезелешенең Энергия ресурсларын саклау үзәгенең Фәнни-техник советы тарафыннан хупланган ягулык, электр энергиясе һәм су чыгымнарын билгеләү буенча методик күрсәтмәләр нигезендә (12.07.2002 №5 беркетмәсе);

$t_{г.}$ – кайнар су белән тәэмин итү системасында кайнар су температурасы, °С (+60) СП 30.13330.2016 СНиП 2.04.01-85*;

$t_{х.э.}$ – елның кышкы һәм күчеш чорында салкын (суүткәргеч) су температурасы, °С (+5) СП 30.13330.2016 СНиП 2.04.01-85*;

$t_{х.л.}$ - елның жәйге чорында салкын (суүткәргеч) суның температурасы, °С (+15) СП 30.13330.2016 СНиП 2.04.01-85*.

Жылылыкны кайнар су белән тәэмин итүгә $Q_{гв.мах.}$ максималь сөгатылек сарыф итү формула буенча билгеләнә:

$$Q_{гв.мах.} = b \cdot Q_{гв.ср.от.}, \text{ Гкал/сөг.},$$

монда:

b – кайнар су белән тәэмин итүгә жылылык тотуның максималь сөгатылек чыгымнарын исәпкә ала торган коэффициент кайнар су белән тәэмин итүдә уртача сөгатылек жылылык тотуга карата (2,4 СП 41-104-2000);

$Q_{гв.ср.от.}$ - ягулык чорында торак һәм жәмәгать биналарын кайнар су белән тәэмин итүгә уртача бер сөгатылек жылылык тоту, Гкал/сөг.

Жылылык челтәрләрендә $Q_{мах}$ үз ихтыяжларын һәм югалтуларны исәпкә алып, максималь-сөгатылек жылылык тоту формула буенча билгеләнә.:

$$Q_{мах} = Q_{сум.мах} + Q_{с.н.мах} + Q_{п.с.мах}, \text{ Гкал/сөг.},$$

монда:

$$Q_{\text{сум.маx}} = Q_{\text{сум.от.маx}} + Q_{\text{сум.в.маx}} + Q_{\text{сум.гв.маx}}, \text{ Гкал/сәг,}$$

$Q_{\text{сум.маx}}$ – жылытуға, вентиляциягә һәм кайнар су белән тәэмин итүгә максималь сәгатьлек жылылык сарыф итү, Гкал/сәг;

$Q_{\text{с.н.маx}}$ – үз ихтыяжларына максималь бер сәгатьлек жылылык тоту, Гкал/сәг;

$Q_{\text{п.с.маx}}$ - жылылык челтәрләрендә югалтуларда максималь бер сәгать жылылык тоту, Гкал/сәг;

$Q_{\text{сум.от.маx}}$ - жылытуға максималь бер сәгатьлек жылылык тоту, Гкал/сәг;

$Q_{\text{сум.в.маx}}$ - максимально-часовой расход тепла на вентиляцию, Гкал/сәг;

$Q_{\text{сум.гв.маx}}$ - кайнар су белән тәэмин итүгә максималь сәгатьлек жылылык тоту, Гкал/сәг.

2.4.2.2. Жылылык белән тәэмин итү схемасын эшлөгәндә, жылылык белән тәэмин итү объектлары белән тәэмин ителешнең минималь мөмкин булган дәрәжәсенә исәп-хисап күрсәткечләре (исәп-хисап жылылык йөкләнеше) яңа төзелешнең конкрет проектлары мәғлүматлары буенча, ә гамәлдәге жылылык йөкләнеше буенча билгеләнә. Мондый мәғлүматлар булмаган очракта 2.4.2.2 таблицасы белән эш итәргә рәхсәт ителә.

Таблица 2.4.2.2.

Төзелеш элементлары	Исәп-хисап жылылык йөкләнеше
Гамәлдәге төзелеш, гамәлдәге сәнәгать предприятиеләре	Чынлыкта жылылык йөкләнеше буенча тегәлләштерүләр белән проектлар буенча билгеләнә. Жылылык йөкләнешләрен урнаштыру тыгызлыгының эретелгән күрсәткечләре буенча билгеләнә.
Торак төзелеше төзелешенә планлаштырылган	Биналарның билгеле бер катлавы һәм гомуми майданы булган очракта - биналарның чагыштырмача жылылык характеристикалары буенча (СП 124.13330.2012 нче кушымта)
Төзелешкә алына торган сәнәгать предприятиеләре	Теп (профильле) производствоны үстерүнең өстенлекле нормалары яисә шундый ук производстволар проектлары буенча билгеләнә

2.4.2.3. Авыл жирлеге территориясендә торак һәм ижтимагый төзелешне жылылык белән үзәкләштерелгән тәэмин итү системаларыннан (газда һәм ягулыкның башка төрләрендә эшли торган котельныйлардан), шулай ук жылылык белән тәэмин итүнең үзәкләштерелгән чыганаclarыннан тәэмин итәргә мөмкин.

Яңа төзелеш территориясен жылылык белән тәэмин итү чыганаclarын сайлау вариантларны техник-икътисадык чагыштыру нигезендә башкарылырга тиеш.

2.4.2.4. Жылылык белән тәэмин ителешнең минималь мөмкин булган дәрәжәсенә исәп-хисап күрсәткечләре, шулай ук авыл жирлеге халкы ечен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максималь дәрәжәдә барып житү күрсәткечләре 2.4.2.3 таблицасында китерелгән.

Таблица 2.4.2.3.

Объектларның аталышы	Исәп-хисап күрсәткечләре		
	минималь мөмкин булган тәэмин ителеш дәрәжәсе *		территориаль мөмкинлекләренең мөмкин булган максималь дәрәжәдә булуы
Жылылык белән тәэмин итү объектлары:	элегә 8.2.3	нормативларның һәм 8.2.4	нормалашмый

- үзеклештерелген	таблицалары буенча биналар типларына бәйле рәвештә	
- үзеклештерелмәгән	нормалашмый	шул ук

* Жылылык белән тәэмин итүнең үзеклештерелген системалары ечен биналарны жылытуга жылылык энергиясе чыгымнары $q_{от}^p$, Вт/(м³·°C) ГСП 50.13330.2012 кушымтасы методикасы буенча жылылык энергиясе чыгымнарының исәп-хисап билгеләмәләре нигезендә билгеләнә.

Жылылык энергиясе чыгымының жылылык энергиясе тотуга һәм бинаны вентиляцияләүгә чагыштырма характеристикасының исәп-хисап әһәмияте кимрәк яисә тигез нормалаштырылган күрсәткечкә тигез булырга тиеш $q_{от}^{тр}$, Вт/(м³·°C): $q_{от}^p \leq q_{от}^{тр}$. Жылылык энергиясен жылытуга һәм биналарны вентиляцияләүгә тотуның нормалаштырылган чагыштырма характеристикасы күрсәткечләрен $q_{тр}$ кабул итәргә кирәк:

- аз катлы торак биналар өчен –2.4.2.4 таблица буенча;
- күпфатирлы йортлар һәм жәмәгать биналары өчен –2.4.2.5 таблица буенча.

Таблица 2.4.2.4

Аз катлы торак йорт майданы, м ²	Жылылык энергиясен жылытуга һәм аз катлы торак биналарны вентиляцияләүгә тотуның нормалаштырылган (база) чагыштырма характеристикасы, $q_{от}^{тр}$, Вт/(м ³ ·°C), катлар саны белән		
	1	2	3
50	0,579	-	-
100	0,517	0,558	-
150	0,455	0,496	0,538
250	0,414	0,434	0,455
400	0,372	0,372	0,393
600	0,359	0,359	0,359
1000 и более	0,336	0,336	0,336

Искәрмә: Йортның жылытыла торган майданының ара-тирә кыйммәтләре өчен, өй интервалында $q_{тр}$ ның 50-1000 м² әһәмияттәге интервалында тр сызыкка интерполяция буенча билгеләнергә тиеш.

Таблица 2.4.2.5

№ п/п	Биналар типлары	Жылылык энергиясенең жылылык энергиясен жылытуга һәм биналарны вентиляцияләүгә тиешле (база) характеристикасы, $q_{от}^{тр}$, Вт/(м ³ ·°C), катлар саны белән			
		1	2	3	4
1	Күпфатирлы йортлар, кунакханәләр, тулай торақлар	0,455	0,414	0,372	0,359
2	Ижтимагый оешмалар, күчерелгән п/п 3 - 6 дан тыш	0,487	0,440	0,417	0,371
3	Медицина оешмалары, интернат-йортлар	0,394	0,382	0,371	0,359
4	Мәктәпкәчә оешмалар, хоспислар	0,521	0,521	0,521	-
5	Сервис хезмәте күрсәтү, мәдәни-ял итү эшчәнлегә, технопарклар, складлар	0,266	0,255	0,243	0,232
6	Административ билгеләү (офислар)	0,417	0,394	0,382	0,313

2.4.2.5. Авыл жирлеге территориясендө үзөклөштөрөлгөн жылылык белән тээмин итү чыганақларының шәһәр төзелеше проектының норматив параметрлары һәм исәп-хисап күрсәткечләре 2.4.2.6 таблицасында китерелгән.

Таблица 2.4.2.6.

Күрсәткечләр исеме	Норматив параметрлар һәм исәп-хисап күрсәткечләре	
1	2	
Авыл жирлеге территориясендө үзөклөштөрөлгөн жылылык белән тээмин итү чыганақларын урнаштыру	Расланган жылылык белән тээмин итү схемасы нигезендө. Коммуналь-склад һәм житештерү зоналарында, мөмкин булганча, жылылык йөклөнеше үзөгөндө. Урнаштыру акустик исәп-хисапларга, тавыш һәм вибрациянең норматив дәрәжәсенә ирешү буенча чаралар белән, СП 124.13330.2012, СП 42.13330.2016, СП 60.13330.2016таләпләренә туры китереп, атмосферада зарарлы матдәләр таралуны исәп-хисапларга нигезләнгән булырга тиеш.	
Торак төзелеше территориясендө урнашкан аерым торучы котельныйлар ечен жир кишәрлекләре күләме	Котельныйларның жылылык житештерүчәнлегенә, Гкал/ч (МВт)	Котельныйларның жир участкалары күләме, га
	5 кадәр (6 кадәр)	0,7
	5тән 10 га кадәр (6 дан 12 гә кадәр)	1,0
	Искәрмә: Золошлакоотвалларны торак һәм ижтимагый эшлекле зоналар территориясеннән читтә авыл хужалыгы ечен яраксыз жир кишәрлекләрендө урнаштырырга кирәк. Золошлакоотваллар ечен мәйданчықларны урнаштыру шартлары һәм аларның күләмнәре - СП124.13330.2012. нигезендө	
Санитар-саклау зоналары күләмнәре	Сан-ПиН 2.2.1/2.1.1.1200-03 нигезендө билгеләнә. Яқынча зурлыкны төшкил итө:	
	Жылылык белән тээмин итү объектлары	Санитар-саклау зоналары күләмнәре
	жылылык егерлеге 200 Гкал дан ким булмаган котельныйлар	исәпләү буенча
	Түбә, тезелгән-төзелгән котельныйлар	билгеләнми
	Золошлакоотваллар	300 м

2.4.2.6.. Жылылык белән үзөклөштөрөлмәгән тээмин итү чыганақларын шәһәр төзелешен проектлауның норматив параметрлары 2.4.2.7 нче таблицада китерелгән.

Таблица 2.4.2.7

Күрсәткечләрнең аталышы	Норматив параметрлар
Күпфатирлы төзелеш территорияләрен жылылык белән тәэмин итү	Котельныйлардан торак һәм ижтимагый биналар теркеменә яки индивидуаль жылылык чыганаclarыннан (автоном жылылык белән тәэмин итү, шул исәптән индивидуаль жылыту казаннарыннан, фатир генераторларыннан, мичтән), техник регламентларның таләпләрен, шулай ук экологик, санитар-гигиена һәм янгынга каршы таләпләрнең үтәлүендә файдаланырга рәхсәт ителә.
Шәхси торак тезелеше территорияләрен жылылык белән тәэмин итү	Шәхси жылылык чыганаclarыннан (автоном жылылык белән тәэмин итү, шул исәптән жылылык казаннарыннан, фатир генераторларыннан, мичтән) техник регламентларның таләпләрен, шулай ук экологик, санитар-гигиена һәм янгынга каршы таләпләрнең үтәлешен күздә тоту рәхсәт ителә.
Индивидуаль төзелгән, янкормалы һәм түбәле котельныйларны урнаштыру	Һәр конкрет очракта атмосфера һавасы пычрануның һәм атмосфера һавасына физик йогынты ясауның исәп-хисаплары нигезендә, шулай ук табигый тикшеренүләр һәм үлчәү нәтижеләре нигезендә гамәлгә ашырыла.

2.4.2.7. Авыл җирлеге территориясендә жылылык челтәрләрен шәһәр төзелешен проектлауның норматив параметрлары 2.4.2.8 нче таблицادا китерелгән.

Таблица 2.4.2.8

Күрсәткечләрнең аталышы	Норматив параметрлар
1	2
Торак-коммуналь тезелеш һәм торак булмаган зоналар өчен жылылык челтәрләре	Жылылык белән тәэмин итү чыганаclarыннан турыдан-туры килә торган аерымнарны проектларга кирәк
Жылылык челтәрләре жылылык белән тәэмин итү чыганаclarыннан кулланучыларга нәтижеләр	Жылылык белән тәэмин итүнең һәр район чыганаclarыннан жылылык челтәрләренең кулланучыларга икедән дә ким булмаган нәтижеләрен проектларга кирәк.
Жылылык белән тәэмин итү чыганаclarыннан Кулланучыларга жылылык челтәрләре тапшыру	Техник нигезләнгәндә, һәр кварталга терле магистраль яки бүлү жылылык челтәрләреннән ике тапкыр файдалануга тапшыру зарур, алар арасында күчеш урнаштыру юлы белән үзара квартал эчендәге резервлау юлы белән проектлаштырырга кирәк.
Жылылык белән тәэмин итү системасын проектлаганда ышанычлылык тәэмин итү	Жылылык бирүдә езекекләр күзәтелми торган биналар (хастаханәләр, балалар тәүлек бие яши торган мәктәпкәчә оешмалар һ. б.) өчен жылылык белән тәэмин итүнең ышанычлылыгы түбәндәге карарларның берсе белән тәэмин ителергә тиеш: - берничә бәйсез жылылык чыганаclarыннан яки жылылык челтәрләреннән ике яклы туклану (резервлау) белән тәэмин итү;; - бинаны тулысынча жылытуны тәэмин итүче җирле

1	2
	резерв жылылык чыганакаларыннан (стационар яки күчмө) файдалану.
Жылылык челтөрлөрөн урнаштыру	Жылылык челтөрлөрөн (жылылык трассаларын) проектлау өчен бирелгән юнөлөшлөрдө махсус коммуникация коридорлары бүлөп бирелә, алар үзара кисешүлөр участокларын бетерү яки киметү максатларында башка инженерлык коммуникациялөрөн салу мәнфәгатлөрөн исәпкә алалар. Урнаштыру шартлары-әлеге бүлектөгә «Инженерлык белән тээмин итүнең линияле объектларын (челтөрлөрөн) урнаштыру» бүлекчәсе нигезендә.
Трассалар һәм жылылык челтөрлөрөн салу ысуллары	СП 124.13330.2012, СП 42.13330.2016, СП 18.13330.2011 Нигезендә

2.4.3. Газ белән тээмин итү объектлары.

2.4.3.1. Газ белән тээмин итүнең яңа объектларын проектлауны һәм гамәлдәге объектларын үстерүне газ белән тээмин итүнең расланган схемасы нигезендә һәм норматив документлар нигезендә гамәлгә ашырырга кирәк.

2.4.3.2. Торак пунктлар территориясендә магистраль газүткөргечләр урнаштыру рәхсәт ителми. Жир асты һәм жир өсте (жир өсте) газүткөргечлөрө күчәреннән торак пунктларга, аерым биналарга һәм корылмаларга кадәр минималь ераклыкны, шулай ук компрессор һәм газ бүлү станциялөрөннән торак пунктларга, биналарга һәм корылмаларга кадәр минималь ераклыкны 36.13330.2012 СП нигезендә кабул итәргә кирәк.

2.4.3.3. Авыл жирлегә халкы өчен газ белән тээмин итү объектлары белән тээмин итүнең минималь рәхсәт ителгән дәрәжәсенә һәм мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булганның максималь дәрәжәдә үтемле булуын исәпләү күрсәткечлөрө 2.4.3.1 таблицасында китерелгән.

Таблица 2.4.3.1

Объектларның исеме	Авыл жирлегә территориясендә төзелешне төзекләндерү дәрәжәсе	Исәп-хисап күрсәткечлөрө	
		минималь мөмкин булган тээмин ителеш дәрәжәсе *	территориаль мөмкинлеклөрнең мөмкин булган максималь дәрәжәдә булуы
Газ белән тээмин итү объектлары	- үзәкләштерелгән кайнар су белән тээмин итү	1 кешегә 120 м ³ /ел.	нормалашмый
	- газ су жылыткычларыннан кайнар су белән тээмин итү	1 кешегә 300 м ³ /ел.	
	- кайнар су белән тээмин итүнең барлык төрлөрө булмау	1 кешегә 220 м ³ /ел	

* Газ куллануның зур күрсәткечлөрө (газ янганда 34 МДж/м³ (8000 ккал/м³)).

2.4.3.4. Халык өчен (жылылык исәпкә алмыйча), халыкка көнкүреш хезмәте күрсәтү объектларына, жәмәгать туклануы объектларына, икмәк һәм кондитер әйберләре житештерү предприятиеләренә, шулай ук сәламәтлек саклау объектлары өчен 2.4.3.2 нче таблицادا китерелгән жылылык чыгымнары нормалары буенча билгеләргә тәкъдим ителә.

Таблица 2.4.3.2

Газ кулланучылар	Үлчәү бердәмлеге	Жылылык чыгымнары күрсәткечләре, МДж (тыс. ккал)
1	2	3
Халык		
Фатирда газ плитәсе һәм газ белән тәэмин иткәндә үзәкләштерелгән кайнар су белән тәэмин итү булган очракта: табигый газ белән СУГ	елга 1 кеше.	4 100 (970) 3 850 (920)
Фатирда газ плитәсе һәм газ су жылыткыч булганда (үзәкләштерелгән кайнар су белән тәэмин итү булмаганда) газ белән тәэмин итү: табигый газ белән СУГ	елга 1 кеше.	10 000 (2 400) 9 400 (2 250)
Фатирда газ плитәсе булганда һәм үзәкләштерелгән кайнар су белән тәэмин итү һәм газ белән тәэмин иткәндә газ су белән тәэмин итү жайланмасы булмаганда: табигый газ белән СУГ	елга 1 кеше.	6 000 (1 430) 5 800 (1 380)
Халыкка көнкүреш хезмәте күрсәтү объектлары		
Кер юу йортлары: кер юу өчен механикаштырылган кер юу йортлары киптерү шкафлары белән кер юу өчен механикаштырылмаган кер юу йортлары механикаштырылган кер юу өчен, киптерү һәм үтүкләүне кертеп, кер юу йортлары	1 тонна коры киём	8 800 (2 100) 12 600 (3 000) 18 800 (4 500)
Дезкамералар: пар камераларында эчке киём һәм киём дезинфекцияләү кайнар-һава камераларында эчке киём һәм киём дезинфекцияләү	1 тонна коры киём	2 240 (535) 1 260 (300)
Мунча: ваннасыз юу ванналарда юу	1 ююну	40 (9,5) 50 (12)
Жәмәгать туклануы объектлары		
Ашханәләр, ресторанныр, кафелар (үткөрү сәләтенә карамастан): төшке аш әзерләү	1 төшке ашка	4,2 (1)
иртәнге һәм кичке ашлар әзерләү	1 иртәнге һәм кичке аш	2,1 (0,5)
Сәламәтлек саклау объектлары		
Хастаханәләр: ризык әзерләүгә хужалык-көнкүреш ихтыяжлары һәм дөвалау процедуралары өчен кайнар су әзерләүгә (кер юмыйча)	елга 1 койкага	3 200 (760) 9 200 (2 200)
Икмәк һәм кондитер әйберләре житештерү предприятиеләре		
Хлебозавод, комбинатлар, пекарнялар:	на 1 т	

1	2	3
икмәк пешерүгә подовой, батон, күмәч, татлы камыр ризыклары пешерү ечен кондитер эшләнмәләре (тортлар, пирожный, печенье, прәннек һәм башка шундыйлар) пешерү ечен	изделий	2 500 (600) 5 450 (1 300) 7 750 (1 850)

Искәрмәләр:

1. Таблицада китерелгән торак йортларга жылылык тоту нормалары өй шартларында кер юу ечен жылылык чыгымнарын исәпкә ала.

2. Мәгариф оешмаларының лаборатор ихтыяжлары ечен газ кулланганда жылылык тоту нормасын елына 50 МДж (12 мең ккал) күләмдә бер укучыга кабул итәргә кирәк.

3. Таблицада күрсәтелмәгән кулланучылар өчен газ тоту нормаларын ягулыкның башка терләре чыгымнары нормалары буенча яисә файдаланыла торган ягулыкның факттагы чыгымнары күрсәткечләре буенча, газ ягулыгына күчәргәндә КПД ны исәпкә алып, кабул итәргә кирәк.

2.4.3.5. Гомумән алганда, авыл җирлегендә газның еллык чыгымнарын 2.4.3.3.3 нче таблица буенча билгеләргә тәкъдим ителә.

Таблица 2.4.3.3

Күрсәткечләрнең аталышы	Норматив параметрлар
Газның еллык һәм исәп-хисап сәгатъләре, шул исәптән жылылык, вентиляция һәм кайнар су белән тәэмин итү ихтыяжларына жылылык һәм жылылык чыгымнары	СП 30.13330.2016, СП 60.13330.2016 һәм СП 124.13330.2012 нигезендә
Производство булмаган характердагы хезмәт күрсәтү объектлары ихтыяжларына газның еллык чыгымнары һ.б.	СП 42-101-2003 нигезендә. Торак йортларга жылылык тотуның суммар чыгымын 5 % күләмдә кабул итәргә рехсәт ителә.
Электр энергетикасы объектлары ихтыяжларына газның еллык чыгымнары	Газ куллануның технологик күрсәткечләре буенча.
Сәнәгать предприятиеләре ихтыяжларына газның еллык чыгымнары	Бу предприятиеләрне киләчәктә үстерү перспективалары булган яисә ягулык (жылылык) тотуның (КПД ның газ ягулыгына күчкәндә үзгәрүен исәпкә алып) технологик нормалары нигезендә куллану мәгълүматлары буенча билгеләргә кирәк.

Искәрмә: авыл җирлеген газ белән тәэмин итү системасы сәгатълек газ тотуга исәп тотарга тиеш.

2.4.3.6. Газ бүлү чөптөрөндә газ басымын җайга салу ечен түбәндәге типтагы газларны редуцияләү пунктларын (ПРГ) күздә тоту:

газ көйләү пунктлары (ГРП), газ көйләү пунктлары (ГРПБ), шкафлы (ГРПШ) һәм газ көйләү җайланмалы (ГРУ) газ көйләү пунктлары.

Аерым торучы ПРГ биналардан һәм корылмалардан 2.4.3.4 нче таблицада күрсәтелгән биналардан ераклыкта, ә сәнәгать предприятиеләре һәм җитештерү билгеләнешендә башка предприятиеләр территориясендә урнашырга тиеш- СП 4.13130.2013 таләпләр нигезендә.

Аерым торучылар биналардан һәм корылмалардан (инженерлык-техник тээмин итү челтэрлэрэннән тыш) 2.4.3.4 нче таблицада күрсәтелгән ераклыкларда, ә сәнәгать предприятиеләре һәм житештерү билгеләнешендәге башка предприятиеләр территориясендә урнашырга тиеш – СП 4.13130.2013 нигезендә.

Авил жирлеге территориясендә уңайсыз шартларда биналардан һәм корылмалардан үткөрү сәләте 10 000 м³/сәг кә кадәр булган ПРГ га кадәр ераклыкны 30 %ка киметү рәхсәт ителә.

Таблица 2.4.3.4

ГРП, ГРПБ, ГРПШ, МП га кәргәндә газ басымы	горизонталь буенча аерым торучылар ПРГ ераклыклар (яктылыкта), м, кадәр			
	инженерлык-техник тээмин итү челтэрлэрэннән тыш, биналар һәм корылмалар	тимер юллар (якындагы рельска кадәр)	автомобиль юллары, магистраль урамнар һәм юллар (юл кырыена кадәр)	Электр тапшыруның һава линияләре
0,6 кадәр (кәртеп)	10	10	5	терәкнең биеклегә кимендә 1,5
0,6 артыграк	15	15	8	

Искәрмәләр:

1. ГРП, ГРПБ һәм ГРПШ составына керүче һәм аларның киртәләре чикләрендә урнаштырыла торган чыгарыла торган техник жайланмалар булган очракта, башка объектларның ераклыгын әлегә таблица нигезендә киртәләргә кадәр кабул итәргә кирәк.

2. Таблицаның таләпләре шулай ук аерым биналарда яисә аерым торучы терәкләрдәге шкафларда урнашкан газ чыгымын исәпкә алу тееннәренә дә кагыла.

3. Керештерүдә газ басымы 0,3 МПа га кадәр булган аерым ГРПШдан торы биналарга һәм корылмаларга кадәр нормаларга карамый, әмма 6.3.5 п. СП 62.13330.2011* да күрсәтелгән кебек кабул ителәргә тиеш.

4. ГРП, ГРПБ, ГРПШ һәм аларның киртәләренә параллель прокладка булганда, ГРП, ГРПБ һәм ГРПШ составына керә торган һәм аларның киртәләре чикләрендә урнаштырылган чыгарыла торган техник жайланмалар булганда, жир асты инженер-техник тээмин итү челтэрлэрэннән ераклыкларны СП 42.13330.2016 һәм СП 18.13330.2011буенча, ә жир асты газүткәргечләреннән – СП 62.13330.2011* буенча кабул итәргә кирәк.

5. ГРП, ГРПБ һәм ГРПШ составына керүче һәм аларның киртәләре чикләрендә урнашкан кертелгән техник жайланмалар булганда, Жир өсте газүткәргечләреннән ГРП, ГРПБ, ГРПШ һәм аларның киртәләренә кадәр ераклыкларны Б СП 62.13330.2011* кушымтасы нигезендә, ә башка жир өсте челтэрләре өчен инженер-техник тээмин итүне янгынга каршы нормалар нигезендә, әмма кимендә 2 м булганда кабул итәргә кирәк.

6. Инженер-техник тээмин итү челтэрләрен, шул исәптән ГРП, ГРПБ һәм ГРПШ карамагындагы газүткәргечләренә, киртәләр чикләрендә салу рәхсәт ителми.

7. Автотранспортның ГРП һәм ГРПБ янына килү юлларын күздә тотарга кирәк.

8. ГРП, ГРПБ һәм ГРПШ составына керүче һәм аларның киртәләре чикләрендә урнашкан чыгарыла торган техник жайланмалар булганда, ГРП, ГРПБ, ГРПШ тышкы стеналарыннан яки аларның коймаларыннан ябалдашының диаметры 5 метрдан артмаган агач кәүсәләренә кадәр араны 4 м дан да ким булмаганда кабул итәргә кирәк.

9. ПРГ га караган газүткәргечтән ераклык регламентланмый.

2.4.3.7. Автогаз ягулыгы салу станцияләре, күп ягулык автомобильләренә СУГның технологик участоклары СП 156.130.2014, СП 62.13330.2011* һәм әлеге объектларны проектлауны регламентлаштыручы башка норматив документлар нигезендә.

2.4.3.8. Газүткәргечләрне СП 62.13330.2011* нигезендә урнаштырырга кирәк
Газүткәргечләрдән һәм газ бүлү челтәре объектларыннан аларга карамаган объектларга кадәр янгынга каршы ераклыктар СП 4.13130.2013 нигезендә билгеләнә.

2.4.4. Су белән тәэмин итү объектлары.

2.4.4.1. Су белән тәэмин итү объектлары белән тәэмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә һәм мондый объектларның авыл җирлегә халкы өчен максималь рәхсәт ителә торган территория белән тәэмин ителешенә исәп күрсәткечләре 2.4.1 нче таблицادا китерелде.

Таблица 2.4.4.1

Авил җирлегә территориясендә тезелешне төзекләндерү дәрәжәсе	минималь мөмкин булган тәэмин ителеш дәрәжәсе *, 1 кешегә л/сут.	территориаль мөмкинлекләренә мөмкин булган максималь дәрәжәдә булуы
Эчке суүткәргеч һәм канализация белән жиһазландырылган, ванна һәм җирле су жылыткычлары булган биналар тезү	190	нормалашмый
Шул ук, кайнар су белән үзәкләштерелгән	210	нормалашмый
Су жыю колонкаларыннан су файдаланулы биналар тезү	20	100м

* Удельное хозяйственно-питьевое водопотребление в населенных пунктах на одного человека среднесуточное (за год).

Искәрмә :

1. Аерым хужалык-эчәр су куллану нормасының конкрет күрсәткече җирле үзидарә органнары тарафыннан билгеләнә.

2. Татарстан Республикасы Тезелеш, архитектура һәм торак-коммуналь хужалыгы министрлыгының "Татарстан Республикасы муниципаль районнары (шәһәрләре) ечен күпфатирлы торак йортларда салкын, кайнар су белән тәэмин итү һәм су бүлү биру буенча коммуналь ресурслардан файдалану нормативларын раслау турында" 2012 елның 21 августындагы 131/о номерлы боерыгында һәм 2013 елның 20 маендагы 62/о номерлы боерыкларында күрсәтелгән нормаларга карата таблицادا китерелгән чыгым нормаларына карата естенлекле булып тора.

2. Уңышлы су куллану жәмәгать биналарында хужалык-эчә торган һәм кенкүреш ихтыяжлары ечен су чыгымнарын үз эченә ала (СП га кабул ителгән классификация буенча 44.13330.2012), ял йортлары, шифаханә-туристлык комплекслары һәм балаларны савыктыру лагерлары ечен су чыгымнарыннан тыш, алар СП 30.13330.2016 һәм технологик мәгълүматлар нигезендә кабул ителергә тиеш.

3. Халыкны азык-төлек белән тәэмин итә торган сәнәгать ихтыяжларына су чыгымнары һәм тиешле нигезләрдә исәпкә алынмаган чыгымнар авыл җирлегенә хужалык-эчә торган ихтыяжларына суны суммар тотуның 10-20% күләмендә естәмә рәвештә кабул итү рәхсәт ителә.

2.4.4.2. Татарстан Республикасы муниципаль районнары (шәһәрләре) ечен җир кишәрлегеннән һәм каралты-куралардан файдаланганда салкын су белән тәэмин итү буенча коммуналь хезмәт күрсәтү нормативлары 2.4.2, 2.4.4.3 таблицасында китерелгән.

Таблица 2.4.4.2

Хайван төрө	Су белән тээмин итү һәм асыл хужалыгы хайваны ечен азык эзерләү өчен салкын су белән тээмин итү буенча коммуналь хезмәт күрсәтү нормативлары
Сыер	2,14
Бозау 18 айга кадәр	0,73
Дуңгыз	1,29
Сарык	0,17
Көжә	0,08
Ат	2,13
Тавыклар	0,01
Казлар	0,05

Таблица 2.4.4.3

Куллану төрө	Салкын су белән тээмин итү буенча коммуналь хезмәт күрсәтү нормативлары, м3 айга/кеше.
Мунча	0,654

2.4.4.3. Кулланучыларның төрле категорияләренә аерым объектлары буенча хужалык-көнүреш ихтыяжлары ечен су куллану күләмен алдан исәпләү өчен исәп-хисап күрсәткечләрен 2.4.4.4 нче таблица буенча кабул итү рәхсәт ителә.

Таблица 2.4.4.4

Объектларның аталышы	Үлчәгеч	Исәп-хисап күрсәткечләре, л/сут. бер берәм.үлч.	
		елына уртача	шул исәптән кайнар
1	2	3	4
Кунак йортлары, пансионатлар һәм мотельләр:			
уртак ванналар һәм душлар белән	1 яшәүче	120	59,5
барлык номерлар душ белән		230	119,0
барлык номерлар ванна белән		300	153,0
Хастаханәләр:			
уртак ванналар һәм душлар белән	1 койка	120	63,8
палаталарга якин булган санитар узеллар белән		200	76,5
йогышлы		240	93,5
Шифаханәләр һәм ял йортлары			
уртак душлар белән	1 урын	130	55,3
барлык торак бүлмәләрдә ванналар белән		200	85,0
барлык торак бүлмәләрдә душлар белән		150	63,8
Физкультура-сәламәтләндерү учреждениеләре			
Полуфабрикатлар белән ашханәләр, кер юмыйча	1 урын	60	25,5
Чимал белән эшләүче ашханәләр һәм кер юу бүлмәләре белән		200	85,0

1	2	3	4
Мәктәпкәчә белем биру учреждениеләре һәм мәктәп-интернатлар:			
балаларның көндөзгә булуы			
Ярымфабрикатлар белән эшләүче ашханәләр	1 бала	40	17,0
Чимал белән эшләүче ашханәләр, автоматик кер юу машиналары белән жиһазландырылган кер юу бүлмәләре белән		80	25,5
тәүлек бие балаларның булуы:			
Ярымфабрикатлар белән эшләүче ашханәләр	1 бала	60	25,5
Чимал белән эшләүче ашханәләр, автоматик кер юу машиналары белән жиһазландырылган кер юу бүлмәләре белән		120	34,0
Душ белән гимнастика заллы һәм ярымфабрикатлар белән эшләүче ашханәле уку йортлары	1 укучы һәм 1 укытучы	20	6,8
Административ биналар	1 хезмәткәр	15	5,1
Көндөзгә залда гамәлгә ашырыла торган ризык әзерләп, жәмәгать туклануы предприятиеләре	1 ашамлык	12	3,4
Магазиннар			
Азык-төлек (суыткыч жайланмаларсыз)	1 хезмәткәр сменага яки 20 ^М сөүдә залы	30	10,2
Сәнәгать товарлары	1 хезмәткәр сменага	20	6,8
Поликлиникалар һәм амбулаторияләр	1 авыру	10	3,4
	1 хезмәткәр сменага	30	10,2
Аптеклар			
сөүдә залы һәм ярдәмче бүлмәләр	1 хезмәткәр	30	10,2
Дарулар әзерләү лабораториясе		310	46,8
Чөчтәрәшлык	1 эш урыны сменага	56	28,1
Кинотеатрлар, театрлар, клублар һәм күңел ачу учреждениеләре			
тамашачылар өчен	1 кеше	8	2,6
артистлар өчен		40	21,3
Стадионнар һәм спорт заллары			
тамашачылар өчен	1 кеше	3	0,9
физкультурачылар өчен (душ кабул итүне исәпкә алып)		50	25,5
спортчылар өчен		100	51,0
Йөзү бассейннары			
бассейнны тутыру	Суткага бассейнның сыешлылыгы %	10	-
тамашачылар өчен	1 урын	3	0,9
спортчылар өчен (душ керүне исәпкә алып)	1 кеше	100	51,0
Мунчалар			
Сабын белән юыну һәм душта коену	1 килүче	180	102,0
савыктыру		290	161,5

1	2	3	4
процедураларын кабул итү			
душ кабинасы		360	204,0
ванна кабинасы		540	306,0
Кер юу бүлмәсе			
механикалаштырылган	1 кг коры кер	75	21,3
механикалаштырылмаган		40	12,8
Житештерү цехлары			
обычные	Сменага 1 кеше	25	9,4
84 кДж дан артык жылылык белән 1 м ³ /ч		45	20,4
Сәнәгать предприятияләренең көнкүреш биналарында душлар	Сменага 1 душ челтәре	500	229,5
Су сиптерүгә чыгымнар			
үлән капламы	1 м ²	3	-
футбол кыры		0,5	-
башка спорт корылмалары		1,5	-
камилләштерелгән өслекләр, тротуарлар, майданнар, завод юллары		0,4-0,5	-
яшел утыртмалар, газоннар һәм чәчәкләкләр		3-6	-
Шугалак еслеген сибү	1 м ²	0,5	-

Искәрмә:

1 региональ хакимият органнары тарафыннан расланган су чыгымының 1 нормалары таблицада китерелгән су чыгымы нормаларына карата оритетлы булып тора.

2 су чыгымы нормалары төп кулланучылар ечен билгеләнгән һәм барлык естәмә чыгымнарны үз эченә ала (хезмәт күрсәтүче персонал, хезмәт күрсәтүче персонал, килүчеләр ечен душ бүлмәләре һ.б.).

3 житештерү предприятияләренең көнкүреш бүлмәләрендә төркемләп душ һәм Пычак ванналарына су куллану, кер юу, кер юу һәм жәмәгать туклануы предприятияләрендә азык әзерләү, шулай ук су дөваллау процедураларына һәм хастаханәләр, шифаханәләр һәм сырхауханәләр составына керүче ризык әзерләүгә естәмә рәвештә иста тотарга кирәк.

4 су сибүгә китерелгән исәп-хисап чыгымнары бер су сибү исәбеннән билгеләнгән. Тәүлегенә су сибүне климатка һәм башка жирле шартларга карап кабул итәргә кирәк.

5 таблицада күрсәтелмәгән житештерү ихтыяжларына су чыгымнары ананы сәнәгатьнең аерым тармаклары предприятияләрен проектлау буенча технологик биремнәргә һәм күрсәтмәләргә туры китереп кабул итәргә кирәк.

7 таблицада күрсәтелмәгән су кулланучылар өчен су чыгымы нормалары СП 30.13330.2016 нигезендә кабул ителәргә тиеш.

8 Жәмәгать туклануы предприятияләрендә бер эш көнендә сатыла торган ризыкларның (U)

санын $U=22 \cdot n \cdot m \cdot T \cdot \Psi$ формула буенча билгеләргә рәхсәт ителә,

Монда n - утырту урыннары саны;

m - ачык типтагы ашханәләр һәм кафелар ечен кабул ителә торган утыртмалар саны - 2; сәнәгать предприятияләре һәм студентлар ашханәләре ечен - 3; ресторанныр өчен - 1,5;

T - жәмәгать туклануы предприятияесенең эш вакыты, сәг.;

Ψ - ашханә һәм кафелар өчен кабул ителә торган эш көне дөвамында утыртмаларның тигезсезлеге коэффициенты - 0,45; ресторанныр өчен - 0,55; башка жәмәгать туклануы предприятияләре ечен нигезләнгән очракта 1,0 кабул итү рәхсәт ителә.

2.4.4.4. Авыл жирлеге торак пунктларында су куллануы 2.4.4.5 таблицасы буенча билгеләргә киңәш ителә.

Таблица 2.4.4.5

Кулланучылар атамасы	Норматив һәм исәп-хисап күрсәткечләре
1	2

1	2
Торак биналарда һәм жәмәгать биналарында хужалык-эчә торган ихтыяжларга суну тоту	элегә нормативларның 2.4. 4.1-2.4.4. 4 таблицалары буенча
эчәргә яраклы су таләп ителә торган житештерү ихтыяжларына һәм авыл хужалыгы объектларына су тоту, шул исәптән алар өчен аерым суүткәргеч төзүнең икътисадый яктан файдасыз булуы	производство­ларның технологик карталарын эш­лэгәндә ачык­лык кертелә
урамнар­га һәм яшел утыртмаларга су сибү өчен су тоту	СП буенча 30.13330.2012 һәм 1 кешегә 70 л/сут төш­кил итәчәк, шулай ук 2.4.4 нче таблица буенча э­легә нормативлар
ВОС ның үз ихтыяжларына су тоту	производство­ларның технологик карталарын эш­лэгәндә ачык­лык кертелә
Билгелән­мәгән чыгымнар	торак пунктның хужалык-эчә торган ихтыяжлары өчен су чыгымының 10-20% кү­лә­мендә;

2.4.4.5. Янгын сүндерүгә су тотуның хисап күрсәткечләре һәм авыл жирлегенә торак пункт­ның бер үк вакытта янгыннар санын 2.4.6 таблица­сы буенча билгеләргә тәкъдим ителә.

Таблица 2.4.4.6

Кулланучылар исеме	Норматив һәм исәп-хисап күрсәткечләре	Норматив параметрлар
тышкы янгын сүндерү	Авил торак пунктлары өчен бер янгынга су агызу - 5 л/с. Янгынны сүндерү озынлыгы - 3сәгать.	Кагыйдәләр жыйна­масы 8.13130.2009 "Янгынга каршы тору системалары. Янгынга каршы тышкы су белән тәэмин итү чыгана­клары. Янгын куркынычсызлыгы таләпләре"
эчке янгын сүндерү	бер янгынга су тоту - 10-15 л/с	Кагыйдәләр жыйна­масы 10.13130.2009 "Янгынга каршы тору системалары. Эчке янгынга каршы суүткәргеч. Янгын куркынычсызлыгы таләпләре"

2.4.4.6. Су белән тәэмин итү объектларының норматив параметрлары 2.4.7 нче таблицада китерелгән.

Таблица 2.4.4.7

Исеме	Норматив һәм исәп-хисап күрсәткечләре
1	2
Су белән тәэмин итү чыганагы	Су белән тәэмин итү чыгана­гын сайлау топо­график, гидрологик, гидрогеологик, ихтиологик, гидрохимик, гидробиологик, гидротермик һәм башка тикшеренүләр нәти­жә­ләре белән нигез­лән­ергә тиеш. Терле гидрологик һәм гидрогеологик характеристикалары булган берничә чыгана­ктан файдалану рехсәт ителә. Хужалык-эчә торган су белән тәэмин итү чыгана­гын сайлауны ГОСТ 17.1.1.04-80, ГОСТ2761-84, с учетом СанПиН 2.1.4.1074-01, ГН 2.1.5.2307-07, ГН 58 1 2 2.2.5.1315-03 таләпләре нигезендә башкарырга кирәк. Житештерү су белән тәэмин итү чыгана­гын сайлауны кулланучылар тарафыннан су сыйфатына карата куелган таләпләрне

1	2
	<p>исәпкә алып башкарырга кирәк. Сәнәгать предприятиеләре өчен чистартылган агымлы суларны файдалану мөмкинлеген карарга кирәк.</p> <p>Хужалык-эчә торган су белән тәмин итүгә бәйле булмаган ихтияҗлар өчен эчәргә яраклы жир асты суларын куллану, кагыйдә буларак, рехсәт ителми.</p> <p>Су белән тәмин итү чыганагы һәм майданнары тирәсендә СанПиН 2.1.4.1110-02 да күрсәтелгән санитар чаралар каралырга тиеш.</p>
Су жыю корылмалары	<p>Су жыю корылмаларын урнаштыру тибын һәм схемасын проектлауны, сулыкның перспектив үсешен исәпкә алып, территориянең геологик, гидрогеологик һәм санитария шартларыннан чыгып гамәлгә ашырырга кирәк.</p> <p>Яңаларны проектлаганда һәм булганнарын киңәйтүдә аларның күрше участкаларда булган су жыю урыннары белән үзара тәэсир итешү шартлары, шулай ук аларның әйләнә-тирә мохиткә (еске катлам, үсемлекләр һ. б.) йогынтысы исәпкә алынырга тиеш.</p> <p>Жир өсте һәм жир асты суларын алу өчен корылмаларны 2012 нче елда куллану СП 31.13330.2012 таләпләре нигезендә проектларга кирәк 31.13330.2012.</p> <p>Өске суларны жыю өчен корылмалар урнаштыру таләп ителә торган категориягә, су чыганагының гидрологик характеристикасына, суның максималь һәм минималь дәрәҗәләрен, шулай ук вәкаләтле дәүләт органнары таләпләрен исәпкә алып кабул ителә.</p> <p>Жир асты суларын алу өчен корылмаларны урнаштыру сәнәгать предприятиеләре территорияләреннән һәм торак төзелешеннән тыш тәкъдим ителә. Сәнәгать предприятиесе яисә торак төзелеше территориясендә урнашу тиешле нигезләмәдә булырга мөмкин.</p> <p>Су алу корылмалары һәм су белән тәмин итү майданнары тирәсендә СанПиН 2.1.4.1110-02 да күрсәтелгән санитар чаралар каралырга тиеш.</p>
Су өзерләү корылмалары	<p>Су сыйфаты чыганакта СанПиН 2.1.4.1074-01 таләпләренә туры килмәсә, эчәргә яраклы су белән тәмин итүнең үзекләштерелгән системалары өчен су өзерләү методларын һәм технологияләрен сайларга кирәк.</p> <p>Су эшкәртү методы, су өзерләү корылмаларының составы һәм исәпләү параметрлары һәм реагентларның исәп-хисап дозалары су белән тәмин итү чыганагында суның сыйфатына, суүткәргеч билгеләүгә, житештерү житештерүчәнлегенә һәм жирле шартларга бәйле рәвештә шундый ук шартларда эшли торган корылмаларны эксплуатацияләү тәҗрибәсе нигезендә билгеләргә кирәк.</p>

2.4.4.7. Магистраль сулыкларны һәм суүткәргеч челтәрләренә шәһәр төзелешен проектлауның норматив параметрлары һәм исәп күрсәткечләре 2.4.8 нче таблицادا китерелгән.

Таблица 2.4.4.8

Исеме	Норматив һәм исәп-хисап күрсәткечләре
1	2
Магистраль суүткәргечләре	
Су үткәргеч линияләре саны	<p>Су белән тәмин ителеш дәрәҗәсе һәм төзелешнең чиратлылыгы буенча су белән тәмин итү системасы категориясен исәпкә алып, проектлаштырырга кирәк.</p> <p>Су белән тәмин итү системалары категорияләре, аларны салу шартлары - 31.13330.2012 таләпләре нигезендә</p>
Юлдаш кулланучыларны кушу өчен озату линияләрен проектлау	Магистраль линияләр һәм сулыкларның диаметры 800 мм һәм аннан да күбрәк суммар чыгымның 80 % ыннан да ким булмаган микъдарда; азрак диаметрлар өчен - нигезләнгән вакытта рехсәт ителә.
магистраль сулыклар өчен	СН 456-73 таләпләре нигезендә.

1	2
жирлөр бүлөп биру полосасының киңлеге һәм жир кишөрлекләренең майданы	
Су үткөрү чөлтөрлөрө	
Су үткөрү чөлтөрлөрөн проектлау	<p>Су үткөрү чөлтөрлөрө божра белән проектлана.</p> <p>Биналар һәм корылмаларның эчке суүткөргөч чөлтөрлөрөнөң тышкы суүткөргөч чөлтөрлөрө бөгелү рөхсәт ителми.</p> <p>Хужалык-эчә торган суүткөргөчлөр чөлтөрлөрөн эчәргә яраклы булмаган сыйфатта су бирүче суүткөргөчлөр чөлтөрлөрө белән тоташтыру рөхсәт ителми.</p> <p>Суүткөргөчлөрнең тупик сызыкларын проектлау рөхсәт ителә:</p> <ul style="list-style-type: none"> - житештерү ихтыяжларына су бирү өчен - һәлакәтне бетерү вакытына су белән тәэмин итүдә тәнәфес ясау мемкинлеге булганда; - хужалык ихтыяжлары өчен су бирү ечен - торбалар диаметры 100 мм дан артмаган очракта; - янгынга каршы яисә хужалык-янгын сүндерү ихтыяжларына су тотылуға бәйсез рөвештә су бирү ечен - линияләр озынлыгында 200 метрдан да артык түгел.
Янгынга каршы суүткөргөчне проектлау	«Янгын куркынычсызлыгы таләпләре турында техник регламент» 22.07.2008 № 123-ФЗ Федераль закон, СП 8.13130.2009, СП 31.13330.2012, СП 4.13130.2013.таләпләре нигезендә,
Суүткөргөч линиялөрөн урнаштыру	Әлеге бүлекнең «Линия объектларын (чөлтөрлөрөн) инженерлык тәэминаты урнаштыру» бүлекчәсе нигезендә.
Санитария саклау зоналарын проектлау	<p>Санитария саклау зоналары хужалык-эчәргә яраклы һәм берләшкән житештерү-эчәргә яраклы суүткөргөчлөр проектларында (ведомствога бәйсез рөвештә) каралырга тиеш.</p> <p>2.1.4.1110-02.СанПин нигезендә санитария саклау зоналарының чикләрен билгеләү һәм проектлау гамәлгә ашырылырга тиеш.</p>

2.4.5. Су бүлөп биру объектлары.

2.4.5.1. Су бүлөп бирелгән объектлар белән тәэмин ителешнең минималь мемкин булган дәрәжәсенә һәм мондый объектларның территориаль яктан мемкин булган максималь дәрәжәдә булуы күрсәткөчләре авыл жирлеге халкы ечен 2.4.5.1 таблицасында китерелгән.

Таблица 2.4.5.1

Авил жирлеге территориясендә тезелешне тезекләндерү дәрәжәсе	минималь мемкин булган тәэмин ителеш дәрәжәсе *, 1 кешегә л/сут.	территориаль мемкинлекләренең мемкин булган максималь дәрәжәдә булуы
Эчке суүткөргөч һәм канализация белән жиһазландырылган, ванна һәм жирле су жылыткычлары булган биналар тезү	190	нормалашмаган
Шул ук, үзәкләштерелгән кайнар су белән тәэмин итү	210	нормалашмаган
Су жыю колонкаларыннан су файдаланулы биналар тезү	20	25м

* Бер көшегә исәпләнгән торак пунктларда уртача тәүлеклек (бер елга) хужалык-эчә торган су куллану.

2.4.5.2. Жәмәгать биналарыннан кенкүреш суларын тәүлеклеклек уртача су белән тәэмин итүне исәпләп чыгарганда уртача тәүлеклеклек су куллануға тигез кабул итәргә кирәк.

2.4.5.3. Авыл жирлеге торак пунктларында агып төшүче суларның уртача тәүлеклек расходуын 2.4.5.2 нче таблица буенча билгеләргә төкъдим ителә.

Таблица 2.4.5.2

Кулланучылар исеме	Норматив һәм исәп-хисап күрсәткечләре
Торак биналардан һәм жәмәгать биналарыннан агып төшүче су чыгымнары	өлеге нормативларның 2.4.5.1, 2.4.4.3,-2.4.4.4 нче таблицалары буенча
сәнәгать объектларыннан агып төшүче суны тоту чыгымнары	производствоарның технологик карталарын эшләгәндә ачыклык кертелә
Билгеләнмәгән чыгымнар	торак пунктның тәүлеклек уртача сулыкның 5 - 10% күләмендә

2.4.5.4. Су бүлеп чыгару (канализация) системаларын шәһәр тезелешен проектлауның норматив параметрлары 2.4.5.3 нче таблицادا китерелгән.

Таблица 2.4.5.3

Исеме	Норматив һәм исәп-хисап күрсәткечләре
Үзәкләштерелгән су чыгару системасын (канализация) проектлау	<p>Системаны сайлау (гомуми планлаштырылган, аерым, ярымбүлмәле) вариантларны, климат шартларын исәпкә алып, техник-икътисадый чагыштыру нигезендә, жир есте суларын, жирлек рельефын һәм башка факторларны чистартуға таләпләрне гамәлгә ашырырга кирәк.</p> <p>Сәнәгать предприятиеләрен тоташтыру тулысынча аерым система буенча проектлана. Сәнәгать майданчыгында житештерү канализациясе челтәрләре санын агынты суларның, аларның чыгымын һәм температурасын, суны кабат куллану мөмкинлекләрен, локаль чистарту һәм су белән тәэмин итүнең төгәл булмаган системаларын тезү зарурлығын билгеләргә кирәк.</p>
Су бүлеп чыгаруның (канализациянең) локаль системаларын проектлау	<p>Аерым биналар яки аларның теркемнәре ечен канализациянең локаль системасын урнаштыру рехсәт ителә. Шул ук вакытта агып төшүче суларны ясалма шартларда жыю, бергә чыгару һәм биологик чистарту проектлана (чистарту корылмалары тезелгән территориядән читтә булырга мөмкин). Басмаларны чистарту корылмаларына торба үткәргечләр буенча ташырга яки транспорт белән чыгарырга мөмкин.</p> <p>Бер бинага яисә биналар теркеменә агып төшүче суларның гомуми жыентыгын тезү түбәндәге искәрмә буларак рехсәт ителә:</p> <ul style="list-style-type: none"> - канализациянең үзәкләштерелгән системасы булмаганда; - биналар урнашканда гамәлдәге биналардан шактый ерагая. төп канализация челтәрләрен; - якин арада гомуми канализация челтәренә кушылу мөмкин булмаганда.

2.4.5.5. Канализация корылмаларын шәһәр тезелешен проектлауның норматив параметрлары һәм исәп күрсәткечләре 2.4.5.4 нче таблицادا китерелгән.

Таблица 2.4.5.4

Исеме	Норматив һәм исәп-хисап күрсәткечләре
1	2

1	2		
Аккумуляцияләүче резервуарлар			
Агым сулары жыентыкларын проектлау	Аккредитацияләүче резервуарлар, санитар-эпидемиологик хезмәтнең территориаль органнары һәм табигатьне саклау белән килештереп, агым сулар жыентыгы сыйфатында проектлана. Агымсулар санына һәм кабул ителгән резервуар ешлығы туплану чорына карап, 150 м3 га кадәр кабул ителергә мөмкин.		
Су агызу станцияләре			
Су агызу станцияләрен проектлау	Су агызу станцияләре канализация системасы булмаганда, канализациянең үзәкләштерелгән системасы булмаганда, канализация органнары белән килештереп, канализация челтәренә китерелә торган сыек ташландыклар (пычрак, юыну һ. б.) кабул итү ечен санитар-эпидемиологик хезмәт органнары белән килештереп проектлана.		
Су агызу станцияләрен урнаштыру	Хужалык-көнкүреш суларын чистарту корылмалары территориясендә яисә аларга якин жирдә урнаштырырга кирәк. Канализация коллекторлары тирәсендә диаметрлары кимендә 400 мм булган канализация коллекторлары урнаштырырга рөхсәт ителә, шул ук вакытта слива станциясеннән агып төшүче сулар саны коллектор буенча гомуми исәп-хисап чыгымының 20 %ыннан артмаска тиеш.		
Су агызу станцияләренен санитар-яклау зоналарының күләмнәре	СанПиН 2.2.1/2.1.1.1200-03 нигезендә. Якынча зурлыгы - 500 м.		
Су агызу станцияләренә кертелә торган жир участокларының күләмнәре	СП32.13330.2018 таләпләре нигезендә.		
Чистарту корылмалары			
Чистарту корылмаларын урнаштыру	Агынты суларның чистарту корылмалары мөйданчыгын, жылы чорда жыллар өчен, торак пунктның су агымы буенча түбәнрәк булган торак корылмасына карата юнәлешнең жил ягыннан урнаштырырга кирәк. Житештерү һәм яңгыр канализациясенең чистарту корылмалары, кагыйдә буларак, про-фикерләү предприятиеләре территориясендә урнаштырырга кирәк. Торак кварталларда (микрорайоннарда) өске су чистарту корылмаларын, ө канализацион явым – тешем жыелмасын торак һәм ижтимагый-эшлекле зоналар территорияләрендә урнаштыру рөхсәт ителми.		
Чистарту корылмалары ечен жир кишәрлекләре күләменен исәп-хисап күрсәткечләре	Артык кабул итмәскә кирәк:		
	Чистарту корылмалары житештерү, м3/тәүлек.	Чистарту корылмаларының жир кишәрлекләре үлчәмнәре, гектар	
	100 гә кадәр	0,1	
	100дән артык 200 гә кадәр	0,25	
	200дән артык 400 гә кадәр	0,4	
400 дән артык 800 гә кадәр	0,8		
<i>Искәрмә</i> : Локаль канализация системаларының чистарту корылмалары ечен жир участкаларының зурлыгын грунт шартларына һәм агып төшүче суларның санына карап кабул итәргә кирәк, әмма 0,25 гектардан артык түгел.			
Канализация чистарту корылмаларының санитар- яклау зоналары күләмнәре	7.1.2 СанПиН 2.2.1/2.1.1.1200-03 таблицасы нигезендә, шул исәптән:		
	Агынты суларны чистарту корылмалары	Чистарту корылмаларының исәп-хисап күрсәткечләре буенча, м3/тәүлек	
		до 200	более 200 до 5 000
	Насос станцияләре һәм авария- жайга салу резервуарлары, локаль чистарту корылмалары	15	20
Явым-төшемнәрне саклап калу	150	200	

1	2	
	ечен катлам майданчыклары белән механик һәм биологик чистарту корылмалары	
	Ябык биналарда явым-төшемне термомеханик эшкөртү белән механик һәм биологик чистарту корылмалары	100 150
<p><i>Искәрмә:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Житештерүчәнлеге 50 м3/тәүлек булган юынты суларны механик һәм биологик чистарту корылмалары ечен санитар-саклау зоналары күләме 100 м. ны кабул итәргә кирәк. 2. Торак территориягә кадәр 100 м, ябык типтагы чистарту корылмаларыннан 50 м биеклектәге чистарту корылмаларыннан санитар-саклау зоналары күләмен кабул итәргә кирәк. 3. Сәнәгать предприятиеләре территориясендә урнашмаган чистарту корылмаларыннан һәм производство канализацияләренең насос станцияләреннән, шулай ук аларны көнкүреш белән бергәләп чистартканда, санитар-яклау зоналарының күләме күрсәтелгән сулардан ким булмаган производстволар ечен дә кабул итәргә кирәк. 		
Насос станцияләре		
Сулыкларның һәм сулыкларның яр буе участокларында урнашкан канализация корылмалары һәм насос станцияләре майданчыкларының планировкалы тамгалары	Суның жыл куышлыгын һәм жыл дулкынының биеклеген исәпкә алып, 3 % тәзмин ителгән максималь горизонттан 0,5 метрга югарырак кабул итәргә кирәк	
Квартал эчендәге канализация насос станцияләрен урнаштыру	Жир кишәрлекләренең якинча күләме-10 × 10 м. Торак һәм ижтимагый биналарга кадәр ераклык – 20 м. дан да ким түгел.	

2.4.5.6. Яңгыр канализациясен шәһәр төзелеше проектлауның норматив параметрлары һәм исәп-хисап күрсәткечләре 2.4.5.5 таблицасында китерелгән.

Таблица 2.4.5.5

Исеме	Норматив һәм исәп-хисап күрсәткечләре
Яңгыр канализациясенә гомуми таләпләр	<p>Авыл жирлеге территориясендә яңгыр сулары канализациясен проектлаганда, еске суларны агуның табигый шартларын максималь рөвештә саклауны күздә тотарга кирәк. Биналарны һәм корылмаларны еске суларны чыгаруны кыенлаштыра торган урнаштыру рөхсәт ителми.</p> <p>Әске суларны чистарту корылмаларына һәм су объектларына бүлеп бирү, мөмкин булганча, су майданының түбәнәйтелгән участоклары буенча проектларга кирәк. Чистарту корылмаларына еске агымны күчерү аерым очракларда рөхсәт ителә.</p> <p>Әске агымны чистартуны СП 32.13330.2018 таләпләренә туры китереп башкарырга кирәк.</p>
Әслек суларын бүлеп бирү системаларын проектлау	<ul style="list-style-type: none"> - торак пунктларның селитет территориясендә еске суларга бүлеп бирү системасын ябык яки ачык (лотоклар, канаулар, кюветлар, чокырлар, инешләр һәм кече елгалар кулланып) кулланырга рөхсәт ителә ; - сәнәгать предприятиеләре территориясендә-өске суларны бүлеп бирүнең ябык системаларын күздә тотарга кирәк; - автомобиль юлларыннан һәм торак пунктлардан читтә урнашкан юл сервисы объектларыннан еске агынты ясау лотоклар һәм кюветлар белән башкарырга рөхсәт ителә; - калган барлык очракларда да-әйләнә-тирә мохитне саклау һәм санитар-эпидемиологик күзәтчелекне тәзмин итү өлкәсендә вәкаләтле башкарма хакимият органнары белән тиешле нигезләү таләп ителә.

Өслек сулары чистарту корылмаларының санитар-саклау зоналары күләме	элеге нормативларның 2.4.5.4 таблицасы буенча расларга	
Эрегән, яңгыр һәм грунт суларын кабул итү урыннары	Проектлаштырырга кирәк: - озынча авышлыклы урам лоткаларында - тоткарлыклы төшү участкаларында, юл чатларында һәм агым өслек сулары ягыннан жәяүле кичүләрдә; - еске суларның буш агышы булмаган түбән урыннарда, - урамнар лоткаларының пычкы профиле, ишегаллары һәм парклар территорияләрендә озак сузылган төшү участкалары ахырында..	
Яңгыр кабул итү арасында иң зур ераклыктар	Проектларга рөхсәт ителә: - урамнарның киңлеге 30 метрга кадәр булганда һәм кварталлар территориясеннән яңгыр сулары килмәгәндә - шуннан артык түгел:	
	урам авышы	аралык, м
	0,004 кадәр	50
	0,004 дән 0,006 га кадәр	60
	0,006 дан 0,01 га кадәр	70
	0,01 дән 0,03 га кадәр	80
- урамнарның киңлеге 30 м дан артмаганда - 60 м дан артык түгел.		

2.4.6. Элемтә объектлары.

2.4.6.1. Халыкны тәэмин итү ечен кирәкле элемтә хезмәтләре белән тәэмин ителешнең минималь мөмкин булган дәрәжәсенә һәм мондый объектларның авыл җирлеге халкы ечен максималь рөхсәт ителгән дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре, шулай ук җир кишәрлекләренә күләмнәре 2.4.6.1 таблицасында китерелгән.

Таблица 2.4.6.1

Объектларның исеме	Исәп-хисап күрсәткечләре		Җир участкаларының күләмнәре
	Минималь мөмкин булган тәэмин ителеш дәрәжәсе	Территория мөмкинлегенә максималь мөмкин булган дәрәжәсе	
Почта элемтәсе бүлеге	1 объект/1700 кеше, әмма җирлеккә кимендә 1 объект	Жәяүлеләр ечен уңайлы радиус 3,0 км.*	0,07-0,12 га/объект
Гомуи файдаланудагы телефон чөлтәре	1 абонентноктасы/ 1 квартирага	нормалашмый	-
Радиотапшыру һәм радиотрансляция чөлтәре	1 радио ноктасы/ 1 квартирага	Шул ук	-
Телевизион программаларны кабул итү чөлтәре	Нормалашмаган	Шул ук	-
РСЧС** хәбәрләү системасы	Радио-трансляция системалары составында яисә иҗтимагый һәм мәдәни-көнкүреш объектларын төзү кысаларында	Шул ук	-
АТС	1 объект	Шул ук	0,25 га/объект

* күрсәтелгән радиустан читтә яшәүче халык (1000 дән артык кеше) булганда, күчмә элемтә бүлекләрен күз алдында тотарга кирәк.

2.4.6.2. Авыл җирлеге халкы ечен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максималь дәрәжәдә урнашу дәрәжәсенә бәйле рәвештә техник объектларның мөмкин булган минималь тәэмин ителеш дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре 2.4.6.2 нче таблицادا китерелгән.

Таблица 2.4.6.2

Объектларның аталышы	Исәп-хисап күрсәткечләре	
	Минималь мөмкин булган тәмин ителеш дәрәжәсе	Территория мөмкинлегенең максималь мөмкин булган дәрәжәсе
Техник элемент объектлары	Нормалашмый	Нормалашмый

Халыкны элемент хезмәтләре белән тәмин итү өчен кирәкле объектлар белән тәмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенең исәп күрсәткечләре һәм мондый объектларның халык өчен максималь мөмкин булган территория белән тәмин ителеше дәрәжәсенең әлеге нормативларның 2.4.6.1 таблицасында китерелде.

2.4.6.3. Элементнең кабельле һәм һава линияләре өчен җир полосаларын 2.4.6.3 таблицасы буенча кабул итәргә кирәк.

Таблица 2.4.6.3

Элемент линиясе	Полосаларның, җирләрнең киңлеге, м
1. Кабель линияләре	
Кабельләр салу өчен җир полосасы (трассаның бөтен озынлыгы буенча):	
а) элемент линияләре өчен (радиофикация линияләреннән тыш)	6
б) радиофикация линияләре өчен	5
2. һава линияләре	
Төрәк һәм чыбыкларның подвескаларын урнаштыру өчен җир полосасы (трассаның бөтен озынлыгы буенча)	6

Искәрмә: Торак пунктлар җирләрендә, предприятиеләр территорияләрендә һәм авыр үтеп йери торган җирлектә төзелә торган элемент линияләре өчен полосаларның киңлеге (сазлыктарда һ.б.), шулай ук вакытлыча корылмалар өчен җир кишәрлекләре күләмнәре, конструкцияләр жыю, тезелеш-монтаж механизмнарын урнаштыру, жиһазлар һәм материалларны китерү һәм складлау билгеләнгән төрлөктә расланган проектлар белән билгеләнә.

2.4.6.4. Элемент корылмалары өчен җир участкаларының күләме 2.4.6.4 нче таблицада китерелде

Таблица 2.4.6.4

Элемент кораллары	Җир кишәрлекләренең күләмнәре, га
1	2
Кабель линияләре	
Металл цистерналарда хезмәт күрсәтелми торган кечәйтү пунктлары:	
а) грунт сулары 0,4 м га кадәр булган тирәнлек дәрәжәсендә булганда	0,021
б) шул ук, тирәнлектә 0,4 тән 1,3 м га кадәр	0,013

1	2
в) шул ук, тирәнлектә 1,3 метрдан артык	0,006
Контейнерларда хезмәт күрсәтми торган көчәйтү пунктлары	0,001
Хезмәт күрсәтелә торган көчәйтү пунктлары һәм чөлтәр тееннәре (узеллары) бүлеп биру	0,29
Ярдәмче күчәрле тееннәр бүлеп биру	1,55
Кабель участкаларының техник хезмәтләре	0,15
Кабельлә һәм радиореле магистральләрен техник эксплуатацияләү районнары хезмәтләре	0,37
Һава линияләре	
Төп көчәйтү пунктлары	0,29
Өстәмә көчәйтү пунктлары	0,06
Ярдәмче көчәйтү пунктлары (хезмәт торақ мәйданы белән)	Билгеләнгән төр типтә расланган проектлар белән билгеләнә
Радиореле линияләр	
биеклектәге тармаклы яки манаралы төенле радиореле станцияләре, м:	
40	0,8/0,3
50	1/0,4
60	1,1/0,45
70	1,3/0,5
80	1,4/0,55
90	1,5/0,6
100	1,65/0,7
110	1,9/0,8
120	2,1/0,9
биеклектәге мачта яки манаралы аралыклы радиореле станцияләре, м:	
30	0,8/0,4
40	0,85/0,45
50	1/0,5
60	1,1/0,55
70	1,3/0,6
80	1,4/0,65
90	1,5/0,7/1,65/0,8
100	1,9/0,9
110	2,1/1
120	
Авария-профилактика хезмәтләре	0,4

Искәрмә: 1. Радиореле линияләрдә корылмалар өчен жир кишәрлекләренең күләмнәре түбәндәгечә бирелгән: саначыда - мачталы радиореле станцияләре өчен, ваклаучысында - башнялы станцияләр өчен.

2. Жир кишәрлекләренең күләмнәре билгеләнгән төр типтә расланган проектлар нигезендә билгеләнә:

□ мачта яки манара биекlege 120 метрдан артса, урынның рельефы авышканда - 0,05 метрдан артык, шулай ук кисешкән урында;

□; ярдәмче чөлтәр тееннәрен урнаштырганда жир асты сулары биекlege 33 метрдан да ким булмаган участкаларда идарәнең һәм коммерциянең чөлтәр тееннәрен, шулай ук урынның рельефы авышкан участкаларда 0,01 дән артык бүлеп биргәндә.

2.4.6.5. Генераль планы эзерләгәндә, авыл жирлеге территориясен

планлаштыру документларын һәм үзгәрешләр кертү күләмнәре 2.4.6.5 нче таблицادا китерелгән элемтә линияләренә һәм корылмаларының сак зоналарын исәпкә алырга кирәк.

Таблица 2.4.6.5

Элемтә линияләре һәм корылмалары	Саклау зоналарының күләмнәре *	Билгеләү тәртибе
Урман кишәрлекләрендә торак пунктлардан читтә жир асты кабельләре һәм һава элемтә линияләре	2 м дан ким түгел	Һәр яктан жир асты элемтә кабеле трассасыннан яки жир участкалары рәвешендә һава элемтә линияләрен ерак үткәргечләрдән әлеге линияләр буенча жир участкалары рәвешендә башкару;
Элемтә кабель линияләрендә жир есте һәм жир асты элемтәләре өчен хезмәт күрсәтми торган кечәйтү һәм регенерация пунктлары	- көчәйтү һәм регенерация пунктларын урнаштыру үзәгеннән яки аларны жиңмерү чигеннән-кимендә 3м; - жир контурларыннан - кимендә 2М.	Ябык сызык белән билгеләнә торган жир кишәрлекләре рәвешендә

*Россия Федерациясе Хөкүмәтенә «Россия Федерациясе элемтә линияләрен һәм корылмаларын саклау кагыйдәләрен раслау турында»1995 елның 9 июнендәге 578 номерлы карары нигезендә.

2.4.6.6. Элемтә техник объектларын шәһәр төзелеше проектлауның норматив параметрлары 2.4.6.6 таблицасында китерелгән

Таблица 2.4.6.6

Объектларның исеме	Норматив параметрлар
Элемтә линияләре ечен (кабельле, һава һ. б.) трассаларны(мәйданнарны) һәм элемтә корылмаларын (элемтә спутникларының кабул итү-тапшыру станцияләрен) урнаштыру)	- торак пунктлардан читтә-элемтә жирләрендә (автомобиль юллары һәм гамәлдәге транспорт коммуникацияләре, электр тапшыру линияләре, элемтә һәм аларга хезмәт күрсәтү белән бәйлә инфраструктуралар.);
Элемтә һәм радиофикация корылмалары һәм башка корылмалар арасында минималь рөхсәт ителгән ара (өзекләр)	- торак пунктларда-күбесенчә урамнарның жәяүлеләр өлешендә (тротуар астында) һәм кызыл линия белән тезелеш линиясе арасындагы полосада
Элемтә кабельләрен, кабель канализацияләрен урнаштыру шартлары	Әлеге бүлектәге «Инженерлык белән тәэмин итүнең линияле объектларын (челтәрләрен) урнаштыру» бүлекчәсе нигезендә.
База станцияләрен проектлау	Моның өчен түбәндәгеләрне күздә тотарга кирәк: -мобиль элемтә системалары; - цифрлы магистраль эчке челтәр; -Интернет челтәренә керү; -хезмәт күрсәтүнең башка төрләрен
Мобиль (кәрәзле) элемтә	2.1.8/2.2.4.1383-03 СанПиН нигезендә

естәмәләрен урнаштыру	
Хәбәр итү системасын проектлау	Потенциаль куркыныч объектларда хәбәр итүнең каль системалары, хәбәр итүнең объектлы системалары, шулай ук торак пунктларга хәбәр итүнең объектлы системалары һәм аларны үткәргеч тапшырулар челтәре нигезендә үзәкләштерелгән хәбәр итүнең региональ автоматлаштырылган системасы белән техник бәйләнеше СП 133.13330.2012 нигезендә проектлана.
Янгын сигнализациясе жайланмаларын проектлау	СП 5.13130.2009 нигезендә

2.5. Транспорт инфраструктурасын шәһәр төзелешен проектлау нормативлары.

2.5.1. Урам-юл челтәре.

Урам-юл челтәре системасы торак пунктларның планлаштыру структурасының нигезен тәшкил итә һәм торак пунктның барлык функциональ зоналары һәм тышкы автомобиль юллары арасында уңайлы, тиз һәм куркынычсыз транспорт элементларын тәэмин итүгә юнәлдерелгән.

Урам-юл челтәрен формалаштыру һәм үстерү критерийлары итеп урамнар һәм юллар категориясен, хәрәкәт тизлеген, үткәрү сәләтен санарга киңәш ителә.

Урам-юл челтәренең теп исәп-хисап параметрлары 2.5.1 таблица нигезендә кабул ителә

Таблица 2.5.1

Урам һәм юллар категорияләре буенча урам-юл челтәре параметрлары

Урамнар һәм юллар категориясе	Теп билгеләнеше	Хәрәкәтнең исәп-хисап тизлеге, км/сәг	Хәрәкәт полосасының киңлеге, метр	Хәрәкәт полосалары саны*	Жәяүлеләр ечен тротуарның киңлеге, метр *
Бистә юлы	Авыл жирлегенең гомуми челтәрнең тышкы юллары белән элементәсе	60	3,5	2	-
Төп урам	Торак территорияләрнең иҗтимагый үзәк белән бәйләнеше	40	3,5	2-3	1,5-2,25
Торак төзелешендә урам:					
төп	<i>Торак территорияләр эчендә һәм төп урам белән интенсив хәрәкәт юнәлешләре буенча элементә</i>	40	3,0	2	1,0-1,5**
икенче дәрәжәдәге (тыкрык)	<i>Теп торак урамнар арасында элементә</i>	30	2,75	2	1,0

Юл (роезд)	Квартал эчендә йортларның урам белән бәйләнеше	20	2,75-3,0	1***	0-1,0
Хужалык юлы, терлекләре не йөртү****	Шәхси терлекләренә йөртү һәм йөк транспортын индивидуаль жир кишәрлекләренә йөртү	30	4,5	1	-

* Суммар ике юнәлештә.

** Тротуарларны урамнарның ике ягы буенча да күздә тотарга кирәк.

*** Бер полосалы автотранспорт хәрәкәте булган юлларда һәр 200 метр саен 7x15 метр (машиналар йөрү өлешенен киңлеген дә кертеп) зурлыгында йөрү мәйданчыкларын күздә тотарга кирәк.

****Хужалык юлларын терлекләренә йөртү белән бергә алып бару рәхсәт ителә. Шул ук вакытта алар теп урамнар кисергә тиеш түгел. Хужалык юлларын каплау йөк автомобильләре, тракторлар һәм башка транспорт чаралары йөкләнешенә түзәргә тиеш.

Торак тезелеше территориясендә һәм аның авыруы зонасында урам-юл челтәренә үткөрүчәнлек сәләтен автомобильләштерү дәрәжәсеннән чыгып билгеләргә кирәк, ул автомобильләренә гомуми санының халыкның гомуми санына карата мөнәсәбәте буларак билгеләнә.

2.5.2. Транспортка хезмәт күрсәтү объектлары.

Авил жирлеге территориясендә урнашкан транспортка хезмәт күрсәтү объектлары (шул исәптән автомобильләргә техник хезмәт күрсәтү станцияләре, автозаправка станцияләре, жәмәгать транспортының тукталыш пунктлары) Әлмәт муниципаль районы жирле үзидарә органнары вәкаләтләренә керә.

Әлмәт муниципаль районының шәһәр тезелеше проектлаштыру нормативлары булмаганда, транспортка хезмәт күрсәтү объектлары белән тәэмин ителешнең минималь рәхсәт ителгән дәрәжәсе һәм әлеге объектларның авил жирлеге халкы ечен мөмкин булган максималь дәрәжәдә территориаль үтемлелеге дәрәжәсе күрсәткеләре, шулай ук жир кишәрлекләре күләме Татарстан Республикасы шәһәр тезелешен проектлаштыру буенча республика нормативлары, шулай ук Әлмәт муниципаль районы Башкарма комитетының 2018 елның 16 июлендәге 988 номерлы карары белән расланган «2018-2028 елларга Әлмәт муниципаль районының транспорт инфраструктурасын комплекслы үстерү» муниципаль программасы нигезендә 2.5.2 таблицасында китерелгән.

Таблица 2.5.2

Транспортка хезмәт күрсәтү объектларын шәһәр тезелеше проектлаштыруның исәп-хисап күрсәткеләре

Объектның исеме	Исәп-хисап күрсәткеләре		Жир кишәрлегенә күләме
	тәэмин ителешнең минималь рәхсәт ителгән дәрәжәсе	территориаль яктан мөмкин булган дәрәжәдә рәхсәт ителгән дәрәжәдә	
1	2	3	4
Автомобильләргә техник хезмәт күрсәтү станцияләре	200 жиңел автомобильгә 1 пост	нормалашмый	5 постка 0,5 га; 10 постка 1,0 га
Автозаправка станцияләре	1200 жиңел автомобильгә исәпләнгән 1 ягулык тарату колонкасы		2 колонкага 0,1 га; 5 колонкага 0,2 га; 7 колонкага 0,3 га; 9 колонкага 0,35 га
Тукталыш пункты (автобус)	1 объект торак пункт ечен*		бирем буенча проектлау

1	2	3	4
тукталышы)			

* халык саны кимендө 10 кеше булган, Өлмөт шөһөре белән даими пассажир элемтөсө булмаган торак пунктларда яшөүчө халыкның халык санының гомуми өлөшөнө ярашлы рөвөштө, халык санының гомуми өлөшөнө туры килө. («2018-2028 елларга Өлмөт муниципаль районының транспорт инфраструктурасын комплекслы үстөрү " муниципаль программасында күрсөтөлгөн).

2.5.3. Автомобиль кую урыннары.

Гражданнарға караган жиңел автомобильләрне саклау түбөндөгеләрне күздө тотарга кирөк:

индивидуаль торак тезелеше территориясендө - торак йортларга бирелгөн жир кишөрлекләрө чикләрөндө;

күпфатирлы торак тезелеше территориясендө - транспорт чараларын оешкан саклау урыннарында.

Транспорт саклау урыннары белән тәэмин ителешнең мемкин булган минималь дәрөжөсенөң һәм индивидуаль торак йортларда яшөүчө халык өчен өлөгө объектларның территориаль яктан мемкин булган максималь дәрөжөдө мемкин булган максималь дәрөжөдө булу күрсөткөчләрө килештерелми.

Күпфатирлы тезелеш территориясендө транспорт урыны белән, шулай ук ижтимагый-эшлеклө, житештерү һәм рекреация зоналарында һәм өлөгө объектларның халык өчен максималь мемкин булган территория белән тәэмин ителеше дәрөжөсенөң исөп-хисап күрсөткөчләрө 2.5.3 нчө таблицада күрсөтөлгөн.

Таблица 2.5.3

Жиңел автомобильләрне саклау өчен объектларны шөһөр тезелеше проектлаштыруның исөп-хисап күрсөткөчләрө

Объектның исеме	Исөп-хисап күрсөткөчләрө		Жиң кишөрлегенөң күлөмө
	тәэмин ителешнең минималь рөхсөт ителгөн дәрөжөсө	территориаль яктан мемкин булган дәрөжөдө рөхсөт ителгөн дәрөжөдө	
1	2	3	4
Автомобильләрне даими саклау урыннары саны, машина/урын	Шөхси жиңел автомобильләрнең исөп-хисап саныннан 90%	200 метр	1 машина/урынга 25 кв. метр
Автомобильләрне вакытлыча саклау урыннары саны, машина/урын, шул исөптөн	Шөхси жиңел автомобильләрнең исөп-хисап саныннан 70% ы, шул исөптөн:	-	
торак йортлар өчен	Шөхси жиңел автомобильләрнең исөп-хисап саныннан 25%	200 метр	
житештерү зоналарында	Шөхси жиңел автомобильләрнең исөп-хисап саныннан 25%	нормалашмаган	
ижтимагый үзөкләр, административ	Шөхси жиңел автомобильләрнең	250 метр	

биналар н. б.	исәп-хисап саныннан 5%		
массакуләм кыска вакытлы ял итү зоналарында	Шәхси жиңел автомобильләрнең исәп-хисап саныннан 15%	1000 метр	

Авил жирлегенең торак зоналарында, санитар езеклекләр күләмен саклаганда, автомобильләрне даими һәм вакытлыча саклау ечен, ачык стоянкалар урнаштырырга киңеш ителә.

2.6. Зиратларны шәһәр тезелешен проектлау нормативлары.

Зиратларны, күмү биналарын һәм корылмаларны урнаштыру, киңәйтү һәм реконструкцияләү «Күмү һәм жирләү эше турында» 1996 елның 12 гыйнварындагы 8-ФЗ номерлы Федераль закон таләпләре нигезендә гамәлгә ашырыла.

Зиратлар белән тәмин ителешнең мемкин булган минималь дәрәжәсенең һәм элеге объектларның авыл жирлеге халкы ечен максималь рехсәт ителә торган территория дәрәжәсенең исәп күрсәткечләре, шулай ук жир кишәрлекләре күләмнәре 2.6.1 нче таблицанда китерелде.

Таблица 2.6.1

Зиратларны шәһәр тезелешен проектлауның хисап күрсәткечләре

Объект исеме	Исәп-хисап күрсәткечләре		Жир кишәрлегенең күләме
	минималь мемкин булган тәмин ителеш дәрәжәсе	территориаль мемкинлекләрнең мемкин булган максималь дәрәжәдә булуы	
Катнаш һәм традицион күмү зираты	1000 кешегә 0,24	нормалашмый	проектлауга бирем буенча, әмма 40 гектардан артык түгел

2.7. Гражданнар оборонасы чараларын, табигый һәм техноген характердагы гадәттән тыш хәлләрне кисәтү чараларын оештыру өчен кирәкле объектларны шәһәр тезелешен проектлау нормативлары.

2.7.1. Янгын куркынычсызлыгын тәмин итү өчен кирәкле объектларны шәһәр тезелешен проектлау нормативлары.

Авил жирлеге территориясен планлаштыру һәм аларга үзгәрешләр кертү буенча генераль план, документлар эзерләгәндә «Янгын куркынычсызлыгы таләпләре турында техник регламент» 2008 елның 22 июлдәге 123-ФЗ номерлы Федераль закон таләпләре, шулай ук Россия Федерациясе законнарында һәм норматив-техник документларында бәян ителгән һәм «Янгын куркынычсызлыгы таләпләре турында техник регламент» 2008 елның 22 июлдәге 123-ФЗ номерлы Федераль закон таләпләренә каршы килмәгән янгын куркынычсызлыгының башка таләпләре үтәләргә тиеш.

Авил жирлеге торак пунктлары чикләрендә беренчел янгын куркынычсызлыгы чараларын тәмин итү өчен кирәкле объектлар белән тәмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре һәм мондый объектларның авыл жирлеге халкы өчен максималь мөмкин булган территория белән тәмин ителеш дәрәжәсе 2.7.1.1 нче таблицادا китерелде.

Таблица 2.7.1.1

Объект исеме	Минималь тәмин ителеш күрсәткече	Күрсәткеч, үлчәү берәмлеге	Максималь үтемлек күрсәткече	Күрсәткеч, үлчәү берәмлеге
Янгын саклау объектлары (янгын сүндерү депосы, ДПО)	СП11.13130.2009 нигезендә исәпләү буенча	Депозаны	СП11.13130.2009 нигезендә исәпләү буенча	Беренче бүлекнең чакыру урынына килү вакыты 20 мин тан артмаска тиеш.
Янгынга каршы тышкы су белән тәмин итү чыганагы	СП 8.13130.2009 нигезендә исәпләү буенча		Янгынга каршы тышкы су белән тәмин итү чыганагы	150 м

2.7.2. Халыкны һәм авыл жирлеге территориясен геологик процесслардан һәм табигый күренешләрдән саклау өчен кирәкле объектларны шөһәр тезелеше проектлары нормативлары.

Халыкны һәм авыл жирлеге территориясен куркыныч геологик процесслардан һәм табигый күренешләрдән саклау чараларын оештыру һәм гамәлгә ашыру өчен кирәкле объектлар белән тәмин итүнең минималь рәхсәт ителгән дәрәжәсе һәм авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган кадәр үтемлеклеген максималь дәрәжәдә тәмин итү күрсәткече 2.7.2.1 таблицасында китерелгән.

Таблица 2.7.2.1

Объект исеме	Минималь тәмин ителеш күрсәткече	Күрсәткеч, үлчәү берәмлеге	Максималь үтемлек күрсәткече	Күрсәткеч, үлчәү берәмлеге
Куркыныч геологик процесслардан һәм табигый күренешләреннән (сөзәклек процессларыннан, эрозия процессларыннан) яклау кораллары	Яклауны таләп итү торган территориянең 100% ы	-	Билгеләнми	

Объект исеме	Минималъ тэмин ителеш күрсэткече	Күрсэткеч, үлчөү берәмлеге	Максималъ үтемлек күрсэткече	Күрсэткеч, үлчөү берәмлеге
Су басудан, су басудан саклау (территориянең (грунтны сибү) дәрәжәсен ясалма күтәрү), үзәнне яшерү, еске агым катламын кейләү корылмалары	Яклауны таләп итә торган территориянең 100% ы	-	Билгеләнми	

2.7.3. Һәләкәттән коткару хезмәтләрен һәм (яисә) авария-коткару формированиеләрен тәзү, тоту һәм оештыру, су объектларында кешеләрнең куркынычсызлыгын тәмин итү буенча чаралар күрү ечен кирәкле объектларны шәһәр төзелешен проектлау нормативлары.

Авил жирлеге территориясендә авария-коткару хезмәтләре һәм (яисә) авария-коткару формированиеләре тәзү, аларны карап тоту һәм аларның эшчәнлеген оештыру, Әлмәт районының жирле (район) әһәмияттәге мәсьәләләренә кертелде.

Шулай итеп, авил жирлеге территориясендә авария-коткару хезмәтләрен һәм (яисә) авария-коткару формированиеләрен тәзү, тоту һәм аларның эшчәнлеген оештыру ечен кирәкле объектлар Әлмәт районының жирле үзидарә органнары вәкаләтләренә керә.

Авария-коткару хезмәтләрен һәм (яисә) авая-коткару формированиеләрен тәзү, тоту һәм аларның эшчәнлеген оештыру чараларын гамәлгә ашыру өчен кирәкле объектлар белән тәмин ителешнең мемкин булган минималъ дәрәжәсенә исәп-хисап күрсәткечләре, су объектларында кешеләрнең куркынычсызлыгын тәмин итү һәм мондый объектларның авил жирлеге халкы өчен максималъ рәхсәт ителә торган территория дәрәжәсенә максималъ дәрәжәдә булуы 2.7.3.1 таблицасында китерелгән.

Таблица 2.7.3.1

Объект исеме	Минималъ тэмин ителеш күрсэткече	Күрсэткеч, үлчөү берәмлеге	Максималъ үтемлек күрсэткече	Күрсэткеч, үлчөү берәмлеге
Авария-коткару хезмәтләре эшчәнлеген оештыру өчен махсус жиһазландырылган аерым биналар	Проектлауга бирем нигезендә	Объект / жирлек	Билгеләнми	
Су объектларында санитар постлар	Һәр 2000 ял итүчегә кимендә 1 объект	бер.	Ара 500 метрлы су объектының хезмәт күрсәтә торган территориясенә теләсә кайсы ноктасына кадәр	м
Су объектларында коткаручылар һәм Гадәттән тыш хәлләр министрлыгы хезмәткәрләре посты	1000 ял итүчегә кимендә 2 объект	бер.	Ара 200 м дагы су объектының хезмәт күрсәтә торган территориясенә теләсә кайсы ноктасына кадәр	м

2.7.4. Гражданнар оборонасы чараларын оештыру һәм гамәлгә ашыру өчен кирәкле объектларны шәһәр тезелешен проектлау нормативлары.

Авыл жирлеге территориясендә гражданнар оборонасы буенча чаралар оештыру һәм гамәлгә ашыру, Әлмәт районының жирле (район) әһәмияттәге мәсьәләләренә кертелгән.

Шулай итеп, гражданнар оборонасы чараларын оештыру һәм гамәлгә ашыру өчен кирәкле объектлар Әлмәт районының жирле үзидарә органнары вәкаләтләренә керә.

Граждан оборонасы буенча чараларны оештыру һәм гамәлгә ашыру өчен кирәкле объектлар белән тәэмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре һәм мондый объектларның авыл жирлеге халкы өчен мөмкин булган максималь дәрәжәдә территорияль үтемләгә 2.7.4.1 таблицасында китерелгән.

Таблица 2.7.4.1

Объект исеме	Минималь тәэмин ителеш күрсәткече	Күрсәткеч, үлчәү берәмлеге	Максималь үтемлелек күрсәткече	Күрсәткеч, үлчәү берәмлеге
Яшерену, ышыклану урыннары	Проектлауга бирем нигезендә	Яшеренергә кирәкле халыкның 100% ы	Проектлауга бирем нигезендә	Яшеренергә кирәкле халыкның 100% ы
Кабул итү-эвакуация пункты	Проектлауга бирем нигезендә	бер.	Билгеләнми	
Матди-техник, азык-төлек, медицина һәм башка чаралар складлары	Проектлауга бирем нигезендә	бер.	Билгеләнми	

2.7.5. Гражданнар оборонасы буенча мәгълүмат бирү һәм хәбәр итү объектларын шәһәр тезелешен проектлау нормативлары, табигый һәм техноген характердагы гадәттән тыш хәлләр турында.

Авыл жирлеге территориясендә гражданнар оборонасы, табигый һәм техноген характердагы гадәттән тыш хәлләр турында мәгълүмат бирү һәм хәбәр итү чараларын оештыру һәм гамәлгә ашыру Әлмәт районының жирле (район) әһәмияттәге мәсьәләләренә кертелгән.

Шулай итеп, гражданнар оборонасы буенча мәгълүмат бирү һәм хәбәр итү өчен кирәкле объектлар табигый һәм техноген характердагы гадәттән тыш хәлләр турында Әлмәт районы жирле үзидарә органнары вәкаләтләренә керә.

РСЧСка хәбәр итү системалары, хәбәр итүнең локаль системалары объектлы дәрәжәгә карый, ягъни объектлар милекчеләре тарафыннан төзелә.

Граждан оборонасы буенча мәгълүмат бирү һәм хәбәр итү объектлары белән тәэмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә исәп күрсәткечләре, табигый һәм техноген характердагы гадәттән тыш хәлләр һәм авыл жирлеге халкы өчен мондый объектларның территорияль яктан файдалана алырлык максималь дәрәжәдә булуы 2.7.5.1 таблицасында китерелгән.

Таблица 2.7.5.1

Объект исеме	Минималь тәэмин ителеш күрсәткече	Күрсәткеч, үлчәү берәмлеге	Максималь үтемлелек күрсәткече	Күрсәткеч, үлчәү берәмлеге
РСЧС хәбәр итү системасы	радиотрансляция системалары составында яисә ижтимагый һәм мәдәни-көнүреш объектларын төзү кысаларында	Көчәйткеч прибор (Громкоговоритель) / объект	Билгеләнми	Билгеләнми

Объект исеме	Минималь тэмин ителеш күрсәткече	Күрсәткеч, үлчәү берәмлеге	Максималь үтемлек күрсәткече	Күрсәткеч, үлчәү берәмлеге
Сөйләм сирена жайланмалары (территориянең аваздашлыгы),	Проектлауга бирем нигезендә	Торак пункт территориясен колачлауның 100 %ы	Билгеләнми	Билгеләнми
локаль хәбәр итү системалары (ЛСО)	Проектлауга бирем нигезендә	ЛСО / объект	ЛСО территориясен саклау	2,5 км

2.8. Әйләнә-тирә мохитне саклауга норматив таләпләр.

2.8.1. Яңа Никольский авыл җирлеге территориясен планлаштырганда һәм тәзегәндә әйләнә-тирә мохитне саклауны тәмин итү таләпләрен үтәргә кирәк, халыкның экологик куркынычсызлыгын һәм сәламәтлеген саклауны тәмин итү, табигать ресурсларыннан нәтижәле файдалану һәм аларны торгызу чараларын күздә тотарга.

Әйләнә-тирә мохитне саклауны тәмин итүгә таләпләр федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары нигезендә билгеләнә.

Авыл җирлеге территориясендә атмосфера һавасы, су, туфрак сыйфатын билгели торган норматив таләпләргә һәм стандартларга ирешүне тәмин итәргә, тавыш, вибрация, электр магниты һәм ионлаштыра торган нурланышлар һәм табигый һәм техноген куркынычның башка факторларына ирешүне тәмин итәргә, шулай ук территориядән файдалануның махсус шартлары булган зоналарда билгеләнгән хужалык эшчәнлеген алып баруның махсус режимнарын үтәүне тәмин итәргә кирәк.

2.8.2. Әйләнә-тирә мохиткә һәм халыкның сәламәтлегенә йогынты ясауның мөмкин булган дәрәжәләренә иң чик күрсәткечләре гамәлдәге санитар-эпидемиологик кагыйдәләр һәм нормативлар нигезендә билгеләнә һәм 2.8.1 таблицасында китерелгән.

Таблица 2.8.1

Функциональ зоналар	Куркынычсызлык шартларын тәмин итүче төп күрсәткечләр			
	шау-шу йогынтысының максималь дәрәжәсе, дБА	Атмосфера һавасының максималь пычрану дәрәжәсе	радиотехник объектлардан электромагнит нурланышының максималь дәрәжәсе	Агынты суларның пычрануы *
1	2	3	4	5
Торак зоналар	70 (с 7.00 до 23.00) 60 (с 23.00 до 7.00)	1 ПДК **	1 ПДУ ***	локаль чистарту корылмаларында норматив чистартылган
Ижтимагый-эшлекле зоналар	75	1 ПДК **	1 ПДУ ***	локаль чистарту корылмаларында норматив чистартылган

1	2	3	4	5
Житештөрү зоналары	санитар-яклау зонасы чиге буенча нормалаштырыла 70	санитар-яклау зонасы чиге буенча нормалаштырыла 1 ПДК	санитар-яклау зонасы чиге буенча нормалаштырыла 1 ПДУ	локаль чистарту корылмалары нда местөкыйль яки үзөклөштөрөлгөн чыгарылышы булган норматив чистартылган
Рекреацион зоналар, шул исәптөн халык күплөп ял итө торган урыннар	70 (с 7.00 до 23.00) 60 (с 23.00 до 7.00)	0,8 ПДК	1 ПДУ	локаль чистарту корылмалары нда местөкыйль яки үзөклөштөрөлгөн чыгарылышы булган
Зона особо охраняемых природных территорий	65	0,8 ПДК	1 ПДУ	локаль чистарту корылмалары нда местөкыйль яки үзөклөштөрөлгөн чыгарылышы булган норматив чистартылган
Авил хужалыгы кулланышы зоналары	70	0,8 ПДК - коммерцияле булмаган бакчылык һәм ашелчөчөлек берләшмөлөре 1 ПДК – авил хужалыгы билгелөнешендөгө объектлар белән шегильленүче зоналар	1 ПДУ	аеруча саклана торган табигать территорияләре зоналары өчен билгеленген шартларга охшаш

* Су сыйфаты нормативлары РФ Авил хужалыгы министрлыгының балыкчылык өһөмиятендөгө су объектлары өчен 2016 елның 13 декабрендөгө 552 номерлы боерыгы таләпләре нигезендә һәм хужалык-көнкүреш һәм рекреацион сулыктагы су объектлары өчен СанПиН 2.1.5.980-00 нигезендә билгеләнә.

** ПДК – атмосфера һавасында пычатучы матдөләрнең иң чик мөмкин булган концентрацияләре.

*** ПДУ – электромагнит нурланышының мөмкин булган иң чик дәрәжәләре.

Искәрмә:

1. Иң мөмкин булган дәрәжәләренң күрсәткечләре зоналар эчендә урнашкан территорияләргә карый. Зоналар чикләрендә чикнең ике ягында да рөхсәт ителгән йогынты дәрәжәләренң өһөмияте азрак булу белән тәэмин ителергә тиеш.
2. Радиация йогынтысының рөхсәт ителгән дәрәжәләренң исәп-хисап күрсәткечләре өләге нормативларның 2.8.2 нче таблицасында китерелгән.

2.8.3. Жир кишәрлекләрен тезелешкә бүлеп биргәндә әйләнә-тирә мохиткә һәм кеше сәламәтлегенә радиация йогынтысының рөхсәт ителә торган дәрәжәләренң иң чик күрсәткечләрен 2.8.2 таблицасы нигезендә кабул итөргә кирәк.

2.8.4.

Таблица 2.8.2

Капиталь тезелеш объектларының төрлере	Куркынычсызлык шартларын тәэмин итүче теп күрсәткечләр
Торак һәм ижтимагый билгеләнештәге биналар	- радиацион аномалияләр булмау; - гамма-нурланышның эквивалент дозасы егәрлеге 0,3 МкВ/сәг. һәм радон агымының грунт өслегеннән тыгызлыгы 80 мБк/с(м2•с) артык түгел.
Житештерү билгеләнешендәге биналар һәм корылмалар	- радиацион аномалияләр булмау; - гамма-нурланышның эквивалент дозасы егәрлеге 0,6 МкВ/сәг - һәм корылма контурасы чикләрендә грунт өслегеннән радон агымының тыгызлыгы 250 мБк/с(м2•с) артык түгел.

Искәрмә:

1. Төзелешкә бүлеп бирелә торган радиоактив пычратуларны эзләү барышында ачыкланган участкалар дезактивацияне (радиацион реабилитация) инженерлык эзәрләү барышында булырга тиеш.

2. Бинаны гамма-нурланыш һәм радонның югары дәрәжәләреннән саклау системасы проектта каралырга тиеш:

- гамма-нурланышның эквивалент дозасы 0,6 МкВ/С дан югары булган участкада житештерү билгеләнешендәге биналар һәм корылмалар проектлаганда, Радион агымы грунт өслегеннән 250 мБк/(м2•с артык тыгызлыгында.);

-гамма-нурланышның эквивалент дозасы 0,3 МкВ/С дан югарырак булган участкада торак һәм жәмәгать билгеләнешендәге биналарны проектлаганда, Радион агымы грунт өслегеннән 80 мБк/с дан артык булган очракта

2.8.5. Территориаль планлаштыру документларын, территорияне планлаштыру документларын эзәрләгәндә, аларга үзгәрешләр керткәндә Жир һәм микроклиматик шартларны яхшырту (жилдән саклау, территорияләрне жилләтүне тәэмин итү, яшелләндерү һәм яңарту юлы белән температура - дымлылык режимын оптимальләштерү, кояш радиациясен рациональ куллану һ.б.) чараларын күздә тотарга кирәк.

Торак һәм ижтимагый биналарны урнаштыру һәм юнәлеш бирү СанПиН нигезендә биналарны һәм территорияләрне инсоляцияләүнең дәвамлылыгын тәэмин итәргә тиеш 2.2.1/2.1.1.1076-01 к Проектлана торган биналар ечен горизонт яклары буенча яктылык проемларының ориентациясе СП 52.13330.2016 нигезендә билгеләнә.

Торак һәм жәмәгать биналары ечен өзлексез инсоляция дәвамлылыгы, биналарның тибына һәм функциональ билгеләнешенә, авыл жирлегенә планлаштыру зоналарына бәйле рәвештә, 22 апрельдән 22 августка кадәр, кененә кимендә 2,0 сәгать билгеләнә.

Биналар һәм территорияләрне инсоляцияләү дәвамлылыгын исәпләү билгеләнгән төрлө типтә расланган инсоляция графиклары буенча СанПиН2.2.1/2.1.1.1076 нигезендә башкарыла.

2.8.6. Әйләнә-тирә мохитне саклау максатларында Әйләнә-тирә мохиткә тискәре йогынты ясый торган житештерү предприятиеләрен, корылмаларны һәм башка объектларны урнаштыруны 2.8.3 таблицада китерелгән шәһәр тезелеше проекткалау нормативларына туры китерергә кирәк.

Таблица 2.8.3

Житештерү объектлары төрлере	Норматив параметрлар
1	2

1	2
I һәм II класслы куркыныч житештерү объектлары	Санитар-яклау зоналарын урнаштырып, торак зонасыннан һәм халыкның күпләп ял итү урыннарыннан ераклыкта транспорт хезмәте күрсәтүгә бәйсез рәвештә урнаштырыла
III һәм IV класслы куркыныч житештерү объектлары	Санитар-яклау зоналарын билгеләгән торак пункт периферияләрендә урнаштырыла
V класслы куркыныч производство объектлары	Торак зонасы чикләрендә санитар-яклау зоналарын урнаштырырга мөмкин
Нефть чыгару объектлары	Нефть чыгару объектларының куркыныч классына бәйле рәвештә, шулай ук сәнәгать куркынычсызлыгы өлкәсендә таләпләр нигезендә житештерү объектлары ечен билгеләнгән таләпләр нигезендә урнаштырыла
Жир кишәрлекләренең сулыктарга турыдан-туры тоташу объектлары	Елгаларның һәм сулыктарның су саклау зоналарында объектларын урнаштыру су объектларын пычранудан, чүпләндән һәм суларны саегудан саклауны тәмин итә торган корылмалар белән су һәм табигатьне саклау законнары нигезендә урнаштыру рәхсәт ителә. Житештерү объектлары майданчыкларының яр биеклекләрендә сулыктарның һәм су агымнарының планировка билгеләре урнаштырылганда, су агымының подпорасын һәм авышлыгын исәпкә алып, суларның исәп-хисап иң югары горизонтыннан, шулай ук гидротехник корылмаларга йекләнеш һәм йогынты ясау таләпләре нигезендә билгеләнә торган дулкын биеклегеннән кимендә 0,5 м га югарырак кабул ителергә тиеш. Исәп-хисап горизонты ечен суның халык хужалыгы һәм оборона әһәмиятенә ия булган объектлар ечен иң югары дәрәжәсен - 100 елга бер тапкыр, ә калган объектлар ечен - 50 елга бер тапкыр, ә куллану срогы 10 елга кадәр булган объектлар ечен - 10 елга бер тапкыр арттыру ихтималы булган иң югары дәрәжәсен кабул итәргә кирәк.
Һава суднолары очышлары куркынычсызлыгына яңый яки аэродромнарның радиотехник чараларының нормаль эшләве ечен киртәләр тудыра ала торган радиотехник һәм башка объектлар	Аэродромнар һәм аэродром территорияләренең районнары чикләрендә объектлар урнаштыру таләпләре нигезендә урнаштырыла.
Атмосфера һавасын пычрату чыганаклары булган объектлар	Атмосфераны пычрату потенциалын исәпкә алып, торак гезелешенә (естенлек итүче юнәлештәге жыллар ечен) карата подвалдан урнаштырырга кирәк.
Атмосфера һавасының аеруча чисталыгын таләп итә торган объектлар	Атмосфера һавасын пычрату чыганаклары булган күрше объектларга карата өстенлек итүче юнәлештәге жылларнең сыналган ягыннан урнаштырырга ярамай

2.8.7. Торак пунктлардан читтә урнашкан һәм файдалы казылмалар ятмалары майданнарында урнашкан жир кишәрлекләрен урнаштыру, шулай ук торак пунктлар чикләрендә жир асты корылмаларының файдалы казылмалар ятмалары урыннарында урнаштыру «Жир асты байлыктары турында» 1992 елның 21 февралендәге 2395-1 номерлы Россия Федерациясе Законының 25 статьясында билгеләнгән тәртиптә жир асты байлыктары фонды яисә аның территориаль органы рәхсәте нигезендә рәхсәт ителә.

2.8.8. Әйләнә-тирә мохиткә һәм кеше сәламәтлегенә йогынты ясау чыганагы булган житештерү предприятиеләре, корылмалар һәм башка объектлар ечен 2.8.4 нче таблица нигезендә санитар-яклау зоналарын күздә тоту зарур.

Таблица 2.8.4

Күрсәткечләрнең аталышы	Норматив параметрлар
Сәнәгать объектлары һәм производстволар өчен санитар-яклау зоналарының якынча үлчәмнәре	Сәнәгать объектлары һәм производстволар ечен: - I сыйныф - 1000 м; - II сыйныф - 500 м; - III сыйныф - 300 м; - IV сыйныф - 100 м; V сыйныф - 50 м
Санитар-яклау зоналарын яшелләндерүнең минималь майданы	Санитар-яклау зонасы киңлегенә карап кабул ителә: - 300 м га кадәр - 60 %; - 300 дән артык 1000 м га кадәр - 50 %; - 1 000 нән 3 000 м га кадәр - 40% 3 000 - 20 %тан артык
Агач-куак утыртмалары полосасының киңлеге	Санитар-яклау зонасы территориясендә санитар-яклау зонасы киңлеге каршындагы торак һәм ижтимагый-эшлекле зоналар ягыннан карала, м: - 100дән артык - кадәр 50 м; 100гә кадәр - кадәр 20 м.

Объектларның санитар-яклау зоналарын билгеләү "Санитар-яклау зоналарын билгеләү һәм санитар-яклау зоналары чикләрендә урнашкан жир кишәрлекләреннән файдалану кагыйдәләре"ндә билгеләнгән тәртиптә гамәлгә ашырылырга тиеш (рас. РФ Хөкүмәтенең 2018 елның 3 мартындагы 222 номерлы карары белән).

Территориаль планлаштыру документларын, территорияне планлаштыру документларын әзерләгәндә, шулай ук аларга үзгәрешләр керткәндә житештерү һәм башка объектларның, нефть чыгару объектларының, махсус билгеләнгән территорияләрнең билгеләнгән санитар-яклау зоналары исәпкә алына. Билгеләнгән санитар-яклау зоналары булмаганда СанПиН 2.2.1/2.1.1.1200-03 санитария классификациясе нигезендә ориентир буенча санитар-яклау зоналары кулланыла.

2.8.9. Магистраль һәм промысел торбаүткәргечләре ечен минималь ара һәм сак зоналары зоналарын 2.8.5 нче таблица нигезендә үтәү таләп ителә.

Таблица 2.8.5

Күрсәткечләрнең аталышы	Норматив параметрлар
1	2
магистраль торба үткәргечләр күчәреннән торак пунктларга, коллектив бакчаларга, сәнәгать предприятиеләренә, кешеләр күпләп жыела торган биналарга кадәр минималь ара.	I класслы магистраль газүткәргечләр ечен: номиналь диаметр, мм 300 һәм аннан да ким – 100 м.; 300 дән 600 гә кадәр - 150 м; 600 дән 800 гә кадәр - 200 м. га кадәр; 800 дән 1000 гә кадәр - 250 м; 1000 дән 1200 гә кадәр - 300 м; 1200дән 1400гә кадәр - 350 м. II класслы магистраль газүткәргечләр ечен: номиналь диаметр, мм 300 һәм аннан да ким – 75 м; 300 дән артык– 125 м. Нефть үткәргечләр һәм нефть продуктлары үткәргечләр ечен: номиналь диаметр, мм 300 һәм аннан да ким – 75 м; 300 дән 500 - 100 м; 500 дән 1000 гә кадәр - 150 м; 1000 дән 1200 гә кадәр - 200 м.

1	2
Сыекландырылган углеводород газларының күчәреннән шәһәр һәм шәһәр тибындагы жирлекләргә кадәр минималь ара, м.	Сыекландырылган углеводород газлары торбаүткәргечләре өчен: номиналь диаметр, мм 150 гә кадәр кертеп – 2000 м; 150 дән 300 гә кадәр – 3000 м; 300 дән 400 гә кадәр – 5000 м.
Торба үткәргечләрдән сыекландырылган углеводород газлары үткәргечләренә, авыл торак пунктларына, коллектив бакчаларга, сәнәгать предприятиеләренә, кешеләр күпләп жыела торган биналарга кадәр минималь ара, м.	Сыекландырылган углеводород газлары торбаүткәргечләре өчен: номиналь диаметр, мм 150 гә кадәр кертеп – 1000 м; 150 дән 300 гә кадәр – 2000 м; 300 дән 400 гә кадәр – 3000 м.
Сәнәгать торба үткәргечләре күчәреннән торак пунктларга, коллектив бакчаларга, сәнәгать предприятиеләренә, халык күп жыела торган биналарга кадәр минималь ара, м	<p>I класс промысел газүткәргечләре өчен: номиналь диаметр, мм 300 һәм аннан да ким – 200/400 м; 300 дән 600 гә кадәр – 250/600 м; 600 дән 800 гә кадәр – 300/700 м; 800 дән 1400 гә кадәр – 350/800 м.</p> <p>II класс промысел газүткәргечләре өчен: номиналь диаметр, мм 300 һәм аннан да ким – 150/300 м; 300 дән 600 гә кадәр – 200/400 м; 600 дән 800 гә кадәр – 250/500 м; 800 дән 1400 гә кадәр – 300/600 м.</p> <p>III класс промысел газүткәргечләре өчен: номиналь диаметр, мм 300 һәм аннан да ким – 100/200 м; 300 дән 600 гә кадәр – 150/250 м; 600 дән 800 гә кадәр – 200/300 м; 800 дән 1400 гә кадәр – 250/400 м.</p> <p>IV класслы промысел газүткәргечләре өчен: номиналь диаметр, мм 300 һәм аннан да ким – 75/150 м; 300 дән 600 гә кадәр – 125/200 м.</p> <p>Промысел нефть һәм продуктүткәргечләре өчен: номиналь диаметр, мм 300 һәм аннан да ким – 75 м; свыше 300 до 700 – 100 м; свыше 700 до 1200 – 150 м.</p> <p>* күкерт водороды булмаган газны транспортлаучы торба үткәргечләргә «/» тамгасына кадәр ара, «/» билгесеннән соң - сероводород булган газ.</p>

1	2
Магистраль торба үткөргөчлөрнөң сак зоналары, м	<ul style="list-style-type: none"> - 25 - нефть, табигый газ, нефть продуктары, нефть һәм ясалма углеводород газлары транспортлаучы торбаүткөргөчлөр трассасы буйлап; - 100 - тотрыксыз бензин һәм конденсат, сыекландырылган углеводород газларын транспортлаучы торба үткөргөчлөр трассалары буйлап; - 100 - су асты кичүлөрө буйлап; - 50 – конденсатны газдан аеру һәм бушату ечен, авария хәлендөгө продукция чыгару ечен жир амбарларын саклау савытлар тиресендө; <ul style="list-style-type: none"> - 100 – - продукцияне транспортка өзерлөүнең технологик жайланмалары, баш һәм арадаш тарту һәм салу насос станцияләре, резервуар парклар, компрессор һәм газ бүлү станцияләре, продукцияне үлчөү тееннөрө салу һәм агызу эстакадалары, жир асты газ саклау станцияләре, нефть һәм нефть продуктарын жылыту пунктлары тиресендө

2.8.10. Су объектларын саклауны тәэмин итү, шулай ук су биологик ресурсларын торгызу ечен шартларны саклау максатларында су саклау зоналарына, су объектларының яр бие яклау һәм яр бие полосаларына карата законнарда билгеләнгән һәм 2.8.5 нче таблицада китерелгән таләплөрне үтөргө кирәк.

Таблица 2.8.5

Күрсәткечләрнөң аталышы	Норматив параметрлар
1	2
Су саклау зоналарының киңлегө*	<p>Елгалар яки инешләр өчен елгалар яки инешләр башланган урыннан озынлыгы:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 10 км кадәр – 50 м; - 10 нан 50 км кадәр – 100 м; - 50 км дан һәм аннан да күбрөк – 200 м. <p>Елга, чишмөдөн алып тамагына кадәр 10 км дан да ким булган инеш өчен яр бие яклау полосасы белән туры килө. Елганың, инешнөң чишмө башы өчен - 50 м су саклау зонасы радиусы.</p> <p>Күл, сусаклагыч өчен, сазлык эчендө урнашкан күлдөн яисө акваториясө 0,5 кв.км дан да кимрөк булган күлдөн тыш, - 50 м. Су агымында урнашкан сусаклагыч өчен - бу су агымының су саклау зонасының тигез киңлегендө.</p>

1	2
Яр бие яклау полосуларының киңлеге *	<p>Су объекты ярының текелегенә карап билгеләнә һәм түбәндәгеләрне теши, м, авыш өчен:</p> <ul style="list-style-type: none"> - киресен яки нульне - 30; - 3 градуска кадәр - 40; - 3 һәм аннан да күбрәк градус - 50. <p>Сазлык чикләрендә урнашкан агып төшүче һәм агып төшүче күлләр һәм тиешле су агымнары өчен - 50 м.</p> <p>Балыкчылык өчен аеруча кыйммәтле әһәмияткә ия күлләр, сусаклагычлар (уылдык чөчү, симертү, балыкларны һәм башка су биологик ресурсларын кышлату урыннары) өчен - якындагы жирләрнен авышуына бәйсез рәвештә 200 м.</p>
Яр бие полосуларының киңлеге	<p>Гомуми файдаланудагы су объектлары өчен каналлардан, шулай ук елга һәм инешләрдән тыш, аларның озынлыгы чишмәдән 10 км - 20 м дан артмаган.</p> <p>Чыганактан алып авызга кадәр озынлыгы 10 км-5 м булган каналлар, шулай ук елгалар һәм инешләр өчен.</p> <p>Жир асты суларының (чишмәләрнен) һәм башка су объектларының сазлыклары, табигый чыгу юллары билгеләнми.</p>

* Су басу канализациясенә үзәкләштерелгән системалары һәм яр буйлары булганда, яр бие яклау полосулары чикләре яр буйлары паропетлары белән тәңгәл килә, мондый территорияләрдә су саклау зонасы киңлеге яр бие паропетыннан билгеләнә. Яр бие булмаганда, шулай ук торақ пунктлар территорияләреннән читтә елгаларның, инешләрнен, каналларның, күлләрнен, сусаклагычларның су саклау зонасы киңлеге һәм аларның яр бие яклау полосуларының киңлеге тиешле яр бие линиясеннән билгеләнә.

2.8.11. Эчә торган су белән тәэмин итү чыганакларын, су үткөрү корылмаларын һәм эчә торган суны пычранудан саклауны тәэмин итү максатларында су белән тәэмин итү чыганакларының санитария саклау зоналарына карата таләпләрне үтәргә кирәк. СанПиН 2.1.4.1110-02 билгеләгән санитар саклау пояслары параметрлары 2.8.6 таблицада китерелгән.

Таблица 2.8.6

Күрсәткечләрнен аталышы	Норматив параметрлар
Санитария сагының беренче поясының киңлеге	<p>Якланган жир асты суларын файдаланганда* - су алу жайланмасыннан кимендә 30 м.</p> <p>Жир асты суларын житәрлек якланмаган файдаланганда ** - су алу жайланмасыннан кимендә 50 м.</p> <p>Жир асты жайланмасы төркеме өчен - иң кырый скважиналардан кимендә 30 һәм 50 м ераклыкта.</p>
Санитария сагының икенче поясының киңлеге	<p>Икенче поястан читтә су йөртүчән катламга керә торган микроб пычрануның су алу жайланмасына барып житмәве шартларыннан чыгып, гидродинамик исәпләүләр белән билгеләнә.</p> <p>Жир асты сулары ташкыны белән жайланмасына микроб пычрануны агызу вакыты жир асты сулары өчен 400 тәүлек, сакланган жир асты сулары өчен - 200 тәүлек тәшкил итә.</p>
Санитария сагының өченче поясының киңлеге	<p>Өченче поястан читтәге су йөртү катламына керә торган химик пычрануның су алу жайланмасына барып житмәве шартларыннан чыгып, гидродинамик исәпләүләр белән билгеләнә.</p> <p>Сулыкларны химик пычратуга хәрәкәт итү вакыты су алу жайланмасын эксплуатацияләүнен хисап срогыннан күбрәк булырга тиеш.</p>

* Сакланган жир асты суларына напор һәм басымсыз катламга сулар керә, алар ЗСОның барлык пояслары чикләрендә тоташ су үткөрмәүчән түбә булып тора, бу исә тиешле дәрәжәдә сакланган су йөртүчән горизонтлардан жирле туклану мөмкинлеген юкка чыгара.

** Жир асты суларына житәрлек якланмаган жир асты суларына түбәндәгеләр керә:

а) грунт сулары, ягни аны тарату майданында туендыруны ала торган исерткеч сулы горизонт жиреннән беренче булып жир асты сулары;

б) басым ясау һәм басымсыз катламга сулар, алар табигый шартларда яисә су жыю жайланмасын эксплуатацияләү нәтижесендә, гидрогеологик төрәзәләр яисә түбә токымнары аша тиешле дәрәжәдә сакланмаган сулы горизонтлардан, шулай ук сулыклардан һәм сулыклардан турыдан-туры гидравлик бәйләнеш юлы белән, ЗСО майданында туклану алалар.

II бүлөк. Шөһөр төзелешен проектлау нормативларының төп елешендә булган исәп-хисап күрсәткечләрен нигезләү материаллары.

3. Яңа Никольский авыл җирлегенең хәзерге халәте һәм үсеш фаразы.

Яңа Никольский авыл җирлеге «Әлмәт муниципаль районы» муниципаль берәмлегенең һәм аның составындагы муниципаль берәмлекләрнең территорияләре чикләрен билгеләү һәм аларның статусы турында» 2005 елның 31 гыйнварындагы 9-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы (үзгәрешләр һәм естәмәләр белән) нигезендә төзелгән.

Яңа Никольский авыл җирлеге составына әлеге программа нигезендә Новоникольск авылы (административ үзәк), Салкын Алан авылы, Иштирәк авылы, Болтай бистәсе, Завод бистәсе, Каменка бистәсе, Кече Шуган бистәсе, Поташная Поляна бистәсе, Сосновка бистәсе һәм Хазовка бистәсе керә.

Җирлек Татарстан Республикасының кенъяк-көнчыгышында, Әлмәт муниципаль районының төньяк-көнчыгыш өлешендә урнашкан. Яңа Никольский авыл җирлеге Зәй муниципаль районының Бохара авыл җирлегенең төньягында, Сарман муниципаль районының Яңа Имән авыл җирлеге белән һәм Әлмәт муниципаль районының Иске Михайловка авыл җирлеге белән төньяк-көнчыгышта, Яңа Кәшер авыл җирлеге белән көнчыгышта, Яңа Нәдер авыл җирлеге белән көньяк-көнчыгышта, «Әлмәт шөһәре» муниципаль берәмлеге белән көньякта, Кәләй авыл җирлеге белән көньяк-көнбатышта, Әлмәт муниципаль районының Ямаш авыл җирлеге белән көнбатышта, Зәй муниципаль районының Урсай авыл җирлеге белән төньяк-көнбатышта чиктәш.

Яңа Никольский авыл җирлегенең гомуми мәйданы 19247,98 га тәшкил итә, шул исәптән торак пунктларның мәйданы - 509,9 га.

Яңа Никольский авыл җирлеге территориясе 60,7%ка урманнар белән капланган - 11678,8 га. Җирлек буйлап Дала Зәе һәм Урман Зәй елгасы ага. Яңа Никольский авыл җирлегенең җирләре уңдырышлы. Климат уртача дымлы. Бакчачылык, умартачылык, терлекчелек һәм балыкчылык өчен барлык шартлар да бар. Җирлектә терлекчелек һәм үсемлекчелек белгечлекләре белән авыл хужалыгы предприятиеләре һәм крестьян-фермер хужалыклары бар.

Яңа Никольский авыл җирлегенең Татарстан Республикасының башка районнары, Россия Федерациясе төбәкләре белән транспорт элементсе региональ яки муниципальара һәм җирле әһәмияттәге автомобиль юллары аша гамәлгә ашырыла.

2017 елның 1 гыйнварына халык саны 847 кеше тәшкил итә. Яңа Никольский авыл җирлегенең уртача тыгызлыгы 1 кв. км тәшкил итә.

Торак фондының гомуми мәйданы 31,38 мең кв.метр тәшкил итә. Халыкны торак белән тәэмин итү 1 кешегә 37,0 кв.метр тәшкил итә.

Авыл җирлеге үсеш алган инфраструктура белән характерлана: теп гомуми белем бирү мәктәбе, балалар бакчасы, авыл мәдәният йорты, 2 фельдшер-акушерлык пункты, почта бүлеге, китапханә, «Дуслык» балалар пионер-лагере, «Ян» тау чаңгысы комплексы.

Яңа Никольский авыл җирлегенең үсеш планы 2016-2021 елларга һәм 2030 елга кадәрге план чорына Татарстан Республикасы Әлмәт муниципаль районының социаль-иқтисадый үсеше стратегиясендә, шулай ук Яңа Никольский авыл җирлегенең Башкарма комитеты җитәкчесе «2018 елга һәм 2019 һәм 2020 еллар план чорына Татарстан Республикасы Әлмәт муниципаль районы Яңа Никольский авыл җирлегенең социаль-иқтисадый үсешенең төп күрсәткечләрен фаразлау турында»гы докладында тәкъдим ителде.

Әлмәт муниципаль районының үсеш стратегиясенең теп максаты-тормыш, бизнес алып бару һәм шөһесне үстерү өчен уңайлы территория булдыру.

Стратегиянең өстенлекләре булып түбәндәгеләр тора: кеше капиталын формалаштыру һәм туплау; кеше капиталын үстерү ечен уңайлы тирәлек булдыру; кеше капиталы икътисадка ихтыяж булган һәм уңышлы эшли ала торган ижтимагый институтлар булдыру. Стратегия нигезендә Әлмәт муниципаль районы үсешенең сценар планы 1 нче кушымтада тәкъдим ителгән.

Яңа Никольский авыл җирлегенең үсеш фаразлары турындагы докладта түбәндәге күрсәткечләрне арттыру күздә тотыла: халык саны, авыл хужалыгының жыелма продукциясе, торак фонды мәйданы.

Югарыда күрсәтелгән документлардан тыш, стратегик планлаштыруның берничә документи, шул исәптән түбәндәге муниципаль программалар эшләнде:

2018-2028 елларга Әлмәт муниципаль районының транспорт инфраструктурасын комплекслы үстерү " программасы;

2018-2035 елларга Татарстан Республикасы Әлмәт муниципаль районы Яңа Кольский авыл җирлегенең социаль инфраструктурасын комплекслы үстерү программасы.

Әлмәт муниципаль районы һәм Яңа Никольский авыл җирлегенең үсеш фаразларын, стратегик һәм программа документларын анализлау Әлмәт муниципаль районы Яңа Никольский авыл җирлегенең шөһәр төзелеше проектлаштыру нормативларын эшлөгәндә исәпкә алынган төп юнәлешләрне билгеләде.

4. Шәһәр тезелешен проектлаштыру нормативларының төп елешендә булган исәп-хисап күрсәткечләрен нигезләү.

Нормативларга кертелгән җирле әһәмияттәге объектлар белән тәэмин итүнең минималь рәхсәт ителгән дәрәжәсенә һәм әлеге объектларның территориаль яктан мөмкин булганның Татарстан Республикасы Әлмәт муниципаль районы Яңа Никольский авыл җирлегенә халкы ечен максималь рәхсәт ителгән дәрәжәсенә исәп-хисап күрсәткечләре гамәлдәге законнар таләпләре һәм норматив-хокукий һәм норматив-техник документлар эшләү вакытына гамәлдә булган норматив-хокукий һәм норматив-техник документлар нигезендә кабул ителде (3 нче кушымтада карагыз).

Шәһәр тезелешен проекткау нормативларында, җирлекнең социаль-икътисади үсеш перспективаларын исәпкә алып, Әлмәт муниципаль районы һәм Яңа Никольский авыл җирлегенә буенча статистик һәм демографик күрсәткечләргә нигезләнгән, халыкның тормыш-көнкүрешен өчен уңай шартлар тудыручы исәп-хисап күрсәткечләре китерелде.

Барлык исәп-хисап күрсәткечләре Яңа Никольский авыл җирлегенә административ-территориаль корылышын, аның халыкны күчерү һәм хезмәт күрсәтү системасында, халыкның социаль-демографик социаль-демографик хәле һәм тыгызлыгын, табигый-климат шартларын, авыл җирлегенә социаль-икътисади, тарихи-мәдәни һәм башка үзенчәлекләрен исәпкә алып эшләнгән.

Исәп-хисап күрсәткечләрен билгеләү 2017 елның 1 гыйнварына булган факттагы мәгълүматларга нигезләнгән.

Проекты исәп-хисап күрсәткечләре фактик динамика нигезендә исәп-хисап чорына (2040 ел) билгеләнгән.

Әлеге нормативлар белән билгеләнә торган авыл җирлегенә халкының җирле әһәмияттәге объектлар белән тәэмин ителешенә минималь рәхсәт ителгән дәрәжәсенә исәп-хисап күрсәткечләре Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2013 елның 27 декабрендәге 1071 номерлы карары белән расланган шәһәр тезелешен проектын формалаштыруның Республика нормативларында билгеләнгән тәэмин ителешенә минималь рәхсәт ителгән дәрәжәсе күрсәткечләренә иң чик күрсәткечләреннән ким булмаган күләмдә кабул ителде.

Авыл җирлегенә халкы ечен әлеге нормативлар белән билгеләнә торган җирле әһәмияттәге объектларның территориаль мөмкин булган максималь дәрәжәдә рәхсәт ителгән дәрәжәсенә исәп-хисап күрсәткечләре Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2013 елның 27 декабрендәге 1071 номерлы карары белән расланган шәһәр тезелешен проекткаштыруның Республика нормативларында билгеләнгән территориаль үтемлек дәрәжәсенә максималь рәхсәт ителгән иң чик күрсәткечләреннән югарырак булмаган күләмдә кабул ителде.

Исәп-хисап күрсәткечләре федераль һәм региональ норматив-хокукий һәм норматив-техник документларның 4.1 таблицасында китерелгән таләпләренә туры килә.

Таблица 4.1

Норматив күрсәткечләренә федераль норматив-хокукий һәм норматив-техник документларга туры килүе

№ п/п	Шәһәр тезелешен проекткау нормативлары	Норматив-хокукий һәм норматив-техник документлар
1	2	3
1	Гомуми нигезләмәләр	
	Гомуми нигезләмәләр	Россия Федерациясе Шәһәр тезелешен кодексы, «Россия»

1	2	3
		Федерациясендә жирле үзидарәне оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон, «Татарстан Республикасында шәһәр тезелеше эшчәнлегә турында» 2010 елның 25 декабрәндәге 98-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы.
2	Исәп-хисап күрсәткечләре исемлегә	Исәп-хисап күрсәткечләре исемлегә Россия Федерациясе Шәһәр тезелеше кодексы, «Россия Федерациясендә жирле үзидарәне оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон, «Татарстан Республикасында шәһәр тезелеше эшчәнлегә турында» 2010 елның 25 декабрәндәге 98-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы.
3	Торак тезелешен шәһәр тезелешен проектлау нормативлары Торак тезелешен шәһәр тезелешен проектлау нормативлары	Торак тезелешен шәһәр тезелешен проектлау нормативлары СП 42.13330.2016
4	Социаль инфраструктура объектларын шәһәр тезелешен проектлау нормативлары: Шәһәр тезелешен проектлау нормативлары: – мәгариф оешмалары – медицина оешмалары – спорт объектлары – мәдәни-ял итү учреждениеләре	Социаль инфраструктура объектларын шәһәр тезелешен проектлау нормативлары: Шәһәр тезелешен проектлау нормативлары: – мәгариф оешмалары СП 42.13330.2016, «Россия Федерациясендә мәгариф турында» 2012 елның 29 декабрәндәге 273-ФЗ номерлы Федераль закон, Татарстан Республикасының шәһәр тезелешен проектлауның республика нормативлары – медицина оешмалары СП 42.13330.2016, «Халыкның ихтыяжларыннан чыгып, дөүләт сәламәтлек саклау системасының һәм муниципаль сәламәтлек саклау системасының медицина оешмаларын урнаштыруга таләпләр турында» Россия Федерациясе Сәламәтлек саклау министрлыгының 2016 елның 27 февралендәге 132н номерлы боерыгы, Татарстан Республикасының шәһәр тезелешен проектлауның республика нормативлары – спорт объектлары СП 42.13330.2016 – мәдәни-ял итү учреждениеләре СП 42.13330.2016
5	Рекреация объектларын шәһәр тезелешен проектлау нормативлары	Рекреация объектларын шәһәр тезелешен проектлау нормативлары СП 42.13330.2016, «Россия Федерациясендә туристлык эшчәнлегә нигезләре турында» 1996 елның 24 ноябрәндәге

1	2	3
		132-ФЗ номерлы Федераль закон, Татарстан Республикасының шәһәр төзелешен проектлауның республика нормативлары
6	Нормативы градостроительного проектирования объектов инженерной инфраструктуры	
	Электр белән тәэмин итү объектлары	СП 42.13330.2016, РД 34.20.185-94, ПУЭ, Россия Федерациясе Хөкүмәтенең 2009 елның 24 февралендәге «Электр челтәре хужалыгы объектларының саклау зоналарын һәм мондый зоналар чикләрендә урнашкан жир кишәрлекләреннән файдалануның махсус шартларын билгеләү тәртибе турында» 160нчы карары, «Электр челтәрләре челтәрләре ечен жирләренә бүлөп биру нормалары 0,38-750кВ кеченешле» 14278 тм-т1 нче ведомство тезелеш нормалары, СанПиН 2.2.1/2.1.1.1200-03,
	Элемтә объектлары	СП 133.13330.2012, СП 134.13330.2012, «Россия Федерациясе элемтә линияләрен һәм корылмаларын саклау кагыйдәләрен раслау турында» Россия Федерациясе Хөкүмәтенең 09.06.1995 № 578 карары
	Инженерлык белән тәэмин итүнең линияле объектларын (челтәрләрен) урнаштыру	СП 42.13330.2016, ПУЭ
	Жылылык белән тәэмин итү объектлары	СП 131.13330.2012, СП 42.13330.2016, СП 60.13330.2016, СП 50.13330.2012, СП 30.13330.2016, СП 54.13330.2016, СП 44.13330.2012, СП 118.13330.2012
	Газ белән тәэмин итү объектлары	СП 36.13330.2012, СП 60.13330.2016, СП 42-101-2003, СП 4.13130.2013, СП 62.13330.2011* СП 18.13330.2011, СП 42.13330.2016.
	Су белән тәэмин итү объектлары	СП 30.13330.2016, СП 31.13330.2012, СП 42.13330.2016, СП 8.13130.2009, СП 10.13130.2009, СанПиН 2.1.4.1074-01, СанПиН 2.1.4.1175-02, ГОСТ 2761-84*, СанПиН 2.1.4.1110-02
	Су бүлөп биру объектлары	СП 30.13330.2016, СП 32.13330.2018, СП 42.13330.2016, СанПиН 2.2.1/2.1.1.1200-03
Инженерлык белән тәэмин итүнең линияле объектларын	СП 42.13330.2016, ПУЭ,	

1	2	3
	(челтәрләрен) урнаштыру	22.07.2008 № 123-ФЗ «Янғын куркынычсызлыгы таләпләре турында техник регламент» Федераль законы
7	Транспорт инфраструктурасын шәһәр төзелешен проектлау нормативлары	
	Урам-юл челтәре	СП 42.13330.2016, 2007 елның 8 ноябрәндәге 257-ФЗ номерлы Федераль закон «Россия Федерациясендә автомобиль юллары һәм юл эшчәнлегенә турында һәм Россия Федерациясенә аерым закон актларына үзгәрешләр керту хакында»
	Транспортка хезмәт күрсәтү объектлары	СП 42.13330.2016, «Янғын куркынычсызлыгы таләпләре турында техник регламент» 2008 елның 22 июлендәге 123-ФЗ номерлы Федераль закон, Татарстан Республикасының шәһәр төзелешен проектлауның региональ нормативлары
	Автомобиль стоянкалары	СП 42.13330.2016, Татарстан Республикасы шәһәр төзелешен проектлауның региональ нормативлары
8	Зиратларны шәһәр төзелешен проектлау нормативлары	
	Зиратларны шәһәр төзелешен проектлау нормативлары	СП 42.13330.2016
9	Янғын куркынычсызлыгын тәэмин итү өчен кирәкле объектларны шәһәр төзелешен проектлау нормативлары	
	Янғын куркынычсызлыгын тәэмин итү өчен кирәкле объектларны шәһәр төзелешен проектлау нормативлары	"Янғын куркынычсызлыгы таләпләре турында техник регламент" 22.07.2008 № 123-ФЗ Федераль законы, СП 4.13130.2013; СП 8.13130.2009; СП 11.13130.2009; НПБ 101-95
10	Халыкны һәм авыл җирлегенә территориясен геологик процесслардан һәм табигый күренешләрдән яклау өчен кирәкле объектларны шәһәр төзелешен проектлау нормативлары	
	Халыкны һәм авыл җирлегенә территориясен геологик процесслардан һәм табигый күренешләрдән яклау өчен кирәкле объектларны шәһәр төзелешен проектлау нормативлары	2004 елның 29 декабрәндәге 190-ФЗ номерлы Россия Федерациясенең Шәһәр төзелешенә кодексы; «Халыкны һәм территорияләренә табигый һәм техноген характердагы гадәттән тыш хәлләрдән яклау турында» 1998 елның 21 декабрәндәге 68-ФЗ номерлы Федераль закон; СП 42.13330.2016; СП 116.13330.2012; СП 47.13330.2016.
11	Граждан оборонасы чараларын оештыру һәм гамәлгә ашыру өчен кирәкле объектларны шәһәр төзелешен проектлау нормативлары	
	Граждан оборонасы чараларын оештыру һәм гамәлгә ашыру өчен кирәкле объектларны шәһәр төзелешен проектлау нормативлары	Россия Федерациясенең 1999 елның 29 ноябрәндәге 1309 номерлы «Гражданнар оборонасының сыену урыннары һәм башка объектларын тезу тәртібе»

1	2	3
		<p>турында» карары (үзгөрешлөр һәм өстәмөлөр белән); СП 42.13330.2016; СП 165.1325800.2014; СП 88.13330.2014.</p>
12	<p>Территориядә авария-коткару хезмәтләрен һәм (яисә) авария-коткару формированиеләрен төзү, тоту һәм оештыру, су объектларында кешеләрнең иминлеге чараларын гамәлгә ашыру өчен кирәкле объектларны шөһәр тезелешен проектлау нормативлары</p> <p>Территориядә авария-коткару хезмәтләрен һәм (яисә) авария-коткару формированиеләрен төзү, тоту һәм оештыру, су объектларында кешеләрнең иминлеге чараларын гамәлгә ашыру өчен кирәкле объектларны шөһәр тезелешен проектлау нормативлары</p>	<p>«Халыкны һәм территорияләрне табигый һәм техноген характердагы гадәттән тыш хәлләрдән яклау турында» 1998 елның 21 декабрдәгә 68-ФЗ номерлы Федераль закон, «Авария-коткару хезмәтләре һәм коткаручылар статусы турында» 22.08.1995 № 151-ФЗ Федераль закон; СП 42.13330.2016; СП 88.13330.2014.</p>
13	<p>Табигый һәм техноген характердагы гадәттән тыш хәлләр турында мөғълүмат биерү һәм гражданнар оборонасы буенча хәбәр итү объектларын шөһәр тезелешен проектлау нормативлары</p> <p>Табигый һәм техноген характердагы гадәттән тыш хәлләр турында мөғълүмат биерү һәм гражданнар оборонасы буенча хәбәр итү объектларын шөһәр тезелешен проектлау нормативлары</p>	<p>«Гадәттән тыш хәлләр килеп чыгу яисә килеп чыгу куркынычы турында халыкка ашыгыч хәбәр итүнең комплекслы системасын булдыру турында» РФ Президентының 2012 елның 13 11 декабрдәгә 1522 номерлы Указы; «Граждан оборонасы турында» Федераль законга үзгөрешләр кертү хакында» 2019 елның 1 маендагы 84-ФЗ номерлы Федераль закон; СП 133.13330.2012 "Үткәргеч радиотапшырулар чөлтәре һәм биналарда һәм корылмаларда хәбәр итү. Проектлау нормалары (1 нче үзгәреш белән)</p>
14	<p>Өйләнә-тирә мохитне саклауга норматив таләпләр</p> <p>Өйләнә-тирә мохитне саклауга норматив таләпләр</p>	<p>«Өйләнә-тирә мохитне саклау турында» 2002 елның 10 гыйнварындагы 7-ФЗ номерлы Федераль закон; ТР Экология кодексы; Россия Федерациясе Хөкүмәтенең 2018 елның 3 мартындагы 222 номерлы карары белән расланган санитар-яклау зоналары чикләрендә урнашкан жир кишәрлекләреннән файдалану һәм санитар-яклау зоналарын билгеләү кагыйдәләре; СанПиН 2.2.1/2.1.1.1076-01; СанПиН 2.1.6.1032-01; СанПиН 2.1.5.980-00; СанПиН 2.1.7.1322-03; СанПиН 2.1.8/2.2.4.1383-03; СанПиН 2.1.2882-11;</p>

1	2	3
		СанПин 2.1.4.1110-02; СанПин 2.6.1.2523-09; СанПин 2.2.1/2.1.1.1200-03; СанПин 2.1.7.1287-03; СанПин 2.1.3.2630-10; СанПин 2.4.2.2821-10; СанПин 2.1.2.2645-10; СанПин 2.4.1.2660-10; СанПин 2.1.7.1287-03; СанПин 2.2.1/2.1.1.1076-01; СанПин 2.1.5.980-00; СН 2.2.4/2.1.8.562-96; СН 2.2.4/2.1.8.583-96; СН 2.2.4/2.1.8.566-96; СП 36.13330.2012 "СНиП 2.05.06-85*; СП 52.13330.2016

4.1. Торак тезелеше.

4.1.1. Гомуми торак майданы белән исәпләнгән минималь тәмин ителешне билгеләү.

Башлангыч мәгълүматлар:

2017 елның 1 гыйнварына Яңа Никольский авыл җирлегендә халык саны-847 кеше.

2018 елның 1 гыйнварына торакның гомуми майданы-31,38 мең кв. метр.

2017 елның 1 гыйнварына Әлмәт муниципаль районы халкының торак белән тәмин ителеше 1 кешегә 26,2 кв.метр тәшкил итә.

Әлмәт муниципаль районы халкын торак белән исәп-хисап белән тәмин итү – 2025 һәм 2030 еллар) - 29,9 һәм 31,9 кв. метр

Исәп-хисап:

2017 елның 1 гыйнварына Яңа Никольский авыл җирлегендә яшәүчеләрнең торак майданы 37,0 кв. метр тәшкил итә (31380 кв.метр: 847 кеше-1 кешегә 37,0 кв. метр).

Яңа Никольский авыл җирлеге һәм Әлмәт муниципаль районы территориясендә актив рәвештә торак төзү белән бәйлә рәвештә, шулай ук фаразланган чордагы күрсәткечнең акрынлап тотрыклануын исәпкә алып, торак белән тәмин ителешнең фаразланган чорын исәпләү өчен, логарифмик трендны куллану тәкъдим ителә.

Логарифмик тренд - $y = a \ln x + b$ формасында чагыла, анда y - бирелгән x вакыт интервалында торак белән тәмин ителеш.

a һәм b трендына якынлашу параметрлары булган мәгълүматлар нигезендә иң түбән квадратлар методы буенча 2,073589397 һәм 25,72446531 тәшкил итә.

Алынган форма ярдәмендә $y=2,073589397 \ln x + 25,72446531$ Әлмәт муниципаль районы халкының 2040 елга - 1 кешегә 32,4 кв.метр торак белән тәмин ителеш күрсәткече исәпкә алына.

Өлеге күрсәткеч район буенча торак белән тәмин ителешне, Әлмәт шәһәре буенча күрсәткечләрне дә кертеп, шәхси торак тезелеше өстенлек иткән Яңа Никольский авыл җирлеге буенча күрсәткечләрне исәпләп чыгару максатка ярашлы.

Район өчен тулаем алганда, күрсәткечләр нигезендә исәпләнгән a параметрын, шулай ук 37,0 тигез булган b параметрын кулланып (Яңа Никольский авыл җирлеге халкын торак белән тәмин итү 2017 елның 1 гыйнварына), фаразланган торак белән тәмин итү: 1 кешегә 42,9 кв. метр торак-2025 елга; 1 кешегә – 45,1 кв.метр торак-2040 елга.а.

Генераль планы эзерләгәндә, авыл җирлеге территориясен планлаштыру һәм

аларга үзгәрешләр кертү документларына, әлеге исәпләүдә китерелгәннәрдән аермалы буларак, шәһәр төзелешә документациясән әзерләгәндә торак урыннарның гомуми мәйданының (статистик һәм демографик мәгълүматлар нигезендә) тәэмин ителешенәң факттагы күрсәткечәне таянып эш итәргә кирәк.

4.1.2. Социаль наем шартнамәләре буенча, шулай ук социаль файдаланудагы торак фондына наем шартнамәләре буенча торак урын мәйданын билгеләү.

Муниципаль торак фонды ечен социаль наем шартнамәләре буенча, шулай ук социаль файдаланудагы торак фондына наем шартнамәләре буенча торак урын мәйданын бирү нормасы жириле үзидарә органнары тарафыннан билгеләнә.

Социаль наем шартнамәсә буенча бирелә торган торак урынның гомуми мәйданы күләме билгеләнә торган торак урын мәйданының минималь күләме «Гражданның социаль наем буенча һәм дәүләт торак программалары буенча торак бирү һәм исәпкә куйганда торак мәйданы нормалары турында» Татарстан Республикасы Әлмәт муниципаль районы Советының 2013 елның 19 апрелендәге 295 номерлы карары белән билгеләнгән.

4.2. Социаль инфраструктура объектлары.

4.2.1. Мәгариф объектларын шәһәр төзелешен проектлау нормативларын билгеләү.

Авил жирилеге территориясендә урнашкан мәгариф объектлары (шул исәптән мәктәпкәчә белем бирү оешмалары, гомуми белем бирү оешмалары, балаларга естәмә белем бирү оешмалары) Әлмәт муниципаль районының жириле үзидарә органнары вәкаләтләренә керә.

Әлмәт муниципаль районының шәһәр төзелешен проектлау нормативлары булмаганда, мәгариф оешмалары буенча исәп-хисап күрсәткечләре Татарстан Республикасының шәһәр төзелешен проектлау нормативлары нигезендә күрсәтелгән

4.2.1.1. Мәктәпкәчә белем бирү оешмалары белән тәэмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжә күрсәткечләрен исәпләү.

Башлангыч мәгълүматлар:

Яңа Никольский авил жирилендә яшәүчеләрнең саны 01.01.2020 нче елда - 888 кеше.

1 яшьтән 6 яшькә кадәрге балалар саны - 74 кеше.

Исәп-хисап:

Мәктәпкәчә белем бирү оешмалары белән тәэмин ителешнең рәхсәт ителә торган минималь дәрәжәсенәң исәп-хисап күрсәткечләре, балаларны мәктәпкәчә белем бирү оешмалары белән тәэмин итүнең исәп-хисап дәрәжәсен 1-6 яшьлек балалар саныннан 85 % чикләрендә кабул итеп, жирилендә демографик структурасына бәйле рәвештә билгеләнә.

Фаразланган демографик күрсәткечләренәң пропорциональ үзгәрүен исәпкә алып, шәһәр төзелешен проектлау күрсәткечләренәң исәп-хисап срогына исәпләү 2020 елның гыйнварындагы мәгълүматлар буенча башкарыла.

Яңа Никольский авил жирилендә 1-6 яшьлек балаларның 85%ын колачлаганда, халыкны мәктәпкәчә белем бирү оешмалары белән тәэмин итү киңәш ителә:

$74 \text{ урын} * 0,85 * 0,88 \text{ кеше} = 1000 \text{ кешегә } 71 \text{ урын.}$

4.2.1.2. Гомуми белем бирү оешмалары белән тәэмин ителешнең минималь мөмкин булган дәрәжәсен исәпләү.

Башлангыч мәгълүматлар:

Яңа Никольский авил жирилендә яшәүчеләрнең саны 01.01.2020 нче елда - 888 кеше.

7 яшьтән 17 яшькә кадәрге балалар саны - 229 кеше.

Исәп-хисап:

Гомуми белем бирү оешмалары тарафыннан тәэмин ителешнең минималь мөмкин булган дәрәжәсенә, исәп күрсәткечләре жирлекнең демографик структурасына карап билгеләнә, балаларның гомуми белем бирү оешмалары тарафыннан мәктәп яшендәге балаларның 100 %ы тәэмин ителешен исәпкә алып.

Фаразланган демографик күрсәткечләрнең пропорциональ үзгәрүен исәпкә алып, шәһәр төзелешен проектлау күрсәткечләренең исәп-хисап срогына исәпләү 01.01.2020 ел мәгълүматлары буенча башкарыла.

Яңа Никольский авыл җирлегендә гомумбелем бирү оешмалары тарафыннан халыкның тәкъдим ителә торган тәэмин ителеше:

$229 \text{ урын} * 0,88 \text{ кеше} \approx 258 \text{ урын.}$

4.2.2. Медицина оешмаларын шәһәр төзелешен проектлау нормативларын билгеләү.

Авыл җирлеге территориясендә урнашкан медицина оешмалары Әлмәт муниципаль районының җирле үзидарә органнары вәкаләтләренә керә.

Шәһәр төзелешен проектлау нормативлары булмаганда, Әлмәт муниципаль районы буенча медицина оешмалары буенча исәп-хисап күрсәткечләре Татарстан Республикасының шәһәр төзелешен проектлау нормативларына туры китереп күрсәтелгән.

4.3. Транспорт инфраструктурасы.

4.3.1. Автомобильләшүнең гомуми дәрәжәсен исәп-хисап срогына исәпләп чыгару.

Яңа Никольский авыл җирлеге территориясендә автомобиль йөртү дәрәжәсе Әлмәт муниципаль районы өчен билгеләнгән автомобиль кую дәрәжәсенә ярашлы рәвештә кабул ителә.

Башлангыч мәгълүматлары:

Әлмәт муниципаль районы халкы саны 01.01.2017 елда - 205592 кеше.

Исәп-хисап срогына Әлмәт муниципаль районы халкы саны (2040 ел) - 227255 кеше.

Гомуми санда автомобильләр, шул исәптән җиңел, йөк автомобильләре һәм автобуслар, Әлмәт муниципаль районы территориясендә 2017 елның 1 гыйнварына - 81009 берәмлек.

Автомобильләрнең уртача үсеше, шул исәптән җиңел, йөк автомобильләре һәм автобуслар, 2013-2017 елларда Әлмәт муниципаль районы территориясендә - 1800 берәмлек.

Исәп-хисап:

2017 ел башына Әлмәт муниципаль районы территориясендә автомобильләштерүнең гомуми дәрәжәсе 1000 кешегә 394 автомобиль тәшкил итә:

$81009 \text{ автомобиль} / 205,59 \text{ кеше. } 1000 \text{ кешегә} \approx 394 \text{ автомобиль.}$

2013-2017 елларда елына 1800 автомобиль тәшкил иткән үсеш нигезендә, җиңел, йөк автомобильләре һәм автобуслар да кертеп, Әлмәт муниципаль районы территориясендә исәп-хисап чорына (2040 ел) 122409 берәмлек тәшкил итәчәк.

Исәп-хисап чорына (2040 ел) 1000 кешегә 539 автомобиль тәшкил итәчәк:

$122409 \text{ автомобиль} / 227,26 \text{ мең кеше} / 539 \text{ автомобиль } 1000 \text{ кешегә.}$

Авыл җирлеге территориясен планлаштыру буенча генераль план, Документлар эшләгәндә һәм аларга үзгәрешләр керткәндә, шәһәр төзелеше документларын эзерләү вакытында автомобильләштерү дәрәжәсенә (статистик һәм демографик мәгълүматлар нигезендә) факттагы күрсәткеченә таянып эш итәргә кирәк.

4.3.2. Автомобильләрне саклау өчен машина урыннарының гомуми санын

исәпләү.

Исәп-хисап нигезендә 4.5.1 бүлегендә исәп-хисап чорына автомобильләштерү дәрәжәсе 1000 кешегә 539 кеше тәшкил итәчәк. 2.5.3 таблицادا тәкъдим ителгән шәһәр тезелешен проектлау нормативлары нигезендә, автомобильләрне саклау урыннары белән тәэмин итүнең минималь рәхсәт ителгән дәрәжәсе тәшкил итәчәк:

1. күпфатирлы йортларда яшәүче 1000 кешегә 485 машина урыны, автомобильләрне даими саклау ечен;

2. күп фатирлы йортларда яшәүче 1000 кешегә автомобильләрне вакытлыча саклау ечен 2 134 машина урыны;

3. житештерү зоналарында автомобильләр саклау ечен жирлекнең 1000 кешесенә 134 машина урыны;

4. жәмәгать үзәкләрендә, административ биналарда һәм башка ижтимагый-эшлекле объектларда автомобильләр саклау ечен жирлекнең 1000 кешесенә 26 машина урыны;

5. күмәк кыска вакытлы ял зоналарында автомобильләр саклау ечен жирлекнең 1000 кешесенә 81 машина урыны.

4.4. Гражданныр оборонасы чараларын оештыру, табигый һәм техноген характердагы гадәттән тыш хәлләрне кисәтү чараларын оештыру ечен кирәкле объектлар.

4.4.1. Янгын куркынычсызлыгын тәэмин итү ечен кирәкле объектларны шәһәр тезелешен проектлау нормативлары.

Торак пункт территориясендә янгыннан саклау бүлекчәләренең саны һәм урыннары фаразланган янгын объектыннан якындагы янгын депосына кадәр максималь мөмкин булган араны исәпләү нигезендә билгеләнә, фаразланган янгын объектларының һәр объекты һәм өлкәләре ечен янгын сүндерү депосын урнаштыру пространство зоналарын билгеләү күздә тотыла торган янгын объектлары жыелмасы ечен күрсәтелгән пространство зоналарын кисештерү ечен билгеләнгән пространство зоналарын билгеләү «Янгын сагы бүлекчәләрен дислокацияләү урыны» СП 11.13130.2009* кагыйдәләре жыентыгында баян ителгән методика нигезендә эшлекле рәвештә билгеләнә. Билгеләү тәртибе һәм методикасы (үзгәрешләрне исәпкә алып), СП 11.13130.2009* кагыйдәләре жыелмасы нигезләмәләренә нигезләнгән программа исәпләү алымнарын кулланып (үзгәрешләрне исәпкә алып).

Подразделения пожарной охраны размещаются в зданиях пожарных депо. При подготовке генерального плана, документации по планировке территории сельского поселения и внесении в них изменений необходимо резервировать территорию под размещение пожарных депо с учетом перспективы развития сельского поселения в размере необходимой площади земельного участка.

Янгын сүндерү деполары торак районнарда, торак булмаган билгеләнештәге жир кишәрлекләрендә ижтимагый-эшлекле һәм административ тезелеш районнарында, гомумшәһәр әһәмиятендәге магистраль урамнарда яисә юлларга чыгу урыннарында урнашырга тиеш. Янгын сүндерү депосы теренә карап, жир кишәрлекләренең мәйданы проекткага техник бирем белән билгеләнә. Янгын депосы участогы чикләреннән ижтимагый һәм торак биналарга кадәр ара кимендә 15 метр, ә стационар типтагы мәктәпкәчә мөгариф оешмаларының, гомуми белем бирү оешмаларының һәм дөвалау учреждениеләренең жир кишәрлекләре чикләренә кадәр кимендә 30 метр булырга тиеш.

Янгынга каршы тышкы су белән тәэмин итү чыганакалары - янгын гидрантлары булган тышкы суүткәргеч чөлтөрләр һәм янгын сүндерү максатларында кулланыла торган су объектлары. Елның теләсә кайсы вакытында янгын сүндерү

максатларында су жыю жайланмаларына кимендө 12 × 12 м озынлыктагы каты еслекле майданчыкты (пирслар) килү урыннары булырга тиеш.

Биналарга һәм корылмаларга керү юлларын һәм подъездларны проектлауны СП 4.13130.2013 нигезендә башкарырга кирәк.

Тупик юлларны диаметры кимендө 16 м булган янгын сүндерү техникасының борылу майданчыклары белән төмамларга тиеш. Тупикның максималль озынлыгы 150 м дан артмаска тиеш.

Янгын техникасы ечен юлларның киңлеге, биналарның яисә корылмаларның биеклегенә карап, түбәндәгеләрдән гыйбарәт булырга тиеш:

- 3,5 м - биналар яисә корылмалар биекlege 13,0 м га кадәр, кертөп;
- 4,2 м - биналар яисә корылмалар биекlege 13,0 м дан алып 46,0 м га кадәр, кертөп;
- 6,0 м - биналар яисә корылмалар 46 м дан артык.

Янгын сүндерү депосын урнаштыру өчен жир участогы майданы анда урнашкан автомобильләр санына бәйлө, автомобильләр саны ихтыяжга бәйлө рөвештә билгеләнө, 2 нче һәм 7 нче НПБ 101-95 нче кушымталар нигезендә.

4.4.2. Халыкны һәм авыл жирлеген геологик процесслардан һәм табигый күренешләрдән яклау өчен кирәкле объектларны шөһәр төзелешен проектлау нормативлары.

Инженерлык яклавының кирәкlege Россия Федерациясө Шөһәр төзелешө кодексы нигезләмәләре нигезендә авыл жирлеге территориясен үстерү елешендө билгеләнө:

- яңа төзелө торган территорияләр өчен - территориаль планлаштыру документлары проектларында, планировка һәм техник чишелешләрнең вариантын исәпкө алып территорияне планлаштыру документларында һәм табигый характердагы гадөттән тыш хәлләрнең тискәре нәтижәләрен киметүдө;

- төзелөп беткән территорияләр өчен - объектны төзү, реконструкцияләү һәм капитал ремонтлауны гамәлгө ашыруга, гамәлдөгө планлаштырылган карарларны исәпкө алып, проект документациясендө һәм табигый характердагы гадөттән тыш хәлләрнең тискәре нәтижәләрен киметүдө.

Авыл жирлеге территориясен инженерлык яклавы зарурлыгы генераль планы эшлөгәндө, генераль планга үзгәрешләр керткәндө билгеләнө, ө инженерлык яклавының тибы һәм параметрлары, СП 116.13330.2012 нигезләмәләрне исәпкө алып, территорияне планлаштыру проектында - авыл жирлеге территориясендө ачылган куркыныч геологик процессларга карата: авыш процесслары, эрозия процесслары, су басу һәм су басу.

Инженерлык яклавын проектлаганда түбәндәгеләрне тәэмин итөргө кирәк:

- сакланган территорияләргө, биналарга һәм гамәлдөгө һәм аларга бәйлө мөмкин булган куркыныч процессларны төзүгө тискәре йогынтыны булдырмау, бетерү яисә киметү;

- эшләрне яңа һәм (яисә) гамәлдөгө геологик процессларны интенсификацияләүгө китерми торган ысуллар белән житөштөрү;

- тыюлык зоналарын, ландшафтларны, тарихи объектларны һ.б. саклап калу;

- инженерлык яклау корылмаларының тиешле архитектура бизөлешө;

- өйлөнө-тирө мохитне саклау буенча чаралар белән ярашу;

- кирәкле очрактарда - сакланган территорияләрнең һәм объектларның торышын һәм төзелеш һәм эксплуатацияләү чорында инженерлык яклавы корылмаларының эшен системалы күзөтү (мониторинг);

- нигез грунтларының исәп-хисап гидрогеологик режимын үтөү, шулай ук табигый шартларны тиешенчө үзгөртүгө һәм үзләштерелө торган территориянең

ярамаган бозылуына китерә торган эрозион һәм башка физик-геологик процессларның үсешен булдырмау.

Куркыныч геологик процесслардан инженерлык яклавы чаралары гамәлдәге норматив документлар нигезендә каралырга һәм үтәлергә тиеш (СП 115.13330.2016, СП 47.13330.2016, СП 58.13330.2012, СП 104.13330.2016, СП 116.13330.2012, СП 425.1325800.2018 һ.б.).

Подготовка генерального плана сельского поселения, документации по планировке территории должна выполняться на основе проведенных инженерных изысканий (СП 47.13330.2016). Шул ук вакытта шәһәр тезелеше документларын эшләү өчен инженерлык тикшеренүләрен шәһәр тезелеше документациясе масштабына туры килә торган инженер-геологик төшерүне жентекләп (масштабларда) башкарырга кирәк: планлаштыру проектлары ечен - 1:2000, генераль планнар ечен - 1:10000. Инженерлык яклавын проектлаганда инженер эзләнүләрен проект оешмасы заданиесе буенча «Төзелеш ечен инженер-экологик тикшеренүләр» СП11-105-97, «Төзелеш ечен инженер-гидрометеорологик тикшеренүләр» СП11-105-97, «төзелеш ечен инженер-геодезик тикшеренүләр» СП11-105-97, «төзелеш ечен инженер-геологик тикшеренүләр» СП11-105-97 таләпләре һәм төзелеш ечен грунтларны инженерлык эзләнүләре һәм тикшерү өлкәсендә дөүләт стандартлары таләпләре нигезендә башкарырга кирәк. Инженерлык тикшеренүләре материалларының составы, эчтәлеге һәм детальләре (масштабы) кирәкле график материалларның тиешле масштабы белән билгеләнә. Инженерлык тикшеренүләре территориядә башкарылган барлык төр эзләнү эшләрен колачлаган мәгълүматны гомумиләштерүгә нигезләнгән булырга тиеш.

Тикшеренүләр нәтижәләрендә, табигый һәм техноген факторларны исәпкә алып, исәп-хисап чорына инженер-геологик, гидрологик һәм экологик шартлар үзгәрү фаразы, шулай ук геологик иминлек тупсалары буенча территорияне территориаль бәяләү (районлаштыру) һәм инженерлык яклауның принципияль юнәлешләрен сайлау буенча тәкъдимнәр булырга тиеш..

4.4.3. Гражданнар оборонасы чараларын оештыру һәм гамәлгә ашыру өчен кирәкле объектларны шәһәр тезелешен проектлау нормативлары.

Халыкны гражданнар оборонасының яклау корылмалары һәм гражданнар оборонасының башка объектлары белән тәмин итү кирәк булганда, «Гражданнар оборонасының сыену урыннары һәм башка объектларын тезү тәртибе турында» Россия Федерациясе Хөкүмәтенең 1999 елның 29 ноябрәндәге 1309 номерлы карарына (үзгәрешләр һәм өстәмәләр белән), СП 165.1325800.2014 "Гражданнар оборонасы буенча инженер-техник чаралар", СП 88.13330.2014 "СНиП II-11-77* таянып эшләргә.

Яклаучы корылмалар яшеренеп ятучы урыннарда булырга тиеш. Яшеренә торганнарны жыю радиусы, гражданнар оборонасы буенча махсус теркемгә кертелгән территорияләрдә урнашкан саклагыч корылмалар ечен 500 м дан артмаска, ө башка территорияләр өчен 1000 м дан артмаска тиеш. Радиациягә каршы автотранспорт белән капланган яшеренгән кешеләрне яшеренү урыны радиусын 20 чакрымга кадәр арттырырга рехсәт ителә.

4.4.4. Гражданнар оборонасы буенча мәгълүмат бирү һәм хәбәр итү объектларын шәһәр тезелешен проектлау нормативлары, табигый һәм техноген характердагы гадәттән тыш хәлләр турында.

Халыкка хәрби хәрәкәтләр алып барганда яки бу гамәлләр нәтижәсендә барлыкка килә торган куркынычлар турында хәбәр итү өчен, шулай ук гадәттән тыш хәлләр вакытында, хәбәр итүнең техник системасын төзәргә кирәк, шул исәптән:

- муниципаль дәрәжәдә - жирле хәбәр итү системасы (муниципаль берәмлек территориясендә);

- объектлы дәрәжәдә - I һәм II, аеруча радиацияле куркыныч объектларда, атом-төш куркынычы булган объектларда, куркыныч производство объектларында, гидротехник корылмаларда гадәттән тыш югары һәм югары куркыныч янаган объектларда, күрсәтелгән объектлардагы потенциал аварияләр нәтижеләре аларның территориясеннән чыгарга һәм бу объектларны урнаштыру районнарында хужалык эшчәнлегә алып баручы яки гамәлгә ашыручы халыкның гомеренә һәм сәламәтлегенә зыян китерергә мөмкин булган очракта, Россия Федерациясе законнарында билгеләнгән тәртиптә халыкны һәм территорияләргә гадәттән тыш хәлләрдән яклау өлкәсендә барлыкка килә торган хәбәр итү системалары.

Хәбәр итү системалары, шул исәптән:

«Барыгызга да игътибар!» (тыныч вакытта) һәм «Һава тревогасы!» (сугыш вакытында) электр сиренасы ярдәмендә, сигнал буенча кычкырып торучы жайланмалар, кычкырып сөйләүчеләр һәм халыкка һәм идарә органнарына хәбәр итү сигналларын һәм мәгълүматын житкерү;

Граждан оборонасы буенча мәгълүмат бирү һәм хәбәр итү объектлары, табигый һәм техноген характердагы гадәттән тыш хәлләр турында Россия Федерациясе Президентының 2012 елның 13 ноябрәндәге 1522 номерлы «Гадәттән тыш хәлләр килеп чыгу куркынычы турында халыкка ашыгыч хәбәр итүнең комплекслы системасын булдыру турында»гы Указы нигезендә (район ЕДДСка тоташтырып, сөйләм өчен сирәкле жайланмалар урнаштыру зарур).

Потенциаль куркыныч объектларда хәбәр итүнең каль системалары «Гражданнар оборонасы турында» Федераль законга һәм «Халыкны һәм территорияләргә гадәттән тыш хәлләрдән саклау, янгын куркынычсызлыгын һәм су объектларында кешеләрнең куркынычсызлыгын тәмин итү» Россия Федерациясе дәүләт программасына үзгәрешләр кертү турында» 2019 елның 1 маендагы 84-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә төзелә (Россия Федерациясе Хөкүмәтенә 2014 елның 15 апрелендәге 300 номерлы карары белән расланган).

«Барыгызга да игътибар» сигналы бирүне тәмин итүче РСЧСка хәбәр итү системалары белән бер үк вакытта кешеләрнең 50 дән артык кешесе булган объектлар, шулай ук халыкның бер үк вакытта урнашуына карамастан, социаль әһәмияткә ия объектлар һәм халыкның тормыш белән тәмин итү объектлары (күпфатирлы йортларда, кунакханәләрдә, тулай торакларда - һәр катта) жиһазланган булырга тиеш.

Потенциаль куркыныч объектларда хәбәр итүнең каль системалары, хәбәр итүнең объектлы системалары, шулай ук торак пунктларга хәбәр итү системалары һәм аларны үткәргеч тапшырулар чөлтәре нигезендә үзәкләштерелгән хәбәр итүнең региональ автоматлаштырылган системасы белән техник бәйләнеше СП133.13330.2012 «Чыбыклы радио-тапшырулар чөлтәре һәм биналарда хәбәр итү. Проектлау нормалары» (1 нче үзгәреш белән), СП 134.13330.2012 «Биналар һәм корылмаларның электр элементәсе системасы. Проектлауның төп нигезләмәләре», СП 165.1325800.2014 «Гражданнар оборонасы буенча инженер-техник чаралар» нигезендә проектлана.

III бүлек. Шөһәр төзелешен проектлау нормативларының төп өлешендә булган исәп-хисап күрсәткечләрен куллану кагыйдәләре һәм өлкәсе.

5. Исәп-хисап күрсәткечләрен куллану кагыйдәләре.

Россия Федерациясе Шөһәр төзелеше кодексы таләпләре нигезендә Татарстан Республикасы Әлмәт муниципаль районының Новоникольск авыл жирлеген шөһәр төзелешен проектлау нормативлары авыл жирлегенәң жирле әһәмияттәге объектлары белән тәмин ителешнең мөмкин булган минималь

дәрәжәсенә исәп-хисап күрсәткечләре һәм Яңа Әлем авыл җирлеге халкы өчен мондый объектларның территорияль яктан уңайлы яшәү шартларын тәэмин итү максатларында мондый объектларның мөмкин булган максималь күләменә исәп-хисап күрсәткечләре җыелмасын билгели.

Әлеге нормативларда каралмаган мәсьәләләр буенча Россия Федерациясе территориясендә гамәлдә булган законнар һәм норматив-техник документлар белән эш итәргә кирәк. Гамәлдәге норматив документларны, шул исәптән әлеге нормаларда сылтама бирелгәннәргә гамәлдән чыгарганда һәм / яки үзгәрткәндә, гамәлдән чыгарылган нормаларга таянырга кирәк.

Әлеге нормативларны куллану техник регламентлар, милли стандартлар, кагыйдәләр җыентыклары таләпләрен, дәүләт контроле (күзәтчелеге) органнары тарафыннан билгеләнгән кагыйдәләргә һәм таләпләргә куллануны алыштырмый һәм кире какмый.

Урнаштыруга планлаштырыла торган җирле әһәмияттәге объектның куәтен һәм параметрларын әлеге нормативларда билгеләнгән объектлар белән тәэмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсеннән чыгып билгеләргә кирәк.

Урнаштыруга планлаштырыла торган җирле әһәмияттәге объектның урынын әлеге нормативларда билгеләнгән объектларның территорияль яктан мөмкин булган максималь дәрәжәсеннән билгеләргә кирәк.

Нормативлар аларны раслаганнан соң гамәлгә керәләр.

6. Исәп-хисап күрсәткечләрен куллану елкәсе.

Нормативлар Татарстан Республикасы Әлмәт муниципаль районының Яңа Никольский авыл җирлеге территориясен планлаштыру буенча генераль план һәм документлар әзерләгәндә, аның үсеш перспективаларын исәпкә алып һәм территорияне тотрыклы үстерүгә, аның пространстволы үсешен халыкның тормыш сыйфатына туры килә торган итеп тәэмин итүгә юнәлдерелгән (таблицаны карагыз). 6.1).

Таблица 6.1

Шәһәр төзелешен проектлау нормативларының төп елешендә булган исәп-хисап күрсәткечләрен куллану елкәсе

Исәп-хисап күрсәткеч	Үлчәү берәмлеге	Авыл җирлегенә генераль планы	Территорияне планлаштыру проекты
1	2	3	4
Торак төзелешен шәһәр төзелешен проектлау нормативлары			
Халыкны гомуми торак майданы белән тәэмин итү	1 кешегә кв.метр	+	-
Муниципаль торак фондының торак урыннары майданын тәэмин итү	1 кешегә кв.метр	+	+
Социаль инфраструктура объектларын шәһәр төзелешен проектлау нормативлары			
Мәгариф объектлары белән тәэмин ителешнең минималь рәхсәт ителгән дәрәжәсе	урын	+	+
Мәгариф объектларына территорияль керүнең максималь мөмкин булган дәрәжәсе	метр, минут	+	+
Медицина оешмалары белән тәэмин ителешнең минималь рәхсәт ителгән дәрәжәсе	-	+	+
Медицина оешмаларына территорияль керүнең максималь мөмкин булган	метр, минут	+	+

1	2	3	4
дәрәжәсе			
Спорт объектлары белән тәэмин ителешнең минималь рехсәт ителгән дәрәжәсе	кв.метр	+	+
Спорт объектларына территориаль керүнең максималь мемкин булган дәрәжәсе	метр, минут	+	+
Мәдәни-ял итү учреждениеләре белән тәэмин ителешнең минималь рехсәт ителгән дәрәжәсе	-	+	+
Мәдәни-ял итү учреждениеләренә территориаль керүнең максималь рехсәт ителгән дәрәжәсе	метр, минут	+	+
Рекреация объектларын шәһәр тезелешен проектлау нормативлары			
Гомуми файдаланудагы яшелләндерелгән территорияләр белән тәэмин ителешнең минималь мемкин дәрәжәсе	кв.метр	+	+
Рекреация объектларына территориаль керүнең максималь мемкин булган дәрәжәсе	минут	+	+
Массакүләм ял зоналары белән тәэмин ителешнең минималь мемкинлеге	кв.метр	+	
Массакүләм ял итү зоналарына территориаль керүнең максималь мемкин булган дәрәжәсе	сәгать - ял итү зоналары ечен, пляжлар ечен нормалашмый		
Инженерлык инфраструктурасы объектларын шәһәр тезелешен проектлау нормативлары			
<i>Халыкны элементә, жәмәгать туклануы, сәүдә һәм кенкүреш хезмәтә күрсәтү хезмәтләре белән тәэмин итү өчен кирәкле объектлар</i>			
- гомуми файдаланудагы телефон челтәре белән тәэмин ителешнең минималь мемкин булган дәрәжәсенә исәп-хисап күрсәткечләре	абонент ноктасы / фатир	+	+
- гомуми файдаланудагы телефон челтәренә территориаль файдалана алу мемкинлегенәң максималь мемкин булган дәрәжәсенәң исәп-хисап күрсәткечләре	нормалашмый		
- радиотапшырулар челтәре һәм радиотрансляция белән тәэмин ителешнең мемкин булган минималь дәрәжәсенәң исәп-хисап күрсәткечләре	радионокта /фатир	+	+
- радиотапшырулар һәм радиотапшырулар челтәренәң максималь рехсәт ителә торган территориаль дәрәжәсенәң исәп-хисап күрсәткечләре	нормалашмый		

1	2	3	4
нормалашмый			
- телевизион программалар кабул итү челтәре белән тәэмин ителешнең минималь мемкин булган дәрәжәсенең исәп-хисап күрсәткечләре		нормалашмый	
- телевизион программалар кабул итү челтәренең территориаль яктан мөмкин булган максималь дәрәжәдә мемкин булган максималь дәрәжәдә исәп-хисап күрсәткечләре		нормалашмый	
- РСЧС хәбәр итү системалары белән минималь тәэмин ителешнең исәп-хисап күрсәткечләре	Кычкырып сөйләү жайланмасы / объект	+	+
- РСЧС хәбәр итү системаларының территориаль яктан мөмкин булган максималь дәрәжәдә мөмкин булган максималь дәрәжәдә исәп-хисап күрсәткечләре		нормалашмый	
- АТС тәэмин ителешенең минималь рехсәт ителгән дәрәжәсенең исәп-хисап күрсәткечләре	объект / мең абонент номерлары	+	+
- АТСларның территориаль яктан файдалана алырлык максималь дәрәжәдә исәп-хисап күрсәткечләре		нормалашмый	
- АТС жир участкалары күләмнәре	га / объект		+
<i>Электр белән тәэмин итү объектлары</i>			
Авыл жирлеге халкы ечен электр белән тәэмин итү объектлары белән тәэмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенең һәм мондый объектларның территориаль яктан мөмкин кадәр күбрәк файдалана алу дәрәжәсенең исәп-хисап күрсәткечләре:			
- электр белән тәэмин итү объектлары белән минималь тәэмин ителешнең исәп-хисап күрсәткечләре	кВт·ч / кеше. елга	+	+
- электр белән тәэмин итү объектларының территориаль яктан файдалана алырлык максималь дәрәжәдә мемкин булган максималь дәрәжәдә исәп-хисап күрсәткечләре		нормалашмый	
Индивидуаль торак йортларның электр кабул итү жайланмаларының исәп-хисап электр йекләнешенең күрсәткечләре	кВт / йорт		+
Ижтимагый биналарның	кВт / бер.үл..		+

1	2	3	4
(биналарның) исәп-хисап электр йекләнешенең күрсәткечләре			
Авыл җирлеген электр белән тәэмин итү чептәрләрен шәһәр тезелешен проектлауның норматив параметрлары	2.4.4.6 норматив таблицасы буенча	+	+
Электр тапшыруның һава линияләрен тезү чорына бирелә торган җирләр полосаларының киңлеге	м	+	+
Җир кишәрлекләре мәйданнары терәк астына	м ²		+
Электр тапшыру кабель линияләре ечен вакытлыча кыска сроклы файдалануга бирелә торган җирләр полосаларының киңлеге	м	+	+
Электр тапшыру линияләре ечен саклау зоналарының күләмнәре	м	+	+
Энергия системаларында электр энергиясен үзгәртеп кору һәм бүлү жайланмаларын шәһәр тезелешен проектлауның норматив параметрлары	2.4.4.10 норматив таблицасы буенча	+	+
<i>Жылылык белән тәэмин итү объектлары</i>			
Жылылык белән тәэмин итү объектлары белән тәэмин ителешнең минималь мөмкин булган дәрәжәсенең һәм мондый объектларның халык ечен максималь мөмкин булган территория белән тәэмин ителешенең исәп күрсәткечләре:			
- жылылык белән тәэмин итү объектлары белән минималь тәэмин ителеш дәрәжәсенең исәп-хисап күрсәткечләре	Вт/(м ³ ·°С)	+	+
- жылылык белән тәэмин итү объектларының территориаль яктан файдалана алырлык максималь дәрәжәдә мөмкин булган максималь дәрәжәдә исәп-хисап күрсәткечләре	нормалашмый		
Жылылык белән үзәкләштерелгән тәэмин итү чыганаclarын шәһәр тезелешен проектлауның норматив параметрлары һәм исәп-хисап күрсәткечләре	2.4.4.6 норматив таблицасы буенча	+	+
Жылылык белән үзәкләштерелмәгән тәэмин итү чыганаclarын шәһәр тезелешен проектлауның норматив параметрлары	2.4.4.7 норматив таблицасы буенча	+	+
Жылылык чептәрләрен шәһәр тезелешен проектлауның норматив параметрлары	2.4.4.8 норматив таблицасы буенча	+	+
<i>Газ белән тәэмин итү</i>			

1	2	3	4
<i>объектлары</i>			
Газ белән тәэмин итү объектлары белән тәэмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенең һәм мондый объектларның халык ечен максималь мөмкин булган территория белән тәэмин ителешенең исәп-хисап күрсәткечләре:			
- газ белән тәэмин итү объектларын минималь дәрәжәдә тәэмин итүнең исәп-хисап күрсәткечләре	м3/ел 1 кеше.	+	+
- газ белән тәэмин итү объектларының территориаль яктан файдалана алырлык максималь дәрәжәдә мөмкин булган максималь дәрәжәдә исәп-хисап күрсәткечләре	нормалашмый		
Шөһәр төзелешен проектлауның норматив параметрлары - газның еллык чыгымнары	2.4.3.2 норматив таблицасы буенча	+	+
Шөһәр төзелешен проектлауның норматив параметрлары - тулаем авыл жирлегендә газның еллык чыгымнары	2.4.3.3 норматив таблицасы буенча		
Газ редакцияләү пунктларын урнаштыруның норматив параметрлары (горизонталь ераклык (яктылыкта))	м	+	+
Газүткәргечләрдән һәм газ бүлү челтәре объектларыннан аларга карамаучы объектларга кадәр янгынга каршы ераклыктар	СП 4.13130.2013 буенча	+	+
<i>Су белән тәэмин итү объектлары</i>			
Су белән тәэмин итү объектлары белән тәэмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенең һәм мондый объектларның халык ечен максималь мөмкин булган территория белән тәэмин ителешенең исәп күрсәткечләре:			
- су белән тәэмин итү объектлары белән минималь тәэмин ителешнең исәп-хисап күрсәткечләре	л/тәү. 1 кешегә.	+	+
- су белән тәэмин итү объектларының территориаль яктан файдалана алырлык максималь дәрәжәдә исәп-хисап күрсәткечләре	нормалашмый		
Куллану күләменең төрле категориядәге кулланучыларның аерым объектлары буенча хужалык-кенкүреш ихтыяжлары өчен алдан исәпләү күрсәткечләре	л/тәү. үл.бер.		+

1	2	3	4
Шөһөр тезелешен проектлауның норматив параметрлары - суның еллык чыгымнары	2.4.4.5	+	+
Су белән тәэмин итү чыганақларын сайлаганда шөһөр тезелешен проектлауның норматив параметрлары	2.4.4.7	+	+
Су алу корылмаларын шөһөр тезелешен проектлауның норматив параметрлары	2.4.4.7	+	+
Су өзэрләү корылмаларын шөһөр тезелешен проектлауның норматив параметрлары	2.4.4.7	+	+
Магистраль сулыкларны һәм суүткөргеч челтәрләрне шөһөр тезелешен проектлауның норматив параметрлары һәм исәп-хисап күрсәткечләре	2.4.4.8	+	+
<i>Су бүлеп биру объектлары</i>			
Су бүлеп бирелгән объектлар белән тәэмин ителешнең минималь мөмкин булган дәрәжәсенең һәм мондый объектларның халык ечен максималь мөмкин булган территория белән тәэмин ителешенең исәп күрсәткечләре:			
- су бүлеп биру объектлары белән минималь тәэмин ителешнең исәп-хисап күрсәткечләре	л/тәү. 1 кешегә.	+	+
- су бүлеп биру объектларының территориаль яктан файдалана алырлык максималь дәрәжәдә исәп-хисап күрсәткечләре	нормалашмый		
Шөһөр тезелешен проектлауның норматив параметрлары - агып төшүче суларның уртача тәүлеклек чыгымы исәпләү	2.4.5.2	+	+
Су бүлеп биру (канализация) системаларын шөһөр тезелешен проектлауның норматив параметрлары һәм исәп-хисап күрсәткечләре	2.4.5.3	+	+
Канализация корылмаларын шөһөр тезелешен проектлауның норматив параметрлары һәм исәп-хисап күрсәткечләре	2.4.5.4	+	+
Яңгыр канализациясен шөһөр тезелешен проектлауның норматив параметрлары һәм исәп-хисап күрсәткечләре	2.4.5.5	+	+
Зиратларны шөһөр тезелеше проектлау нормативлары			
тәэмин ителешнең минималь рехсәт ителгән дәрәжәсе	га	+	-
территориаль яктан мөмкин булган дәрәжәдә рехсәт ителгән дәрәжәдә	нормалашмый		
Беренчел яңгыр куркынычсызлыгы чараларын тәэмин итү ечен кирәкле объектларны шөһөр тезелеше проектлары нормативлары			

1	2	3	4
Авыл жирлеге торак пунктлары чиклөрендө беренчел янғын куркынычсызлыгын тээмин итү ечен кирәкле объектлар белән тээмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә исәп күрсәткөчлөрө һәм авыл жирлеге халкы ечен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган максималь дәрәжәдә булуы:			
- янғын сагы бүлекчәләренең мөмкин булган минималь тээмин ителеш дәрәжәсенә исәп-хисап күрсәткөчлөрө	Депо саны	+	+
- янғыннан саклау бүлекчәләренең территориаль яктан мөмкин булган максималь дәрәжәдә мөмкин булган максималь дәрәжәдә исәп-хисап күрсәткөчлөрө	Беренче бүлекнең чакыру урынына килү вакыты 20 мин тан артмаска тиеш.	+	+
- янғын саклау бүлекчәләренең жир кишәрлекләре күләмнәре	м2 / объект		+
- янғынга каршы тышкы су белән тээмин итү чыганакалары белән минималь дәрәжәдә тээмин ителешнең исәп-хисап күрсәткөчлөрө	СП 8.13130.2009 буенча	+	+
- янғынга каршы тышкы су белән тээмин итү чыганакаларының территориаль яктан мөмкин булган максималь дәрәжәдә файдалана алуының исәп-хисап күрсәткөчлөрө	М	+	+
һәлакәттән коткару хезмәтләрен һәм (яисә) һәлакәттән коткару формированиеләрен тәзү, тоту һәм аларның эшчәнлеген оештыру, су объектларында кешеләрнең иминлеген тээмин итү чараларын гамәлгә ашыру ечен кирәкле объектларны шөһәр тезелешен проектлау нормативлары			
Авария-коткару хезмәтләрен һәм (яисә) авария-коткару формированиеләрен тәзү, тоту һәм аларның эшчәнлеген оештыру чараларын гамәлгә ашыру, су объектларында кешеләрнең куркынычсызлыгын тээмин итү ечен кирәкле объектлар белән тээмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенә һәм авыл жирлеге халкы ечен мондый объектларның территориаль уңайлылыгының максималь мөмкин булган дәрәжәсенә исәп күрсәткөчлөрө:			
- авария-коткару хезмәтләре (формированиеләре) эшчәнлеген оештыру ечен махсус жиһазландырылган аерым биналар белән минималь тээмин ителешнең исәп-хисап күрсәткөчлөрө	объект / жирлек	+	+

1	2	3	4
- авария-коткару хезмэтлэре (формированиелэр) эшчэнлеген оештыру өчен аерым торучы биналарның, махсус жиһазландырылган биналарның территориаль яктан файдалана алу мөмкинлегенең максималь мөмкин булган дәрәжәсенең исәп-хисап күрсәткечлэре	нормалашмый	нормалашмый	нормалашмый
- авария-коткару хезмэтлэре (формированиелэр) эшчэнлеген оештыру өчен биналарның жир кишәрлеклэре күләмнэре	га / объект		+
- су объектларында санитар постлар белән тәэмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенең исәп-хисап күрсәткечлэре	берәм.	+	+
- су объектларында санитар постларның территориаль яктан мөмкин булган максималь дәрәжәдә булуы күрсәткечлэре	м	+	+
- су объектларында санитар постларның жир участкалары күләмнэре	м ² /объект		+
- су объектларында коткаручылар постлары һәм Гадәттән тыш хәлләр министрлыгы хезмәткәрлэре белән минималь тәэмин ителешенең исәп-хисап күрсәткечлэре	берәм.	+	+
- су объектларында коткаручылар һәм Гадәттән тыш хәлләр министрлыгы хезмәткәрлэре постларының территориаль яктан файдалана алырлык максималь дәрәжәдә исәп-хисап күрсәткечлэре	м	+	+
- Су объектларында коткаручыларның һәм Гадәттән тыш хәлләр министрлыгы хезмәткәрлэре постларының жир кишәрлеклэре күләмнэре	м ² /объект		+
Граждан обороны чараларын оештыру һәм гамәлгә ашыру өчен кирәкле объектларны шәһәр төзелешен проектлау нормативлары			
Граждан обороны буенча чараларны оештыру һәм гамәлгә ашыру өчен кирәкле объектлар белән тәэмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенең һәм авыл халкы өчен мондый объектларның территориаль файдалана алырлык максималь дәрәжәдә мөмкин булган минималь дәрәжәсенең исәп күрсәткечлэре:			
- гражданның оборонының саклау корылмалары (яшерену урыны, ышыклану урыны) белән	Ышыкка кирәкле халыкның 100% ы	+	+

1	2	3	4
тәэмин ителүнең минималь рөхсәт ителгән дәрәжәсенең исәп-хисап күрсәткечләре			
- максималь мөмкин булган гражданның оборонасының саклау корылмаларының (яшеренү урыны, ышыклану урыны) территорияль яктан мөмкин булган максималь дәрәжәдә булуы исәп-хисап күрсәткечләре)	м	+	+
- гражданның оборонасының саклау корылмаларының (яшеренү урыны, ышыклану урыны) жир кишәрлекләре күләмнәре	м ² /объект		+
- кабул итү-эвакуация пунктлары бөлән тәэмин ителешнең минималь мөмкин булган дәрәжәсенең исәп-хисап күрсәткечләре	объект/жирлек	+	+
- кабул итү-эвакуация пунктларына территорияль керүнең мөмкин булган максималь дәрәжәсенең исәп-хисап күрсәткечләре	нормалашмый	нормалашмый	нормалашмый
- матди-техник, азык-төлек, медицина һәм башка чаралар складлары бөлән тәэмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенең исәп-хисап күрсәткечләре	объект/ жирлек	+	+
- матди - техник, азык-төлек, медицина һәм башка чаралар складларының территорияль яктан файдалана алырлык максималь дәрәжәдә булуы күрсәткечләре	нормалашмый	нормалашмый	нормалашмый
- матди-техник, азык-төлек, медицина һәм башка чаралар складларының жир кишәрлекләре күләмнәре	м ² /объект		+
Халыкны һәм авыл жирлегә территориясен геологик процесслардан һәм табигый күренешләрдән яклау өчен кирәкле объектларны шәһәр төзелешен проектлау нормативлары			
Халыкны һәм авыл жирлегә территориясен куркыныч геологик процесслардан һәм табигый күренешләрдән яклау чараларын оештыру һәм гамәлгә ашыру өчен кирәкле объектлар бөлән тәэмин итүнең мөмкин булган минималь дәрәжәсенең һәм мондый объектларның авыл жирлегә халкы өчен максималь мөмкин булган территория дәрәжәсенең исәп-хисап күрсәткечләре:			
- территорияләре куркыныч геологик процесслардан һәм табигый күренешләреннән яклау буенча корылмаларның	% яклауны таләп итә торган территорияләр	+	+

1	2	3	4
территориаль файдалана алу мөмкинлегенең максимал мөмкин булган дәрәжәсенең исәп-хисап күрсәткечләре			
- территорияләрне куркыныч геологик процесслардан һәм табигать күренешләреннән яклау буенча корылмаларның территориаль файдалана алу мөмкинлегенең максимал мөмкин булган дәрәжәсенең исәп-хисап күрсәткечләре	нормалашмый	нормалашмый	нормалашмый
- территорияләрне куркыныч геологик процесслардан һәм табигый күренешләрдән яклау корылмаларының жир кишәрлекләре күләмнәре	га / объект		+
су басудан, су басудан, елганың юнөлешен турылау, өске агымның тармагын җайга салудан яклау корылмаларының (ишелү, территориянең билгеләрен (грунтны сибү) ясалма күтәрү) территориаль файдалана алу мөмкинлегенең максимал мөмкин булу дәрәжәсе исәп-хисап күрсәткечләре	% яклауны таләп итә торган территорияләр		
су басудан, су басудан, елганың юнөлешен турылау, өске агымның тармагын җайга салудан яклау корылмаларының (ишелү, территориянең билгеләрен (грунтны сибү) ясалма күтәрү) территориаль файдалана алу мөмкинлегенең максимал мөмкин булу дәрәжәсе исәп-хисап күрсәткечләре	нормалашмый	нормалашмый	нормалашмый
-су басудан, су басудан саклау елганың юнөлешен турылау, өске агымның тармагын җайга салудан яклау корылмаларының (ишелү, территориянең билгеләрен (грунтны сибү) ясалма күтәрү) жир кишәрлекләре күләмнәре	га / объект		+
Табигый һәм техноген характердагы гадәттән тыш хәлләр турында мәғлүмат бирү һәм граждандар оборонасы буенча хәбәр итү объектларын шәһәр төзелешен проектлау нормативлары			
Граждан оборонасы буенча мәғлүмат бирү һәм хәбәр итү объектлары белән тәэмин ителешнең мөмкин булган минимал дәрәжәсенең, табигый һәм техноген характердагы гадәттән тыш хәлләр һәм авыл жирлеге халкы ечен мондый объектларның территориаль яктан файдалана алырлык максимал дәрәжәдә			

1	2	3	4
булуы турында хисап күрсөткөчлөрө:			
РСЧС турында хәбәр итү системалары белән тәэмин ителешнең минималь мөмкин булган дәрәжәсенең исәп-хисап күрсөткөчлөрө	Кычкырып хәбәр итү жайланмасы / объект	+	+
- РСЧС хәбәр итү системаларының территориаль яктан мөмкин булган максималь дәрәжәдә исәп-хисап күрсөткөчлөрө	Билгеләнми	Билгеләнми	Билгеләнми
сейләм сиренасы жайланмалары белән тәэмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәдә исәп-хисап күрсөткөчлөрө	Торак пункт территориясен колачлауның 100 %ы	+	+
- РСЧС хәбәр итү системаларының территориаль яктан мөмкин булган максималь дәрәжәдә исәп-хисап күрсөткөчлөрө	Билгеләнми	Билгеләнми	Билгеләнми
- хәбәр итүнең локаль системалары (ЛСО) белән тәэмин ителешнең мөмкин булган минималь дәрәжәдә исәп-хисап күрсөткөчлөрө	ЛСО / объект	+	+
- РСЧС турында хәбәр итүнең локаль системаларынан (ЛСО) территориаль яктан мөмкин булган максималь дәрәжәдә исәп-хисап күрсөткөчлөрө	км	+	+

Өлмөт муниципал району башкарма комитетинин 2018 елнын 16 июлендеге 988 номерлы карары белен расланган «2018-2028 елларга Өлмөт муниципал району транспорт инфраструктурасын комплекслы үстөрү» муниципал программасы нигезенде Өлмөт муниципал району үсешенендең сценарий планы

Күрсөткөчлөр	Еллар									
	2015	2016	2018	2020	2021	2024	2025	2030		
1	3	4	5	6	7	8	9	10		
2	118	105	106	108	108	110	110	112		
ВТП үсеше темпы, %	118	108	108	110	110	112	112	115		
	118	115	118	120	121	130	132	144		
Хезмет житештерүчөңлеге, млн. сум	8,3	8,5	9,0	9,6	10,1	11,0	11,4	13,4		
	8,3	8,8	9,8	10,9	11,4	12,9	13,4	15,9		
	8,3	8,9	9,9	11,0	11,5	13,0	13,5	16,0		
Халыкнын уртача еллык саны, мең кеше.	203,4	204,1	205,8	207,1	208,4	210,5	211,6	215,1		
	203,4	204,6	206,3	208,1	209,3	212,9	213,1	218,1		
	203,4	205,5	208,1	210,7	212,0	215,9	217,2	223,7		
Эшсезлек дережәсе, %	4,6	4,7	4,7	4,5	4,5	4,4	4,4	4,2		
	4,6	4,6	4,5	4,3	4,3	4,2	4,2	4,0		
	4,6	4,5	4,4	4,2	4,2	4,0	4,0	3,8		
Эшлөүчөлөрнең уртача исемлек саны, мең кеше.	77,4	77,5	77,6	77,8	77,9	78,2	78,3	78,8		
	77,4	77,6	77,8	78,0	78,1	78,5	78,7	79,5		
	77,4	77,7	78,0	78,3	78,5	79,4	79,7	80,6		
Бер кешеге исәпләгенде гомуми торак мөйданын тәэмин итү, кв. метр	25,8	25,8	27,5	28,7	28,8	29,2	29,3	30,0		
	25,8	26,1	27,7	28,9	29,1	29,7	29,9	31,9		
	25,8	26,5	27,7	28,9	29,3	30,3	30,5	32,8		
Физик культура һәм спорт белән даими шөгильленүче халыкнын өлеше, %	37,3	36,8	40,2	42,2	42,3	42,6	42,7	43,2		
	37,3	37,4	40,4	42,4	42,6	43,0	43,5	44,5		
	37,3	40,4	40,9	42,9	43,3	44,0	44,4	45,7		
ВТПда кече һәм урта бизнес өлеше, %	9,3	9,5	9,7	9,9	10,0	10,3	10,4	11,1		
	9,3	10,4	10,6	10,8	10,9	11,2	11,3	11,8		
	9,3	10,5	10,7	11,0	11,2	11,7	12,0	12,9		
Барлык предприятие һәм оешмаларнын хезмәткәрлеренен һәм оешмаларнын уртача исемлек санында кече һәм урта	14,0	14,1	14,3	14,5	14,6	14,9	15,0	15,5		
	14,0	14,2	14,4	14,6	14,7	15,3	15,5	16,5		
	14,0	14,3	14,9	15,5	15,4	16,3	16,6	18,1		

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
предприятиелердә (тышкы өстәмә эшлүүлөрдән башка) хезмәткерләрнең уртача исемлек саны өлеше, %									
2015 елга кече (микр)предприятиеләрне дә кертел) һәм урта предприятиеләр (гамәлдәге баялардә) әйләнешенәң үсеш темпы, %	Инерция сценарие буенча База сценарие буенча Оптимистик сценарий буенча		101 102 105	104 107 111	107 110 117	108 112 120	112 116 128	113 118 131	118 125 144
Сәнагәт хитештерүеңә гомуми күләмдә инновацион продукция өлеше, %	Инерция сценарие буенча База сценарие буенча Оптимистик сценарий буенча	34,5 34,5 34,5	34,8 35,0 35,2	35,4 36,0 36,4	36,0 37,0 37,6	36,3 37,5 39,3	37,2 39,0 41,1	37,5 39,5 41,7	39,0 42,0 44,7
Төп капиталга суммар республика инвестицияләрендә муниципаль район (шәһәр округы) өлеше, %	Инерция сценарие буенча База сценарие буенча Оптимистик сценарий буенча	14,1 14,1 14,1	15,4 16,2 16,5	16,2 19,5 20,0	18,3 20,8 21,3	18,9 21,3 21,9	19,2 22,0 22,7	19,4 22,5 23,2	21,8 25,0 26,1
Шәһәр округының (муниципаль районның) жирле үзидарә органнары эшчәнлегенә халыкның канәгатьлелеге, сораштырылучылар санының %ы	Инерция сценарие буенча База сценарие буенча Оптимистик сценарий буенча	98,5 98,5 98,5	88,4 90,0 92,0	89,0 90,0 93,0	90,0 93,0 94,0	90,0 94,0 95,0	91,0 96,0 97,0	91,0 98,0 98,0	92,0 98,0 100,0
Бер кешегә аччалата керемнәр (уртача айга), сум	Инерция сценарие буенча База сценарие буенча Оптимистик сценарий буенча	43201 43201 43201	44238 44497 45577	46361 48824 50590	48587 52385 56155	49753 54389 59243	53335 59472 69019	54615 61471 72815	61159 71839 87351
Систематик рәвештә физик культура һәм спорт белән шөгильләнүче халыкның өлеше, %	Инерция сценарие буенча База сценарие буенча Оптимистик сценарий буенча	37,3 37,3 37,3	37,4 37,5 37,6	40,2 40,4 40,9	42,2 42,4 42,9	42,3 42,4 43,0	44,0 44,2 44,5	44,1 44,4 44,6	46,1 46,5 47,0

Терминнар һәм билгеләмэләр

Су саклау зонасы - акваторияләргә якин территория, анда суларның пычрануын, чүпләнүен һәм ярлылануын булдырмау өчен махсус режим билгеләнә.

Әйләнә-тирә мохиткә йогынты - әйләнә-тирә мохиттә тискәре яки уңай характердагы теләсә нинди үзгәреш, кеше эшчәнлегенң экологик аспектлары тулысынча яки өлешчә нәтижәсә булып тора.

Шәһәр төзелешен проектлау - территорияль планлаштыру документлары проектларын, шәһәр төзелешен зоналаштыру документларын һәм территорияне планлаштыру документларын әзерләү эшчәнлеге.

Торак пункт чиге - торак пункт жирләренң тышкы чиге, ул аларны жирләренң башка категорияләреннән аерып тора.

Квартал - жирлек төзелешенң барлык зоналарын планлаштыру берәмлеге, ул кызыл сызыклар чикләрендә урамнар яки транспорт юллары белән бүленеп бирелә. Зурлығы ягыннан зур булмаган (8-10 гектар), торак зонасы кварталы, кагыйдә буларак, кендәлек хезмәт күрсәтү тулы комплексына ия түгел.

Магистраль челтәр - ул махсус жылылык-энергетика челтәре, аның төп функциясе - жылылык энергиясен транспортлау һәм жылылык чыганагыннан микрорайонга, кварталга яки сәнәгать предприятиесенә кадәр житкереү.

Микрорайон - торак зонасының функциональ структурасының төп берәмлеге. Халыкка кендәлек мәдәни-көнкүреш хезмәт күрсәтү дәрәжәсен тәмин итә торган торак йортларны һәм якин урнашкан ижтимагый учреждениеләрне дә кертә.

Жирле әһәмияттәге объектлар - жирле әһәмияттәге мәсьәләләр буенча һәм федераль законнар, Россия Федерациясе субъекты законы, муниципаль берәмлекләр уставлары нигезендә тапшырылган дәүләт вәкаләтләре чикләрендә жирле үзидарә органнары тарафыннан гамәлгә ашыру өчен кирәкле һәм муниципаль районнарның, жирлекләренң, шәһәр округларының социаль-икътисадый үсешенә сизелерлек йогынты ясый торган капитал төзелеш объектлары, башка объектлар, территорияләр.

Гомуми файдаланудагы яшел территорияләр - шәһәр яисә муниципаль әһәмияттәге гомуми файдаланудагы территориянең рекреацион һәм экологик максатларда яшелләндерү һәм файдалану өчен билгеләнгән һәм чикләnmәгән затлар даирәсе, шул исәптән парклар, бакчалар, скверлар, бульварлар өчен файдалану мөмкинлеге булган төрле территорияль зоналарында урнашкан.

Тармаклану челтәре - магистраль челтәрләрдән алып биналарга кадәр тармакланган жылылык энергосаклагычны транспортлау һәм китерү.

Санитар-яклау зонасы - сәнәгать предприятиеләре, корылмалар һәм башка житештерү һәм авыл хужалыгы объектлары һәм торак төзелеше, рекреация зоналары мәйданчыклары чикләре арасындагы, атмосфераның тиешле катламында пычраткыч матдәләр тотуның таләп ителә торган гигиена нормаларын тәмин итү, предприятиеләрнең, транспорт коммуникацияләренң, халыкка электр тапшыру линияләренң тискәре йогынтысын киметү өчен билгеләнгән территория.

Технопарк – индустрия объектлары, эшлекле, күргәзмә үзәкләре, фәнни-тикшеренү институтлары, ярдәмче хезмәтләр кооперациясе, инженерлык һәм транспорт белән тәмин итү системалары, хезмәт ияләренә мәдәни-көнкүреш хезмәт күрсәтү һәм житештерү белән идарә итү белән чиктәш жир кишәрлекләрендә урнаштырылган уку йортлары төркеме.

Урам-юл челтәре – капитал төзелеш объектларын, шул исәптән терле категорияләрдәге урамнарны һәм юлларны кертеп һәм алар составына керә торган юл күпере төзелеше объектларын (юлүткәргечләр, күперләр, туннельләр, эстакадалар һәм башка шундый корылмалар) кертеп, хәрәкәт ешлығының

перспективалы үсешен һәм инженерлык коммуникацияләрен салу мөмкинлеген тәэмин итүне исәпкә алып проектлана торган капитал тезелеш объектлары системасы. Урам-юл челтәре чикләре кызыл сызыklar белән беркетелә. Урам-юл челтәре биләгән территория транспорт билгеләнешендәге гомуми файдалану җирләренә карый.

Функциональ зоналар - территориаль планлаштыру документлары белән чикләр һәм функциональ билгеләнеш билгеләнгән зоналар.

Норматив-хокукий актлар

- 1) Россия Федерациясе Шәһәр төзелеше кодексы;
- 2) Россия Федерациясе Жир кодексы;
- 3) Россия Федерациясе Су кодексы;
- 4) Россия Федерациясе Урман кодексы;
- 5) Россия Федерациясе Торак кодексы;
- 6) Россия Федерациясе һава кодексы;
- 7) Татарстан Республикасы Экология кодексы.
- 8) «Юл хәрәкәте иминлеге турында» 1995 елның 10 декабрдәгә 196-ФЗ номерлы Федераль закон;
- 9) «Күмү һәм жирләү эше турында» 1996 елның 12 декабрдәгә 8-ФЗ номерлы Федераль закон;
- 10) «Россия Федерациясендә туристлык эшчәнлеге нигезләре турында» 1996 елның 24 ноябрдәгә 132-ФЗ номерлы Федераль закон;
- 11) «Россия Федерациясендә жирле үзидарәне оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрдәгә 131-ФЗ номерлы Федераль закон;
- 12) «Россия Федерациясендә автомобиль юллары һәм юл эшчәнлеге турында һәм Россия Федерациясенә аерым закон актларына үзгәрешләр кертү хакында» 2007 елның 8 ноябрдәгә 257-ФЗ номерлы Федераль закон;
- 13) «Россия Федерациясендә мәгариф турында» 2012 елның 29 декабрдәгә 273-ФЗ номерлы Федераль закон;
- 14) «Күчмәсез милеккә хокукларны һәм аның белән алыш-бирешләрне дәүләт теркәвенә алу турында» 1997 елның 21 июлдәгә 122-ФЗ номерлы Федераль закон;
- 15) «Россия Федерациясендә туристлык эшчәнлеге нигезләре турында» 1996 елның 24 ноябрдәгә 132-ФЗ номерлы Федераль закон;
- 16) «Граждан оборонасы турында» Федераль законга үзгәрешләр кертү хакында» 2019 елның 1 маендагы 84-ФЗ номерлы Федераль закон;
- 17) «Янгын куркынычсызлыгы таләпләре турында техник регламент» 2008 елның 22 июлдәгә 123-ФЗ номерлы Федераль закон;
- 18) «Гадәттән тыш хәлләр барлыкка килү куркынычы яисә килеп чыгу куркынычы турында халыкка ашыгыч хәбәр итүнең комплекслы системасын булдыру турында» Россия Федерациясе Президентының 2012 елның 13 ноябрдәгә 1522 номерлы Указы;
- 19) «Жир асты байлыктары турында» 1992 елның 21 февралдәгә 2395-1 номерлы Россия Федерациясе Законы;
- 20) «Хайваннар дәнъясы турында» 1995 елның 24 апрелдәгә 52-ФЗ номерлы Федераль закон;
- 21) «Халыкның санитар-эпидемиологик иминлеге турында» 1999 елның 30 мартындагы 52-ФЗ номерлы Федераль закон;
- 22) «Табиғый дөвалау ресурслары, дөвалау-савыктыру урыннары һәм курортлары турында» 1995 елның 23 февралдәгә 26-ФЗ номерлы Федераль закон;
- 23) «Халыкның радиациядән куркынычсызлыгы турында» 1996 елның 09 гыйнварындагы 3-ФЗ номерлы Федераль закон;
- 24) «Махсус сакланылучы табигать территорияләре турында» 1995 елның 14 мартындагы 33-ФЗ номерлы Федераль закон;
- 25) «Атмосфера һавасын саклау турында» 1999 елның 4 маендагы 96-ФЗ номерлы Федераль закон;
- 26) «Әйләнә-тирә мохитне саклау турында» 2002 елның 10 гыйнварындагы 7-ФЗ номерлы Федераль закон;

- 27) «Житештерү һәм куллану калдыклары турында» 1998 елның 24 июнендәге 89-ФЗ номерлы Федераль закон;
- 28) «Балыкчылык әһәмиятендәге су объектларының су сыйфаты нормативларын, шул исәптән балыкчылык әһәмиятендәге су объектларындагы зарарлы матдәләрнең иң чик мемкин булган концентрацияләре нормативларын раслау турында» Россия Федерациясе Авыл хужалыгы министрлыгының 2016 елның 13 декабрдәге 552 номерлы боерыгы;
- 29) Россия Федерациясе Сәламәтлек саклау министрлыгының «Дәүләт сәламәтлек саклау системасы һәм муниципаль сәламәтлек саклау системасы медицина оешмаларын халык ихтыяжларыннан чыгып урнаштыруга таләпләр турында» 2016 елның 27 февралдәге 132н номерлы боерыгы;
- 30) «Ижтимагый инфраструктура, социаль хезмәт күрсәтүләр белән тәэмин ителешнең социаль гарантияләре дәрәжәсен 2024 елга кадәр билгеләү турында» 2009 елның 26 гыйнварындагы 42 номерлы Татарстан Республикасы Министрлар Кабинеты карары;
- 31) «Татарстан Республикасында шәһәр тәзелеше эшчәнлегенә турында» 2010 елның 25 декабрдәге 98-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы;
- 32) «Татарстан Республикасында жирле үзидарә турында» 2004 елның 28 июлендәге 45-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы;
- 33) «Татарстан Республикасының административ-территориаль тәзелеше турында» 2005 елның 7 декабрдәге 116-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы;
- 34) «Әлмәт» муниципаль берәмлегенә һәм аның составындагы муниципаль берәмлекләрнең территорияләре чикләрен билгеләү һәм аларның статусы турында» 2005 елның 31 гыйнварындагы 9-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы;
- 35) «Автомобиль юллары һәм юл эшчәнлегенә турында» 2009 елның 3 августындагы 43-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы;
- 36) «2030 елга кадәр Татарстан Республикасын социаль-иқтисады үстерү стратегиясен раслау турында» 2015 елның 17 июнендәге 40-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы;
- 37) «2030 елга кадәр Татарстан Республикасын социаль-иқтисады үстерү стратегиясен гамәлгә ашыру чаралары планын раслау турында» 2015 елның 25 сентябрдәге 707 номерлы Татарстан Республикасы Министрлар Кабинеты карары;
- 38) СНиП 2.07.01-89* «Шәһәр тәзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм тәзү»;
- 39) Свод правил СП 42.13330.2016 «Шәһәр тәзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм тәзү». Актуальләштерелгән редакция СНиП 2.07.01-89*;
- 40) СанПиН 2.4.1.3049-13 «Мәктәпкәчә оешмаларда эш режимын урнаштыруга, тотуга һәм оештыруга санитар-эпидемиологик таләпләр»;
- 41) СанПиН 2.4.2.2821-10 «Гомуми белем бирү учреждениеләрендә уку туны оештыру һәм шартларына санитар-эпидемиологик таләпләр»;
- 42) СанПиН 2.4.4.1251-03 «Мәктәптән тыш балалар учреждениеләре (өстәмә белем бирү учреждениеләре). Балаларга өстәмә белем бирү учреждениеләренә (мәктәптән тыш учреждениеләргә) санитар-эпидемиологик таләпләр»;
- 43) СанПиН 2.1.3.2630-10 «Медицина эшчәнлеген гамәлгә ашыручы оешмаларга санитар-эпидемиологик таләпләр»;
- 44) СП 36.13330.2012 «Магистраль торбаүткәргечләр. Актуальләштерелгән редакция СНиП 2.05.06-85 (1,2 номерлы үзгәрешләр белән)»;
- 45) СП 60.13330.2016 «СНиП 41-01-2003 «Һаваны су басу, вентиляцияләү һәм кондиционирлау»;

- 46) СП 42-101-2003 «Металл һәм полиэтилен торбалардан газ бүлү системаларын проектлау һәм төзү буенча гомуми нигезләмәләр»;
- 47) СП 4.13130.2013 «Янгынга каршы яклау системалары. Яклау объектларында янғын таралуны чикләү. Күләмле-планлаштыру һәм конструктив чишелешләргә таләпләр»;
- 48) СП 11.13130.2009* «Янғын сагы бүлекчәләрен дислокацияләү урыннары. Билгеләү тәртибе һәм методикасы»;
- 49) СП 62.13330.2011* «Газ бүлү системалары. Актуальләштерелгән редакция «СНиП 42-01-2002 (1,2 номерлы үзгәрешләр белән)»;
- 50) СП 18.13330.2011 «Сәнәгать предприятиеләренең генераль планнары. Актуальләштерелгән редакция СНиП II-89-80* (1 номерлы үзгәрешләр белән)»;
- 51) СП 131.13330.2012 «Төзелеш климатологиясе». Актуальләштерелгән редакция СНиП 23-01-99*;
- 52) СП 50.13330.2012 «Биналарны жылы саклау». Актуальләштерелгән редакция СНиП 23-02-2003;
- 53) СанПиН 2.2.1/2.1.1.1200-03 «Санитар-яклау зоналары һәм предприятиеләрнең, корылмаларның һәм башка объектларның санитар классификациясе»;
- 54) СП 30.13330.2012 «Су белән тәэмин итү. Тышкы челтәрләр һәм корылмалар» Актуальләштерелгән редакция СНиП 2.04.02-84*;
- 55) СП 30.13330.2016 «Эчке суүткәргеч һәм биналарны канализацияләү» Актуальләштерелгән редакция СНиП 2.04.01-85*;
- 56) СП 8.13130.2009 «Янгынга каршы яклау системасы. Янгынга каршы тышкы су белән тәэмин итү чыганагы. Янгынга каршы куркынычсызлык таләпләре»;
- 57) СП 10.13130.2009 «Кагыйдәләр җыелмасы. Янгынга каршы яклау системалары. Эчке янгынга каршы суүткәргеч. Янғын куркынычсызлыгы таләпләре»;
- 58) СанПиН 2.1.4.1074-01 «Эчә торган су. Эчә торган су белән тәэмин итүнең үзәкләштерелгән системаларының сыйфатына карата гигиена таләпләре»;
- 59) СанПиН 2.1.4.1175-02 «Су белән үзәкләштерелмәгән тәэмин итү сыйфатына карата гигиена таләпләре. Чыганақларны санитар саклау»;
- 60) СанПиН 2.1.4.1110-02 «Су белән тәэмин итү һәм эчәргә яраклы суүткәргечләр чыганақларын санитар саклау зонасы»;
- 61) ГОСТ 2761-84* «Үзәкләштерелгән хужалык-эчә торган су белән тәэмин итү чыганақлары. Гигиеник, техник таләпләр һәм сайлау кагыйдәләре»;
- 62) СП 32.13330.2018 «Канализация. Тышкы челтәрләр һәм корылмалар». Актуальләштерелгән редакция СНиП 2.04.03-85;
- 63) СП 30.13330.2016 «Кагыйдәләр җыелмасы. Эчке суүткәргеч һәм биналарны канализацияләү» Актуальләштерелгән редакция СНиП 2.04.01-85*;
- 64) СП 131.13330.2012 «СНиП 23-01-99* Төзелеш климатологиясе» 2 номерлы үзгәреш белән (Таблица 3.1*);
- 65) СП 30.13330.2016 СНиП 2.04.01-85* «Эчке суүткәргеч һәм биналарны канализацияләү»;
- 66) СП 44.13330.2012 «СНиП 2.09.04-87* «Административ һәм көнкүреш биналары»;
- 67) СП 118.13330.2012 «СНиП 31-06-2009 Ижтимагый биналар һәм корылмалар»;
- 68) РД 34.20.185-94 «Шәһәр электр челтәрләрен проектлау инструкциясе»;
- 69) «Электр җайланмаларын урнаштыру кагыйдәләре» (ПУЭ);
- 70) «Электр челтәре хужалыгы объектларының саклау зоналарын билгеләү һәм мондый зоналар чикләрендә урнашкан җир кишәрлекләреннән файдалануның махсус шартларын билгеләү тәртибе турында» 2009 елның 24 февралендәге 160 номерлы Россия Федерациясе Хөкүмәте карары;

- 71) «0,38-750кВ көчөнөшле электр челтөрлөрө ечен жирләрне бүлөп биру нормалары» 14278 тм-т1 номерлы ведомство тезелеш нормалары;
- 72) СП 133.13330.2012 «Биналарда һәм корылмаларда үткөргөч тапшырулар челтөрө. Проектлау нормалары»;
- 73) СП 134.13330.2012 «Биналар һәм корылмаларның электр элемтәсе системасы. Проектлауның теп нигезләмәләре»;
- 74) «Россия Федерациясе элемтә линияләрен һәм корылмаларын саклау кагыйдәләрен раслау турында» 1995 елның 09 июнөндөгө 578 номерлы Россия Федерациясе Хөкүмәтенөң карары;
- 75) НПБ 101-95 Янгын сагы объектларын проектлау нормалары;
- 76) СП 115.13330.2016 Куркыныч табигать йогынтысы геофизигы;
- 77) СП 116.13330.2012 Территорияләр, биналар һәм корылмаларны куркыныч геологик процесслардан инженер яклау. Теп нигезләмәләр;
- 78) СП 425.1325800.2018 Территорияләрне эрозия процессларыннан инженерлык яклавы. Проектлау кагыйдәләре;
- 79) СП 47.13330.2016 Тезелеш ечен инженер тикшеренүләре. Теп нигезләмәләр;
- 80) СП 47.13330.2016 Тезелеш ечен инженер тикшеренүләре. Теп нигезләмәләр
- 81) СП 104.13330.2016 Территорияне су басудан һәм су басудан инженерлык яклавы;
- 82) СП 11-102-97 «Тезелеш өчен инженер-экологик тикшеренүләр»;
- 83) СП 11-103-97 «Тезелеш өчен инженер-гидрометеорологик тикшеренүләр»;
- 84) СП 11-104-97 «Тезелеш өчен инженер-геодезия тикшеренүләре»;
- 85) СП 11-105-97 «Тезелеш өчен инженер-геологик тикшеренүләр»;
- 86) СП 165.1325800.2014 «Гражданныр оборонасы буенча инженер-техник чаралар»;
- 87) СП 88.13330.2014 «СНиП II-11-77*. Гражданныр оборонасының саклау корылмалары»;
- 88) Россия Федерациясе Хөкүмәтенөң «Халыкны һәм территорияләрне гадәттән тыш хәллөрдән саклау, янгын куркынычсызлыгын һәм су объектларында кешеләрнөң куркынычсызлыгын тәмин итү» Россия Федерациясе дәүләт программасы турында» 2014 елның 15 апрелөндөгө 300 номерлы карары;
- 89) «Гражданныр оборонасының башка объектларын һәм сыену урыннары булдыру тәртибе турында» 1999 елның 29 ноябрөндөгө 1309 номерлы Россия Федерациясе Хөкүмәте карары;
- 90) Биологик калдыкларны жыю, утильләштерү һәм юкка чыгару буенча ветеринария-санитария кагыйдәләре Россия Федерациясе Баш дәүләт ветеринария инспекторы приказы белән расланган 1995 елның 04 декабре № 13-7-2/469;
- 91) Россия Федерациясе Хөкүмәтенөң 2018 елның 3 мартындагы 222 номерлы карары белән расланган санитар-яклау зоналары чикләрендө урнашкан жир кишөрлекләреннән файдалану һәм санитар-яклау зоналарын билгеләү кагыйдәләре;
- 92) СанПиН 2.2.1/2.1.1.1076-01 Россия Федерациясе Баш дәүләт санитар табибының 2001 елның 25 октябрөндөгө 29 номерлы карары белән расланган «Торак һәм ижтимагый биналар һәм территорияләр биналарын инсоляцияләүгө һәм кояштан саклауга карата гигиена таләпләре»;
- 93) СанПиН 2.1.6.1032-01 Россия Федерациясенөң 2001 елның 17 маендагы 14 номерлы Баш дәүләт санитар табибы карары белән расланган «Торак урыннарынның атмосфера һавасы сыйфатын тәмин итүгө карата гигиена таләпләре»
- 94) СанПиН 2.1.5.980-00 Россия Федерациясенөң 2000 елның 22 июнөндөгө Баш дәүләт санитар табибы тарафыннан расланган «Өске суларны саклауга карата гигиена таләпләре»

95) СанПиН 2.1.7.1322-03 Россия Федерациясе Баш дәүләт санитария табибының 2003 елның 30 апрелдәгә 80 номерлы карары белән расланган «Житештерү һәм куллану калдыкларын урнаштыруга һәм зарарсызландыруга карата гигиена таләпләре»;

96) СанПиН 2.1.8/2.2.4.1383-03 Россия Федерациясе Баш дәүләт санитар табибының 2003 елның 09 июндәгә 135 номерлы карары белән расланган «Радиотехника объектларын урнаштыруга һәм эксплуатацияләүгә карата гигиена таләпләре»;

97) СанПиН 2.1.2882-11 Россия Федерациясе Баш дәүләт санитария табибының 2011 елның 28 июндәгә 84 номерлы карары белән расланган «Зиратларны, биналарны һәм корылмаларны урнаштыруга, урнаштыруга һәм карап тотуга гигиена таләпләре»;

98) СанПиН 2.1.4.1110-02 Россия Федерациясе Баш дәүләт санитар табибының 2002 елның 14 мартындагы 10 номерлы карары белән расланган «Су белән тәэмин итү һәм эчәргә яраклы суүткәргечләрне санитар саклау зоналары»;

99) СанПиН 2.6.1.2523-09 Россия Федерациясенә Баш дәүләт санитар табибының 2009 елның 07 июлдәгә 47 номерлы карары белән расланган «Радиация куркынычсызлыгы нормалары (НРБ-99/2009)»;

100) СанПиН 2.2.1/2.1.1.1200-03 Россия Федерациясе Баш дәүләт санитар табибының 2007 елның 25 сентябрдәгә 74 номерлы карары белән расланган «Санитар-яклау зоналары һәм предприятиеләрнең, корылмаларның һәм башка объектларның санитар классификациясе»;

101) СанПиН 2.1.7.1287-03 Россия Федерациясенә 2003 елның 17 апрелдәгә 53 номерлы Баш дәүләт санитария табибы карары белән расланган «Туфрак сыйфатына санитар-эпидемиологик таләпләр»;

102) СанПиН 2.1.3.2630-10 Россия Федерациясе Баш дәүләт санитар табибының 2010 елның 18 маендагы 58 номерлы карары белән расланган «Медицина эшчәнлеген гамәлгә ашыручы оешмаларга санитар-эпидемиологик таләпләр»;

103) СанПиН 2.4.2.2821-10 Россия Федерациясе Баш дәүләт санитария табибының 2010 елның 29 декабрдәгә 189 номерлы карары белән расланган «Гомуми белем бирү учреждениеләрендә белем бирү шартларына һәм оешмаларына санитар-эпидемиологик таләпләр»;

104) СанПиН 2.1.2.2645-10 Россия Федерациясенә 2010 елның 10 июндәгә 64 номерлы карары белән расланган «Торак биналарда һәм биналарда яшәү шартларына санитар-эпидемиологик таләпләр»;

105) СанПиН 2.4.1.2660-10 Россия Федерациясе Баш дәүләт санитар табибының 2010 елның 22 июлдәгә 91 номерлы карары белән расланган «Мәктәпкәчә оешмаларда эш режимын урнаштыруга, тотуга һәм оештыруга санитар-эпидемиологик таләпләр»;

106) СанПиН 2.1.7.1287-03. Туфрак, торак урыннарын чистарту, кенкүреш һәм сәнэгать калдыклары, санитар саклау. Туфрак сыйфатына санитар-эпидемиологик таләпләр;

107) СанПиН 2.2.1/2.1.1.1076-01 Россия Федерациясенә баш дәүләт санитар табибы тарафыннан 2001 елның 19 октябрдә расланган «Торак һәм ижтимагый биналар һәм территорияләр биналарын инсоляцияләүгә һәм кояштан саклауга гигиена таләпләре»;

108) СанПиН 2.1.5.980-00 Россия Федерациясенә баш дәүләт санитар табибы тарафыннан 2000 елның 22 июндә расланган еске суларны саклауга карата гигиена таләпләре «2.1.5. Торак урыннарын су белән тәэмин итү, су объектларын санитар саклау»;

109) СН 2.2.4/2.1.8.562-96. Эш урыннарында, торак, ижтимагый биналар биналарында һәм торак тезелеше территориясендә шау-шу. М., Россия Сәламәтлек саклау министрлыгы, 1996;

110) СН 2.2.4/2.1.8.583-96 Россия Федерациясе Госкомсанэпеднадзорының 1996 елның 31 октябрәндәге 52 номерлы карары белән расланган «Эш урыннарында, торак һәм ижтимагый биналарда һәм торак тезелеше территориясендә инфратавыш»;

111) СН 2.2.4/2.1.8.566-96 Россия Федерациясе Госкомсанэпеднадзорының 1996 елның 31 октябрәндәге 40 номерлы карары белән расланган «Житештерү вибрациясе, торак һәм ижтимагый биналар биналарында вибрация»;

112) СП 36.13330.2012 «СНиП 2.05.06-85*. Магистраль торбаүткәргечләр». Төзелеш һәм торак-коммуналь хужалык буенча Федераль агентлыкның 2012 елның 25 декабрәндәге 108/ДС номерлы боерыгы белән расланган актуальләштерелгән редакция СНиП 2.05.06-85*;

113) СП 52.13330.2016 «Табиғый һәм ясалма яктырту». Россия Федерациясе Төзелеш һәм торак-коммуналь хужалык министрлыгының 2016 елның 7 ноябрәндәге 777/пр номерлы боерыгы белән расланган актуальләштерелгән редакция.

Башка документлар һәм программалар

1) Татарстан Республикасын территорияль планлаштыру схемасы, Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2011 елның 21 февралендәге 134 номерлы карары белән расланган (Министрлар Кабинетының 2018 елның 15 декабрәндәге 1145 номерлы карары редакциясендә);

2) Татарстан Республикасы Әлмәт муниципаль районы Советының 2009 елның 25 декабрәндәге 367 номерлы карары (Татарстан Республикасы Әлмәт муниципаль районы Советының 2017 елның 30 мартындагы 170 номерлы карары редакциясендә) белән расланган Татарстан Республикасы Әлмәт муниципаль районының территорияль планлаштыру схемасы;

3) 2016-2021 елларга һәм 2030 елга кадәр план чорына Татарстан Республикасы Әлмәт муниципаль районының социаль-иқтисадый үсеш стратегиясе;

4) Әлмәт муниципаль районы Башкарма комитетының 2018 елның 16 июлендәге 988 номерлы карары белән расланган «2018-2028 елларга Әлмәт муниципаль районы транспорт инфраструктурасының комплекслы үсеше» муниципаль программасы;

5) Татарстан Республикасы Әлмәт муниципаль районының 2017 елның 19 декабрәндәге 79/1 номерлы Новоникольск авыл җирлеге Советы карары белән расланган 2018 елга һәм 2019-2020 еллар план чорына Татарстан Республикасы Әлмәт муниципаль районының Яңа Никольский авыл җирлегенә социаль-иқтисадый үсешенә теп күрсәткечләре Фаразы;

6) Татарстан Республикасы Әлмәт муниципаль районының Яңа Никольский авыл җирлеге башкарма комитетының 2018 елның 21 декабрәндәге 8 номерлы карары белән расланган 2018-2035 елларга Татарстан Республикасы Әлмәт муниципаль районының Яңа Никольский авыл җирлеге социаль инфраструктурасын комплекслы үстерү программасы.